

T.C
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

AİLE İLETİŞİM KALİPLERİNİN EBEVEYN
TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Senem BİLGİLİ

İstanbul, 2020

T.C
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

AİLE İLETİŞİM KALİPLERİNİN EBEVEYN
TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Senem BİLGİLİ

Danışman: Doç. Dr. Hanifi PARLAR

İstanbul, 2020

TEŞEKKÜR

Araştırmanın sürecinin her aşamasında desteğini ve emeğini esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Beni her koşulda destekleyen ve yanımnda olduğunu hissettiren anneme ve babama çok teşekkür ederim.

Son olarak araştırmanın verilerini oluşturan değerli katılımcılara, araştırma boyunca bana destek olan arkadaşlarıma ve emeği geçen herkese teşekkür ederim.

AİLE İLETİŞİM KALIPLARININ EBEVEYN TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırma, 4-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin, aile iletişim kalıpları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi görebilmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma nicel araştırma modellerinden, ilişkisel tarama şeklinde tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Eyüpsultan ilçesi MEB'e bağlı resmi okulların anasınıflarında öğrenim gören, 4-6 yaş grubu öğrencilerin anne ve babaları oluşturmaktadır. Araştırmaya 388 kişi katılmıştır. Araştırma verileri, Aile İletişim Kalıpları Ölçeği, Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler, bilgisayar ortamında SPSS 25.0 programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma değerleri hesaplanmış, yanı sıra ölçekler arasındaki ilişkiler ile ölçek-kişisel özellikler ilişkilerini sınamak için Non-Parametrik testlerden, Spearman korelasyon testinden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları, çalışmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları aile iletişim kalıplarının, sergilemiş oldukları ebeveyn tutumları ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Katılımcı ebeveynlerin demografik özellikleri ile ebeveyn tutumu ve aile iletişim kalıbı arasındaki ilişki incelendiğinde ise tüm kişisel özelliklerde ebeveyn tutum ölçeğinin ve aile iletişim kalıbı ölçeğinin farklı boyutlarında negatif ve pozitif yönde istatistiksel anlamda güçlü ilişkiler bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: İletişim, Aile İletişim Kalıpları, Ebeveyn Tutumu.

EXAMINING THE RELATIONSHIP OF FAMILY COMMUNICATION PATTERNS WITH PARENTAL ATTITUDES

ABSTRACT

This research's aim is to explore the relation between the family communication patterns and parent attitudes of the parents who has 4-6 aged children. The research is designed as a relational screening model which is a type of quantitative research models. Working group of the research consist of the parents of 4-6 aged children who are continues their education in the public schools as a preschooler that are located in Eyüpsultan district of İstanbul in 2018-2019 academic year. 388 people participated to the research. Research data is obtained through family communication pattern scale, parent attitude scale and the personal information forms prepared by the researcher. Obtained data is resolved with the help of the computer program named SPSS 25.0 while analyzing data; frequency, percentage, mean, standard deviation is calculated, besides, to test the relationship between the scales and between scales and the personal characteristics, Spearman Correlations test is used. Outcomes of the research reveals that the family communication patterns and the parent attitudes of the participants are related. When the relation of the demographic features of the participant parents with the attitudes of the parents and family communication patterns evaluated, in all personal characteristics, strong statistical relation, both in negative and positive direction is found between the different dimensions of parent attitude scale and family communication pattern scale.

Keywords: Communication, Family Communication Patterns, Parental Attitude.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiv
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırmanın Önemi.....	2
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.4. Araştırma Problemleri.....	4
BÖLÜM 2	6
2.1.İletişimin Tanımı.....	6
2.1.1. İletişimin Unsurları	7
2.1.1.1. Kaynak (Gönderici).....	7
2.1.1.2. Mesaj (İleti)	8
2.1.1.3. Kodlama ve Kod Açma	9
2.1.1.4. Kanal	9
2.1.1.5. Hedef (Alıcı)	10
2.1.1.6. Geri Bildirim (Dönüt).....	10

2.1.2. İletişimin Türleri	11
2.1.2.1. Sözlü İletişim.....	11
2.1.2.2. Sözsüz İletişim	12
2.1.2.3. Yazılı İletişim.....	13
2.1.3. Etkili İletişim Becerileri	13
2.1.3.1. Kendini Tanıma.....	14
2.1.3.2. Empati	14
2.1.3.3. Ben Dili	15
2.1.3.4. Etkin/Katılımlı Dinleme	15
2.1.4. İletişim Engelleri	16
2.1.5. Aile İçi İletişim.....	17
2.1.5.1. Anne-Baba-Çocuk İletişimi.....	20
2.1.5.2. Anne-Çocuk İletişimi	22
2.1.5.3. Baba-Çocuk İletişimi.....	23
2.1.6. Aile İletişim Kalıpları.....	24
2.2. ANA-BABA TUTUMLARI	26
2.2.1. Otoriter Tutum.....	28
2.2.2. Aşırı Koruyucu Tutum	29
2.2.3. Demokratik Tutum	30
2.2.4. İzin Verici Tutum	31
2.3. İlgili Araştırmalar.....	33
BÖLÜM 3	38
YÖNTEM.....	38
3.1. Araştırma Modeli	38
3.2. Çalışma Evreni ve Örneklemi	38
3.3. Veri Toplama Araçları	39

3.3.1. Kişisel Bilgiler Formu	39
3.3.2. Ebeveyn Tutumu Ölçeği (ETÖ)	40
3.3.3. Aile İletişim Kalıbı Ölçeği (AİKÖ)	41
3.4. Veri Toplanması ve Çözümlemesi	42
BÖLÜM 4	45
BULGULAR	45
4.1. Demografik Bulgular	45
4.2. Aile İletişim Kalıpları ve Ebeveyn Tutumları Konusundaki Bulgular	52
4.3. Katılımcıların Aile İletişim Kalıpları ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiler	54
4.4. Katılımcıların Kişisel Özelliklerine Göre Aile İletişim Kalıpları ve Ebeveyn Tutumları	55
BÖLÜM 5	99
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	99
KAYNAKÇA	111
VERİ TOPLAMA ARACI	118
EKLER	123

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Ebeveyn Tutum Ölçeği Madde Dağılımları.....	40
Tablo 2. Veri Toplama Araçlarının İç-tutarlık Hesaplamaları.....	42
Tablo 3. Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Aile İletişim Kalıbı Ölçeği Normallik Dağılımları	43
Tablo 4. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	45
Tablo 5. Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı	46
Tablo 6. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	46
Tablo 7. Katılımcıların Eşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	47
Tablo 8. Katılımcıların Mesleklerine Göre Dağılımı	48
Tablo 9. Katılımcıların Eşlerinin Mesleklerine Göre Dağılımı	49
Tablo 10. Katılımcıların Aile Tiplerine Göre Dağılımı	49
Tablo 11. Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Dağılımı.....	50
Tablo 12. Katılımcıların Gelirlerine Göre Dağılımı	50
Tablo 13. Katılımcıların Anne Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı.....	51
Tablo 14. Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı	51
Tablo 15. Katılımcıların Yerleşim Yerine Göre Dağılımı	52
Tablo 16. Katılımcıların Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Aile İletişim Kalıpları Ölçeğinin Alt Ölçeklerine İlişkin Görüşleri.....	53
Tablo 17. Ebeveynlerin Aile İletişim Kalıpları ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Spearman Korelasyon Değerleri (N=388).....	54
Tablo 18. Ebeveynlerin Cinsiyetleri ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları.....	56
Tablo 19. Katılımcıların Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıplarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşmasına Yönelik Mann Whitney U Testi Bulguları	57
Tablo 20. Ebeveynlerin Yaşları ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları.....	59
Tablo 21. Katılımcıların Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıplarının Yaşlarına Göre Farklılaşmasına Yönelik Kruskal Wallis Testi Bulguları	60
Tablo 22. Ebeveynlerin Eğitim Durumları ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları	61

Tablo 23. Katılımcıların Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıplarının Eğitim Düzeylerine Göre Farklılaşmasına Yönelik Kruskal Wallis Testi Bulguları.....	62
Tablo 24. Ebeveynlerin Eşlerinin Eğitim Durumları ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları	66
Tablo 25. Katılımcıların Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıplarının Eşlerinin Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasına Yönelik Kruskal Wallis Testi Bulguları	68
Tablo 26. Ebeveynlerin Meslekleri ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları.....	71
Tablo 27. Katılımcıların Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıplarının Mesleklerine Göre Farklılaşmasına Yönelik Kruskal Wallis Testi Bulguları	72
Tablo 28. Ebeveynlerin Eşlerinin Mesleği ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları	75
Tablo 29. Katılımcıların Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıplarının Eşlerinin Mesleklerine Göre Farklılaşmasına Yönelik Kruskal Wallis Testi Bulguları	79
Tablo 30. Ebeveynlerin Aile Tipleri ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları.....	82
Tablo 31. Ebeveynlerin Çocuk Sayıları ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları.....	84
Tablo 32. Ebeveynlerin Gelir Düzeyleri ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları.....	87
Tablo 33. Katılımcıların Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıplarının Gelir Düzeylerine Göre Farklılaşmasına Yönelik Kruskal Wallis Testi Bulguları.....	88
Tablo 34. Ebeveynlerin Annelerinin Eğitim Durumları ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları	90
Tablo 35. Ebeveynlerin Babalarının Eğitim Durumları ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları	93
Tablo 36. Ebeveynlerin Çoğunlukla İkamet Ettikleri Yerleşim Yerinin Türüne ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları	96

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Cinsiyete Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi.....	58
Şekil 2. Eğitim Düzeyine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi.....	64
Şekil 3. Eğitim Düzeyine Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıpları Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi	65
Şekil 4. Eşin Eğitim Düzeyine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi	67
Şekil 5. Eşin Eğitim Düzeyine Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıbı Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi	70
Şekil 6. Mesleğe Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi.....	74
Şekil 7. Eşin Mesleğine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Demokratik Tutum Boyutu Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi.....	76
Şekil 8. Eşin Mesleğine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Otoriter Tutum Boyutu Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi.....	77
Şekil 9. Eşin Mesleğine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği İzin Verici Tutum Boyutu Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi.....	77
Şekil 10. Eşin Mesleğine Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıpları Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi	78
Şekil 11. Aile Tipine Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıpları Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi	83
Şekil 12. Çocuk Sayısına Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi.....	85
Şekil 13. Çocuk Sayısına Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıpları Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi	86
Şekil 14. Gelir Düzeyine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi.....	89

Şekil 15. Anne Eğitim Düzeyine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi	91
Şekil 16. Anne Eğitim Düzeyine Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıpları Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi	92
Şekil 17. Baba Eğitim Düzeyine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi	94
Şekil 18. Baba Eğitim Düzeyine Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıpları Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi	95
Şekil 19. Yerleşim Yerine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi.....	97
Şekil 20. Yerleşim Yerine Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıpları Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi	98

KISALTMALAR

AİKÖ : Aile İletişim Kalıpları Ölçeği

Akt. : Aktaran

Çev. : Çeviri

Ed. : Editör

ETÖ : Ebeveyn Tutumları Ölçeği

s. : Sayfa

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

BÖLÜM 1

Bu bölümde araştırmanın amacına ve önemine değinilerek araştırma problemleri açıklanmıştır.

GİRİŞ

Aile toplumun en küçük yapısını oluşturan sosyal bir kurumdur. Ailenin en önemli işlevi, topluma yeni bireyler kazandırmaktır. İnsanlar ancak birbirleriyle düzenli iletişim kurarak toplumun bir parçası olabilirler (Karadağ, 2015). Bireyin hayatında ilk iletişim kurduğu yer ise kuşkusuz aile ortamıdır. Kişi, iletişimle ilgili belirli kalıpları ailede öğrenerek toplumsal yaşama ilk adımları atar. Bu nedenle ailede başlayan iletişim kalıpları kişinin yaşamında önemli role sahiptir (Çakmak ve Koçyiğit, 2017).

Aile içerisinde çocuklar, ebeveynlerini rol model olarak öğrendiklerini içselleştirirler. Ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları iletişim biçimi, çocuklarına karşı gösterdikleri tepkiler, çocuğun kendi potansiyelinin farkına varmasını, özgüven sahibi olmasını, kendini kabul etmesini ve toplumsal yaşamda olumlu ilişkiler geliştirmesini sağlamaktadır (Erden ve Koca, 2014).

Satır (2001)'ın da söylediği üzere aile içinde yaşamımızın ilk yıllarında öğrendiğimiz tüm iletişim becerileri, hayatımız boyunca bizleri etkileyecektir. Stern (2011), annenin bebeği üzerinde zihinsel model oluşturarak çocuğun ileriki, yaşamında karşılaşacağı diğer bireylerle olan ilişkilerindeki beklentilerinde bir prototip olduğunu belirtir. Erken yaşlardaki anne-çocuk iletişiminin kişinin benliği üzerinde çok kritik bir öneme sahip olduğuna işaret eder. Kişinin davranış örüntüleriyle etrafındakileri etkilediğini ve onlardan etkilendiğini açıklar (Satır, 2001; Stern, 2011; Akt: Karaman, 2013).

Anne-baba-çocuk ilişkisini esas alan pek çok teori, anne-babaların çocuklarının yaşamları üzerindeki ilk senelerdeki etkilerine değinmektedirler. Çocuğun erken yaşlardaki aile deneyimlerinin, anne-baba özellikleri için temel oluşturduğu belirtilir (Karabulut Demir, 2007). Anne-baba olmak, toplumsal yaşamda önemli bir geçiş dönemi olarak görülmektedir. Ebeveyn adayları, çocuk bakımı ve eğitimi ile ilgili bilgileri çoğunlukla kültürel aktarımla kazanırlar. Her

kuşakta ebeveynler kendi ebeveynlerinin davranışlarının, tutumlarının izlerini taşırlar ve bu izleri anne-baba olduklarında çocuk yetiştirme biçimlerine yansıtırlar. Anne babaların çocuklarına gösterdikleri olumlu tutumlar, çocuklarının sağlıklı bir birey olarak yetişmelerini sağlayacaktır. Bu konuda en sağlıklı anne-baba tutumu, demokratik tutum olarak gösterilebilir. Olumsuz ebeveyn tutumları ise bireyin gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir. Bu tutumlar ise aşırı hoşgörölü tutum, otoriter tutum, ilgisiz tutum olarak gösterilebilir (Yıldız, 2017).

Çocukların yaşantılarını ebeveynlerinden taklit yoluyla yapılandırdıkları düşünüldüğünde olgun bir birey olduklarında yaşamın ilk yıllarında, kazanılan bu öğrenmelerin etkisinin çok önemli olduğu söylenebilir. Bu sebeple anne-babaların çocukları ile kurdukları iletişim ve etkileşimde üzerlerine düşen sorumlulukları doğru bir şekilde yerine getirebilmeleri önemlidir (Atan, 2016).

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 4-6 yaş grubu çocukları olan ebeveynlerin aile iletişim kalıpları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.2. Araştırmanın Önemi

İnsan dünyaya geldiği ilk andan itibaren toplumsal anlamda ilk ilişkisini, anne babasıyla ve kendisine bakım veren bireylerle kurmaktadır. Bowen (1978) kişinin kök ailesinde edinmiş olduğu deneyimlerini, bireyin ebeveynleriyle olan duygusal ortamı şeklinde tarif eder. Bu duygusal ortam ise aile içindeki kişilerin birbirleriyle olan ilişki kalıplarını, aile içindeki bireylerin rolleri ile ilgili olarak davranışlarını, bireyin çevresine karşı olan beklentilerini ve aile içindeki ilişkilere dair kuralları barındırır. Aile sistemleri kuramı, aile içinde tekrarlanan etkileşimsel kalıpların nesilden nesile geçtiğini belirtir. Bu görüşlerden yola çıkarak kişinin kök ailesinin iletişim kalıplarını değiştirmesinin çok zor olduğu söylenebilir. Bu nedenle ailedeki iletişim kalıpları bireyin evlilik öncesi ilişkilerini de içine alarak sosyal yaşamındaki ilişkilerinde de temel oluşturduğu üzerinde durulmaktadır (Karaman, 2013).

Bireyin yaşamında erken yaşlar, hayatının diğer yaşam dönemlerinin temelini oluşturur. Bu dönemde çocuklar, dış etkilere en fazla maruz kaldığı kritik bir dönem içinde olmaları sebebiyle korunmaya en çok ihtiyaç duyulan, büyüme ve gelişimin en hızlı olduğu kabul edilen kritik bir evrededir. Ebeveynler çocuklarının kişilik gelişiminde büyük etkisi olan modellerdir. Anne babaların çocuklarıyla olan iletişimleri, onların davranışlarını büyük ölçüde etkileyecektir. Bu nedenle ebeveynlerin öncelikle iletişim konusu ile ilgili gerekli bilgi ve donanıma sahip olmaları önem arz eder.

Eğitimin, bireyin doğumu ile başladığı düşüncesi herkes tarafından kabul gören bir gerçektir. Bu yüzden çocuğun dünyaya gelmesinden hemen sonra ebeveynleri tarafından aldığı eğitim, çocuğu geleceğe hazırlamada çok büyük rol oynar. Günümüzde bütün meslekler, belli bir eğitimden sonra kazanılırken anne-babalık mesleğinde deneme yanılma, bireyde çok önemli problemlere sebep olabilmektedir. Yapılan araştırmalar, “annelik davranışlarının tümüyle doğuştan gelen bir yetenek olmadığıdır. Annelik hislerinin ve davranışlarının büyük bir oranda sonradan kazanıldığı” söylenebilir. Bu nedenle ebeveynler, aile içi iletişim, çocukla iletişim, çocuk gelişimi ve eğitimi, anne-baba tutumları vb. konularda eğitim almalıdır. Çünkü çocuğun eğitimi sağduyu ile birlikte, belli bir oranda bilgi ve tecrübe gerektiren bir uğraştır (Çağdaş, 2015).

Ebeveynlerin, çocuklarına gösterdikleri tutumların sağlıklı olabilmesi, büyük ölçüde kendi içlerinde tutarlı, kendileriyle barışık, huzurlu, dengeli olmalarıyla mümkündür. Toplumda ruh sağlığı yerinde, sağlıklı nesillerin yetişebilmesi için anne-babaların bilinçlenmesi büyük bir öneme sahiptir. Bu düşüncelerden yola çıkılarak alana katkıda bulunulması amacıyla bu konu üzerinde çalışılmak istenmiştir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma sadece İstanbul ili Eyüpsultan ilçesinde uygulanmış olup araştırmanın örneklem sayısı 388 kişi ile sınırlı kalmıştır. Bu araştırmanın sonuçları Kişisel Bilgi Formu, Aile İletişim Kalıpları Ölçeği (AİKÖ) ve Ebeveyn Tutumları Ölçeği (ETÖ)' den elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.4. Araştırma Problemleri

Literatürden edinilen fikirlerden ve yapılan çalışmaların detaylı incelemelerinden yola çıkarak asıl amaçla birlikte aşağıdaki problemler meydana çıkmıştır. Bu çalışmanın amacı, 4-6 yaş grubu çocukları olan ebeveynlerin aile iletişim kalıpları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaçtan hareketle araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Araştırmaya katılan ebeveynlerin aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları konusundaki görüşleri nedir?
2. Ebeveynlerin sahip oldukları aile iletişim kalıpları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
3. Ebeveynlerin cinsiyetleri ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
4. Ebeveynlerin yaşları ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
5. Ebeveynlerin eğitim durumları ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
6. Ebeveynlerin eşlerinin eğitim durumu ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
7. Ebeveynlerin meslekleri ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
8. Ebeveynlerin eşlerinin mesleği ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
9. Ebeveynlerin aile türü ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?

10. Ebeveynlerin çocuk sayısı ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
11. Ebeveynlerin gelir durumu ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
12. Ebeveynlerin annelerinin eğitim düzeyi ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
13. Ebeveynlerin babalarının eğitim düzeyi ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
14. Ebeveynlerin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yerinin türü ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?

BÖLÜM 2

Bu bölümde, amaca uygun olarak literatürden bahsedilmiştir. İletişimin genel bir tanımı yapılarak iletişim unsurları, etkili iletişim becerileri, aile içi iletişim, anne-baba tutumları ile ilgili konular alt başlıklar altında açıklanmıştır.

2. İLETİŞİM

2.1.İletişimin Tanımı

İletişim kavramının kelime anlamı itibariyle İngilizce ve Fransızca'da 'communication', Latince'de 'communis' kelimelerinden geldiği düşünülmektedir (Telman ve Ünsal, 2005, s.19). Latince' de "Birçok kişiye ya da nesneye ait olan ve ortaklaşa yapılan" anlamında kullanılan 'communis' kavramı, basit bir ileti alışverişinden çok, bireysel ve toplumsal nitelikli bir etkileşim, değiş tokuş ve paylaşım olarak tanımlanır (Zıllıoğlu, 2010, s. 22). Cüceloğlu (2002) ise iletişimi, bireyler arasındaki duygu ve fikir alışverişi olarak tanımlar.

İletişim, bilginin iki yönlü bir alışverişi şeklinde tanımlanırken enformasyon ise bilgi kaynağından tek yönde gelen mesajlardır. Bireyler arasında geçen tüm diyaloglar, iletişim olarak değerlendirilmemektedir. Örneğin ebeveynlerin çocuklarına, yöneticilerin çalışanlarına bir takım, emirler verip emirleri karşısında gelen tepkilere ilgi göstermemeleri durumunda iletişim kavramından bahsetmek doğru olmayacaktır ancak bu durum enformasyon olarak görülür. Çünkü iletişim için iki birim arasında bir sürecin yaşanması gerekmektedir. Ancak söz, mimik, jest vb. bir ileti alışverişinin olması ile iletişim süreci gerçekleşir (Solak vd., 2009).

İletişimde en önemli olan husus ise, insanın kendisiyle kurduğu iletişimidir, bireyin kendinin farkına varabilmesi önemlidir. Kişi kendi kişisel, sosyal gereksinimlerini, diğer insanlardan ne beklediğini, onlarla olan ilişkilerini nasıl biçimlendirmek istediğini ve insanların kendisini nasıl tanımasını istediğini düşünür. İnsan, bu şekilde kendini tanımaya çalışır, çevresi ile etkileşim içinde bulunur ve bu etkileşimle birlikte diğer insanlardan aldığı geri bildirimler ile çevresi hakkında bilgiler edinir ve bu edinmiş olduğu bilgileri yorumlar. Buradan da anlaşılmaktadır ki

birey kendisi ve çevresi arasındaki bağı yalnız, iletişim yolu ile sağlayabilir (Gürüz ve Temel Eğinli, 2018).

Evensel olarak insanlar, birbirleriyle etkileşimde bulunma konusunda kuvvetli bir gereksinim ve arzu içindedirler. Çünkü iletişim hayatımızın önemli bir parçasıdır. İnsanların yaşamda, sosyal ilişkiler kurma konusunda özellikle de yakın ilişkiler kurma, kurduğu ilişkileri geliştirme ve sürdürme gereksinimleri vardır (Kaypakoğlu, 2008).

İletişim, kişiler arasında köprü vazifesi görmektedir. Bu ilişki bir bilgisayar ağı gibi toplumun tüm kesimini birbirine bağlamaktadır. Bilgisayarın herhangi bir kısmında ortaya çıkabilecek bağlantı problemi tüm işleyişi nasıl etkilerse, kişiler arasında oluşacak iletişim problemleri de toplumun işleyişini mutlaka olumsuz yönde etkileyecektir. Bu durum iletişimin, yaşamın her alanında çok önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir (Torun Demir, 2018).

2.1.1. İletişimin Unsurları

Mesajın oluştuğu kaynakla başlayan iletişim süreci, iletiye karşılık gelen geri bildirim ile dairesel bir döngü biçiminde devam eder. İletişimin sağlıklı devamı ise sürecin doğru yönetilebilmesi ile mümkündür. İletişim sürecini etkileyen unsurlar uygun bir biçimde analiz edilmelidir (Karadağ, 2015).

İletişim unsurları; kaynak, mesaj, kodlama ve kod açma, kanal, hedef ve geri bildirimdir. Farklı geçmişleri, alışkanlıkları, amaçları ve tercihleri olan kişiler, iletişime geçmek zorunda olduklarında iletişimin bütün bu yönlerini iletişim sürecine katarlar. Bu farklılıklar iletişim sürecinde, etkileşimi sağlamaktadır. Bu sayede, etkileşimli iletişim süreci yaşanır (Arabacı, 2011).

2.1.1.1. Kaynak (Gönderici)

Kaynak, iletişimi başlatan kişinin, hislerinin, düşüncelerinin, deneyimlerinin diğerlerine aktarılması olarak tanımlanabilir. Kaynak, iletişimin çok önemli bir parçasıdır. Tüm iletişimlerin muhakkak bir kaynağının olması gerekmektedir. Çünkü iletişim sürecinde gönderici olmadan iletişim başlayamamaktadır. Başarılı bir

iletişim için ise kaynaktan olması gereken bazı özelliklerin bulunması gerekmektedir; kaynağın, göndereceği ileti ile ilgili yeterli bilgiyi taşıması, mesajın nasıl kodlanacağını bilmesi, hedef birim tarafından bu kodlamaların anlamlandırılması ve gönderilen bu iletilerin kaynağın pozisyonu ve rolü ile ilişkisinin olmasıdır. Kaynak, hedef birime göndereceği bu iletileri ise ses, dokunma, jest, mimik veya bazı sembolleri yapılandırarak ulaştırır (Güneri, Üney ve Demirci, 2018).

(Gündüz Hoşgör) 2014 ise kaynağı, iletişim sürecinde birinci basamak olarak görür. Kaynağın, iletişim sürecini yönlendiren unsurlardan en önemlisi olduğunu vurgular. Bununla birlikte, kaynağın gönderdiği mesajların anlaşılır olmasının önemi üzerinde durur. Alıcının, mesajı yanlış anladığında iletişim sürecinin zarar göreceğini belirtir.

2.1.1.2. Mesaj (İleti)

Mesaj, bir deneyime ait hislerin, fikirlerin kodlanarak sözlü, sözsüz ya da yazılı bir anlatımla alıcı birime aktarılma görevini gören hayal ya da semboller olarak tanımlanabilir. Mesajdaki amaç, kaynaktan çıkan duygu ve düşüncelerin alıcının duyu organları tarafından algılanmasıdır. Özellikle, mesajın birden çok duyu organını kapsayacak şekilde olması aktarılan bilgiyi daha etkili kılmaktadır. Çünkü görsel, işitsel, dokunsal ve gerektiğinde koku ile ilgili duyuların iletişimde olması, iletinin gücünü büyük oranda etkilemektedir (Gül, 2017).

Diğer önemli bir husus ise, iletinin, alıcı tarafından doğru anlamlandırılmasıdır. Bu sebeple ileti gönderilirken alıcı dikkate alınmalıdır, alıcının anlayabileceği biçimde bir aktarım kullanılmalıdır. Mesajın net oluşu, alıcının farklı düşüncelere yönelmesine engel olur. Bu da iletişimin kalitesini olumlu yönde etkiler (Torun Demir, 2018).

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere mesaj bir anlamda alıcı ve gönderici arasında bir köprü görevi görmekte olup iletişim sürecindeki başarının artmasında büyük rol üstlenmektedir (Çalapkulu, 2015).

2.1.1.3. Kodlama ve Kod Açma

Kodlama, belli sembollerin kullanılarak iletinin gönderilmesi şeklinde olurken kod açma ise gönderilen iletilerin anlamlandırılmasıdır. Bir örnekle açıklanacak olursa X kişisi bir ileti gönderir, kodlar. Y kişisi bu iletiyi, gereksinimleri, güdüleri, yaşantısal deneyimleri, algıları, duygusal ve düşünsel süreçleri ve tutumlarına göre anlamlandırır, kod açar, bu kez Y kişisi, gereksinimleri, güdüleri, yaşantısal deneyimleri, algıları, duygusal ve düşünsel süreçleri ve tepki ve tutumlarına göre tepki verir ve kodlayarak bu iletiyi X kişisine gönderir. İleti alışverişi bu şekilde gerçekleşmiş olur (Voltan Acar, 2013).

Kodlar, sembollerin içinde teşkilatlanan sistemlerdir. Bu sistemler ise, kodları kullanan toplulukların üyelerince öğrenilen kurallardan oluşmaktadır. Bu sebeple kodlar, aynı zamanda toplumsal ve kültürel yönü de teşkil etmektedir. Bununla birlikte, sözlü ve sözsüz tüm diller kod olarak değerlendirilebilmektedir. Bu nedenle bir dili anlamak için o dilin sadece sembol (örneğin kelime) dağarcığını öğrenmek yetersiz kalacaktır, o sembollerin anlam yaratacak şekilde birbirleriyle nasıl ilişkilendiklerini de kavramak önemlidir. Bu şekilde kod, mesaja (anlama) fizik varlık kazandıran semboller ilişkisi ve yapısal anlam oluşturan kavramlar şeklinde de adlandırılabilir (Zıllıoğlu, 2014).

2.1.1.4. Kanal

Kişilerarası iletişimde gönderici ile alıcı arasında iletinin gerçekleşmesinde, göndericinin kullandığı yol kanal olarak tanımlanabilir (Çitil Gürel, 2015). Kanal, mesajı göndericiden alıcıya götüren bir ögedir. İletişim sürecinde kanal sayısının fazla oluşu etkili bir iletişime katkı sunmaktadır. Çünkü hedef birim, iletiyi ne kadar farklı sayıda kanaldan alırsa, mesajın anlaşılması da o oranda doğru olacaktır. Kişilerin iletişim kanalları ise duyu organlarıdır, bu nedenle gönderilen iletilerin, beş duyu organından en az bir kaçına hitap etmesi iletişimin daha kaliteli olmasını sağlayacaktır (Meriç, 2017).

Mesajın olmazsa olmaz öğelerinden sayılan kanal, ses dalgaları, radyo dalgaları, telefon kabloları, sinir sistemi, ses, göz, müzik, yazı, renk gibi mesaj (ileti) taşıyan araçlar olarak da düşünülebilir (Doğan, 2016, s.22).

2.1.1.5. Hedef (Alıcı)

Alıcı, iletinin aktarıldığı birimdir. Alıcı olmadan bir iletişimden söz etmek olanaksızdır. İletişim sürecinde alıcının görevi, kodlanmış iletiyi alarak yorumlamaktır (Güneri, Üney ve Demirci, 2018).

Kim olduğumuz, ne bildiğimiz, neye inandığımız, ne istediğimiz, tutumlarımız, ne söylediğimizi ve bu mesajları nasıl algıladığımızı belirler. Benzer biçimde konuştuğumuz kişi ve bu kişinin nasıl biri olduğu hakkındaki düşüncelerimiz de iletişim sürecinde mesajlarımızı etkiler. Herkes benzersizdir ve her birimizin iletişimi de benzersizdir (Kaypakoğlu, 2008).

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere hedefi etkileyen pek çok değişken mevcuttur; kişinin iletişim konusundaki yeteneği, deneyimi, gereksinimleri, kişilik yapısı, tutumları, ilgileri, bulunduğu konumu, statüsü, gönderici ile ilgili varsayımları hedefi etkileyebilmektedir. Yanı sıra, iletişimden söz edebilmek için göndericinin ve alıcının kullanmış oldukları sembollerin anlamlarını bilmeleri de önemli diğer bir konudur, iletişim ancak bu sembollere ortak anlamlar verilebilmesi ile gerçekleşebilir (Güneri, Üney ve Demirci, 2018).

2.1.1.6. Geri Bildirim (Dönüt)

Geri bildirim, kaynağın aldığı mesajı yorumlayarak sözlü ya da sözsüz olarak tepkide bulunma sürecidir. Göndericiden alıcıya, alıcıdan göndericiye doğru gerçekleşen her hareket ve mesaj akışı iletişimi doğurur (Akyüz, 2018). Yavuzer (2011) ise geri bildirim, muhatabın aktardığı iletinin, anlaşılıp anlaşılmadığının denetlenmesi için kısa özetler olarak tanımlar. "Bunu mu demek istediniz?" veya "Sizin fikriniz tam olarak böyle mi?" gibi ifadeleri geri bildirim cümlelerine örnek olarak gösterir.

Göndericinin alıcıya iletiyi aktarması, alıcının bu iletiyi kesin doğru olarak algılayacağı şeklinde anlaşılmalıdır. Bu nedenle göndericinin, alıcının iletiyi nasıl algıladığını görüp iletişimi ona göre biçimlendirmesi önemlidir. Hedef, iletiyi kod açma ve yorumlama süreçlerinden geçirerek anlamlandırır ve kaynağa tekrar bir ileti aktarır. Aktarılan bu ileti, iletiyi ilk gönderen kişi tarafından hem bir girdi hem de bir dönüt görevi olarak görülür (Doğan, 2016).

Buradan da anlaşılmaktadır ki iletişim çok yönlü bir süreçtir. Bu süreçte, hedefin iletiyi çözüp değerlendirerek yeni bir ileti kodlaması ve geri bildirimde bulunması söz konusudur. Bütün iletişimler de göndericinin en çok önem verdiği konu, geri bildirimdir. İletinin hedefte yarattığı etki ve hedefin iletişime göre aldığı konum, yalnızca geri bildirimlerle ortaya çıkmaktadır (Baltaş ve Baltaş, 2000).

2.1.2. İletişimin Türleri

İletişim türleri, sözlü iletişim, sözsüz iletişim ve yazılı iletişim olarak üç ana başlıkta ele alınmaktadır.

2.1.2.1. Sözlü İletişim

Seslerin, kelimelere dönüşmesi ile sözlü iletişim gerçekleşmektedir. Sözlü iletişimde en etkili araç dildir. Sözlü iletişim, konuşma dili olarak da adlandırılabilir. Yüz yüze görüşmeler, telefonla yapılan konuşmalar, halka hitaplar, resmi konuşmalar, toplantılardaki konuşmalar ve eğitim kursları gibi farklı şekillerde sözlü iletişimi görebilmek mümkündür (Tarkoçin, 2014).

Sözlü iletişim dil ve dil ötesi olarak iki bölüme ayrılır. Dil ile olan iletişim, bireylerin üretmiş oldukları bilgileri karşılıklı olarak birbirlerine aktararak anlam kurmalarıdır. Dil ötesi iletişim ise hangi sözcüklerin vurgulandığı, nasıl bir ses tonu kullanıldığı, sesin şiddeti ve sözcüklerin nasıl söylenilmiş olduğuyla ilgilidir (Işıksaçan, 2016).

Çağlardan beri topluluklar, düşüncelerini, tepkilerini dil aracılığıyla paylaşırlar. Dil, insanlar tarafından kullanılan bir kod sistemidir, kurullarla yönetilir

ve birtakım sembollerle yazılır. Toplumun bütün üyeleri bu kod sistemini anlayabilmektedir (Guice, 2012).

2.1.2.2. Sözsüz İletişim

İnsanların iletişim esnasında, sözlü iletiler kadar sözsüz iletilere de önem göstermeleri iletişimdeki başarılarını yükseltmektedir. Sözsüz iletişim, insanların birbirini daha doğru ve kolay anlamalarını sağlamaktadır (Karadağ, 2015).

Sözsüz iletişim, yüz ifadeleri, sesin yükselip alçalması, beden duruş tarzı, el ve kol hareketleri ile olmaktadır ve iletişimin büyük bir kısmını kapsamaktadır. İyi bir dinleyici aynı zamanda sözsüz ifadelerle de dikkat eden kişidir (Dönmezer, 2009).

Sözsüz iletişimde, kişinin duygularını kontrol edebilmesi ya da gizleyebilmesi pek mümkün değildir. İnsanlar düşüncelerini, sözlü iletişimle açıklarken duygularını ise sözsüz iletişimle aktarmaktadır. Bu nedenle sözsüz iletişim, bireyin duygularıyla ilgili gerçek ipuçları verebilmektedir. Kişiler, bu iletişim yöntemiyle duygularını direkt ifade etme imkanı bulabilmektedir (Volcan Acar, 2013).

Bu nedenle çoğu zaman sözsüz iletiler sözel mesajlardan daha güvenilirdir. Kişilerin yüz yüze gerçekleştirdikleri bir iletişimde, ortalama olarak ses tonunun % 30, kelimelerin % 10 ve jest ve mimiklerin % 60 etkisi bulunmaktadır. Bu oranlar kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerine ve iletişim ortamındaki bir takım etkenlere göre farklılık gösterse de sözsüz iletişimin rolünü, yadsınamaz şekilde göstermektedir (Zıllıoğlu, 2014).

Her ne kadar beden dilinin kişiler üzerinde daha etkili olduğu söylene de birey, karşısındakinin kullandığı vücut dilinden, anladığı duygu ifadelerini kendi sözcükleriyle ileterek doğru anlayıp anlamadığını açıklamadan bir yargıya varmamalıdır. Karşısındaki kişinin, yalnızca beden diline göre zihin okumaya çalışmak, iletişimdeki temel öneme sahip olan güven ve anlayışa zarar verebilir, bu şekilde karşıdaki kişiyi kontrol etme çabası gelişebilir. İnsanları yalnızca beden diline göre, dinlemeden ve hareketlerinin geri planındaki nedenleri anlamadan geliştirilen fikirler yanlış olacaktır ve önyargıların oluşmasına neden olabilecektir (Gerçik, 2014).

2.1.2.3. Yazılı İletişim

Yazılı iletişim, mektuplar, makaleler, raporlar, özetler, tutanaklar, basın bildirileri, basılı notlar, el yazısı ve bilgisayar ağı gibi bir elektronik ortamla gönderilen çeşitli yazılı iletileri kapsamaktadır. Yazılı iletişim, sözlü iletişime göre daha zaman alır, daha zahmetlidir, çünkü alıcının iletiyi okuması, yorumlaması ve cevaplama gerekecektir (Arabacı, 2011).

Yazılı iletişimin bu dezavantajlarının yanında avantajları da vardır. İletişim sürecinde anlaşılmayan kısımların gözden geçirilip araştırılarak düzeltilebilmesi buna örnek gösterilebilir. Bunun yanı sıra yazılı iletişim kalıcıdır; saklanıp muhafaza edilebilir, biçimsellik ve değişmezlik gibi özelliklere de sahip bir iletişim türüdür (Meriç, 2017). Teorik anlamda değerlendirildiğinde de yazılı iletişimde daha az hata yapılmaktadır (Fidan, 2016).

2.1.3. Etkili İletişim Becerileri

Etkili iletişim " kişinin kendisi ve karşısındaki kişinin farkında olması, kişinin kendini algılama, yorumlama, yansıtma, duygu ve arzularının bilincinde olmasıdır" (Özgüven, 2010 s.35). Fidan (2016) ise etkili iletişimi, iletmek istediğimiz mesajı, hedeflediğimiz şekilde iletebilmek ve beklediğimiz reaksiyonu karşı tarafta uyandırabilmek şeklinde tanımlamaktadır.

Bireyin iletişim konusunda yetkinliğinin olması çevresi ile olan ilişki kalitesini arttırır, ilişki kalitesinin artması ise kişinin yaşam kalitesinin artmasına katkı da bulunur. Bu sebeple, bireyin iletişim konusundaki yetkinliğin yüksek olması yaşam kalitesini de yükseltecektir (Spitzberg, 2015). Yapılan araştırmalar etkili iletişim konusunda başarılı bireylerin, başkalarıyla işbirliği içinde olan, paylaşmayı seven, çevresine saygılı ve duyarlı, problemler karşısında çözüm arayıcı ve önemlisi de kendine güvenen bireyler olduklarını göstermektedir (Şıvkın, 2014).

2.1.3.1. Kendini Tanıma

Bireyin, çevresiyle sağlıklı ilişkiler geliştirebilmesi kendini tanıma becerisi ile mümkündür. İnsanın öncelikli olarak kendisi ile kurduğu iletişim esastır. Kişi kendini kabul ettiği ve kendine duyduğu saygı ile sosyal yaşamında diğerleri ile iletişim ve etkileşimde bulunmaktadır. Bireyin hayatında kendini tanıması bir süreçtir. Kendini tanıma ile kastedilen kişinin bedeni ile ilgili farkındalığı ile birlikte duygu, düşüncelerini tanıması ve bu duygu, düşünceleri ile bir ilişki kurmasıdır (Atan, 2016).

Kişinin kendi ile kurduğu iletişim içsel iletişim olarak adlandırılabilir. İçsel iletişim, insanın kendi kendisiyle olan yaşam tecrübeleri ve çevresiyle etkileşimi ile biçimlenen bir iletişim türüdür. İnsanların belirli durumlarda yaşadıkları olaylara nasıl yorum getirdikleri, olayları nasıl anlamlandırdıkları içsel haritaları ile gerçekleşir. Bireyin içsel haritasında ise eski yaşam deneyimleri, değerleri, düşünceleri yer almaktadır. Kişi tüm yaşadığı iletişimleri, bu içsel haritaya göre değerlendirir. Kişinin içsel haritası her defasında diğerlerinin tepkilerine göre yeniden biçimlenir (Gürüz ve Temel Eğinli, 2018).

2.1.3.2. Empati

Empati "insanın kendisini, bir diğerinin yerine koyarak onun duygularıyla hissedebilmesi, onun bakış açısıyla olayları görebilmesidir". İnsanların birbirleriyle sağlıklı ilişkiler kurabilmesinde empati kurmanın önemli bir etkisi vardır (Öz, 2017 s.71).

Empati de dikkat edilmesi gereken üç temel unsur vardır. Birincisi, empati kuracak birey kendisini diğerinin yerine koyabilmeli, olaylara diğerinin gözüyle bakabilmelidir. Başka bir deyişle, empati kurmak istediğimiz bireyin, rolüne kısa süreli girerek daha sonra bu rolden çıkıp kendi yerimize dönmeliyiz. İkincisi, empati kurabilmemiz için karşımızdaki kişinin hislerini ve düşüncelerini doğru anlamış olmamız gerektirir. Empati kuracağımız kişinin yalnızca duygularını ya da düşüncelerini anlamak eksik olacaktır. Çünkü burada belirtilen duygular ve düşünceler empatinin önemli iki bileşenidir. Üçüncü ise, empatiyi kuran bireyin bilincinde oluşturduğu empatik görüşü, karşısındakine iletebilmesidir. Karşımızdaki

kişiyi doğru anlamış olmamız durumunda eğer bu duyguları ona ifade edemiyorsak empati kurma eylemini tamamlamamış sayılırız (Dökmen, 2003).

Empati, bireyin kendi hayat deneyimlerine göre bir çıkarım oluşturabilmesi ile ilgilidir. Bireylerin benzer yaşantı veya tecrübeler yaşaması, empati becerisini daha da kolaylaştırabilir. Fakat benzer yaşam deneyimleri olmadan da kaşımızdaki kişiyi anlayabilmemiz mümkündür. Kişiler, duygusal iç görü ile de empati kurabilir. Bu sebeple bireyin öncelikle kendini tanıması ve kendi duygularının farkında olması gerekmektedir. Kendi duygularının farkında olan kişinin, başkalarının hislerini anlayabilmesi, tanımlayabilmesi daha mümkündür (Gürüz ve Temel Eğinli, 2018).

2.1.3.3. Ben Dili

Ben mesajları, bireylerin gerçek duygu ve fikirleri taşımasıdır, kişinin 'özülle' ilgili olan mesajları içermesiyle gerçekleşmektedir. Diğerleri ile ilgili yorum ve değerlendirmelerden ziyade kendi duygu ve deneyimlerimizi anlatmamızdır (Navaro, 2002). Sağlıklı bir iletişim süreci için bireylerin problemler karşısında düşüncelerini, duygularını uygun bir şekilde anlatabilmesi önemlidir, yaşanan öfke, gerginlik, kızgınlık gibi olumsuz duyguların ifade edilirken karşıdaki kişiyi suçlamadan, yargılamadan olması ile bu mümkündür (Atan, 2016).

Ben dili bireyi savunmaya yöneltmez, kişinin kendini suçlu hissetmesine engel olur, mesajı alan kişinin, karşısındakini daha iyi anlamasını sağlar, kişilerin birbirlerine yaklaşmasına yardımcı olur ve anlaşmazlıkların çözümlenmesine katkıda bulunur (Belet ve Erkmen, 2009). Bireyin hatalı davranışlarının düzeltilmesinde ona sorumluluk yükler (Voltan Acar, 2013).

2.1.3.4. Etkin/Katılımlı Dinleme

Katılımlı dinleme, dinlenen bireyin, sorununu tanımladığı cümlelerin değiştirilmeden tekrar anlatılabilmesi ile gerçekleşmektedir. Yapılan tekrardan sonra kısa bir süre beklenerek sorununu anlatan kişinin duygularını yorumlamasına olanak verilir. İkinci adım da ise, dinleyen bireyin mesajı, iletenin anlattıklarından ne anladığını kendi cümlelerini kullanarak açıklaması ile devam eder. Bu şekilde

konuşan kişi, dinleyici kişinin ne anladığını öğrenmiş olur. Mesajı ileten kişi ile ortak bir anlayış geliştirebilmek için iletilenlerden ne anlaşıldığının kısa bir biçimde özetlenmesi gerekir. Bu şekilde kurulan bir iletişim yaklaşımı, konuşan kişiye dinlenildiği ve anlaşıldığı duygusunu vereceği için onun ruhsal olarak kendini iyi hissetmesini sağlar (Gerçik, 2014).

Dönmezer (2009) ise etkin dinlemeyi, kişinin gerçekten anlamaya çalışılarak yargılanmadan, yönlendirilmeye çalışılmadan dinlenilebilmesi olarak tanımlar. Bu şekilde dinlenen bir birey kendini rahat bir şekilde ifade etme fırsatı bulacağından sorunlarını daha iyi görebileceğini belirtir. Dinleyen konumunda olan kişinin ise konuşanın sorunlarına çözüm bulma çabası içerisinde olmadan karşısındaki kişiyi sadece anlamaya çalışarak dinleme fırsatı bulacağını açıklar. Böyle bir iletişim sürecinde, konuşan kişinin kendini dinleyene daha yakın hissedebileceğini ifade eder.

Voltan Acar (2013), bu görüşlere benzer olarak aktif dinlemenin amacının, bireye kabul edilme hissini iletilerek derin bir anlayış geliştirebilmesini sağladığını vurgular. Bireyin bu şekilde saygıyla karşılandığı bir ortamda ise problemlerine ilişkin hislerini açık olarak anlatabileceğinin önemini vurgular.

Yapılan araştırmalarda ise kültürel olarak otorite sahibi bireyleri sadakatle dinlediğimiz eşit olan ilişkilerimizde ise daha az dinleme süreci içine girdiğimizdir. Çoğunlukla insanların dinlemekten ziyade konuşmayı seçtikleri, kişilerin aynı anda konuşmaktan da pek rahatsız olmadığı gözlenmektedir. Katılımlı dinleme tüm bireylerin kendini geliştirmesi gerekli olan bir iletişim becerisi olarak görülmektedir. İnsan ilişkilerinin daha sağlıklı olması açısından temel öneme sahiptir (Baltaş ve Baltaş, 2000).

2.1.4. İletişim Engelleri

Karşımızdaki kişiyi doğru olarak dinlemeden, anlattıklarını anlamadan, yapılan yorumlar yanlış olacaktır. Öncelikli olarak kişi iyi bir şekilde dinlenilmelidir. Yanı sıra iletişim kurduğumuz kişinin ruh halini anlamadan onu eleştirmek, karşımızdaki kişi tarafından kabul görmeyecek ve eleştirilerimizi dikkate almayacaktır (Paktuna Keskin, 2010).

Öğüt vermek, çözüm getirmek, yönlendirmek: Genellikle nasihat etmek, ahlak dersi gibi tavsiyeler, problemi öne süren bireyde zorunluluk ya da kendini suçlu görme gibi duyguların belirmesine neden olabilir, konuşan bireyin direnç göstermesine ve kendini savunmaya çalışmasına neden olabilir (Navaro, 2002).

Yargulamak, eleştirmek, ad takmak: Yargı ve tenkit cümleleri ile karşılaşan bireyler, kendilerini karşısındaki tarafından anlaşılmamış ve haksızlığa uğramış hisseder. Bu durum neticesinde karşısındaki kişi ile iletişimi keser veya karşısındakine öfke ile karşılık gösterebilir (Işıksaçan, 2016).

Teşhis, tanı koymak, tahlil etmek: Söyledikleri dinlenilmeden avutuluyormuş gibi bir duyguya kapılan birey, kendini anlaşılmamış ve dinlenilmemiş, hissine kapılabilir. Çoğu zaman kişiye verilen teselli cümleleri onda probleminin küçümsendiği hissi yaratabilir (Fidan, 2016).

Emir vermek: Bir iletişim engelidir. Bireyin davranışları emir verilerek yönlendirilemez. Karşımızdaki kişi de yalnız rövanş alma hissi uyandıracaktır (Paktuna Keskin, 2010).

Soru sormak, sorgulamak, sınamak: Konuşanı sorgulamak ona güvenilmediği mesajını iletir. Problemi olan kişiye direkt sorular sormak, karşı tarafta güvensizlik ve şüphe uyandırabilir. Bireyler kendilerini güven duygusu içinde hissetmeden sorulan soruları, tuzağa düşürülmüş ve hatasının aranmaya çalışıldığı biçiminde algılayabilir. Sorgulama, birey ile açık ve yapıcı bir iletişim yaratmak için çok kısıtlı bir metottur (Özgüven, 2010).

2.1.5. Aile İçi İletişim

Aile içi iletişim, aile bireyleri arasında gerçekleşen bilgi alışverişidir. Geçmişten bugüne değin yapılan araştırmalar, toplumun ruh sağlığının korunmasında ve toplumun geleceği açısından sağlıklı aile ilişkilerinin büyük bir önem taşıdığını söylemektedir (Hacı, 2011).

Aile kavramına değinildiğinde, kişilerin gelişimini destekleyen yönde hareket eden bir kurum düşünölmelidir fakat toplumda her aile için aynı durum söz konusu

değildir. Satır (2001)'a göre sağlıklı yapıda olan ailelerde iletişim açık, net ve doğrudan olur. Bu tarz aileler de konulan kurallar daha esnek, şartlara göre farklılaşabilen, kişinin seçme hakkının bulunduğu kurallardan oluşur. Bulut (1990) ise işlevsel ailelerin problemlerini çözebildiğini, kişilerin birbirlerine duygusal anlamda bağ kurabildiklerini, her üyenin rollerini üstlendiğini ve dolaysız iletişim şeklini benimsediklerini belirtir (Demirtaş Zorbaz ve Korkut Owen, 2013).

Ailenin toplumun başka kurumları ile olan bağından, aile içerisinde kişiler arası iletişim ve yakınlığın, toplumsal alana etkisi ve bu durumun toplumun sürdürülmesine olan faydasından ötürü aileyi en etkili şekilde inceleyen yaklaşım yapısal işlevsel yaklaşımdır. Ailenin en temel görevi kişilerin psikolojik gelişimini ve psikolojik gereksinimlerini karşılamaktır. Aile psikolojik gereksinimleri karşılamada ve kimlik kazanımında etkili olmanın yanında bireye rolleri de öğretmek aile de bir statü sağlanmasına da katkısı olmaktadır (Alacahan, 2010).

Bu nedenle aile, bireyin yetiştirildiği ve onu sosyal yaşama hazırlayan en uygun yerdir. Bireyin, aile ortamında yaşadıkları ileride onu hayatın görevlerine hazırlayarak pek çok tecrübe kazanmasını sağlamaktadır. Bu sebeple aile özellikle çocuklar için önemli işlevlerin gerçekleştirildiği ortamdır. Çocukların temel güven duygusunun, sorumluluk bilincinin kazanıldığı ve sosyalleşme süreçlerinin yaşandığı yerdir. Yaşadığı aile ortamında olumlu bir şekilde etkilenen bireylerin, sosyal yaşamındaki akranları ve büyüklerle diğer kişilere göre daha iyi ilişkiler geliştirdikleri ve insan ilişkilerinde daha başarılı oldukları gözlenmektedir. Çocuk ailesinde tecrübe ettiği olumlu iletişimi, ilişkiyi aile dışındaki hayatına da aktararak çevresine bu yaklaşım biçimini yansıtmaktadır (Şentürk, 2015).

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere çocuğun kişilik gelişiminde genetik faktörlerin yanında örnek aldığı aile bireyleri de büyük önem taşımaktadır. Çocuğun yaşamının ilk yıllarında model aldığı kişiler öncelikle anne-babasıdır. Ebeveynlerin yaklaşım tarzları, birbirlerine gösterdikleri tepkiler ve çevreleri ile kurdukları iletişim biçimleri çocukları tarafından kayıt altına alınır ve davranış olarak kazanılır (Özkaynak, 2014). Bu nedenle ailede edinilen olumlu tutum ve davranışlar, bireyin yaşamında toplumdaki konumunu belirleyecektir (Özkurt, 2018).

Son yirmi yıldır yapılan araştırmalar, dünyaya yeni gelmiş bir bebeğin, ebeveyninin sesinin tonundan, tınısından, onu kucaklamasından anne babasının kendisine olan duygularını hissettiğidir. Bir bebek içgüdüleriyle hisseder. Kendisini emziren ebeveyninin sevecenli mi, huzurlu mu, sevgi dolu mu yoksa kaygılı, kızgın ya da huzursuz mu olduğunu sezinler. Anne ve babanın iki Őeyin farkında olması önemlidir; çocuğunu değerli görüp görmediği ve değerli görüyorsa ona bu değerli hissettirip hissettiremediğidir. Aile ortamında kendine önem verildiğini hisseden çocuklar, fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı gelişim gösterir. Fakat aile ortamında değerli olduğunu hissedememiş çocuklar, ileri de ebeveyn olduklarında çocuklarının kendilerini dinlemeyen kişiler olacağından endişe ederek çocuklarına değer verdiklerini göstermek istemeyebilirler (Cüceloğlu, 2017).

Aile içerisinde kurulan duygusal yakınlık çocukta güven duygusunun ve huzurun oluşmasını sağlar. Dengeli ve kuvvetli bir beraberlikle kurulu olan ve karşılıklı olarak sevginin, saygının olduğu sakin bir ailede küçük sorunlar, çocuğu çok etkilemez. rnek verilecek olunursa, demokratik bir aile yapısı içinde yetişen bir ocuk Şiddet içeriği olan bir film izlediğinde çok etkilenmeyecektir. Fakat ailesinde Őiddete Őahit olan ve Őiddetin pekiştirildiği bir ortamda ise aynı filmin seyredilmesi kişiye olumsuz etkiler. Aile yapılarında sevgi ile yetiştirilen çocuklara göre, bu ocuklar Şiddeti daha kolay bir Şekilde zmsenler ve kabullenirler (Yavuzer, 2011). Sağlıklı bir ailede, aile yeleri arasında olumlu duygusal bir bağ vardır. Aile bireyleri birbirlerini değerli görür, aile içinde kişiler karşılıklı olarak uyum, iletişim ve destek gösterirler (zgven, 2010).

Ebeveynler, kendilerini geliştirerek çocukları ile olan iletişimlerinin derinliğine ve kapsamına etki edebilirler. ocukla olan bu iletişimin derinliği ve kapsamı farklılaştıka ocuk da değerir ve gelişir. Bu nedenle anne ve babaların çocuklarına verebilecekleri en değerli hediye, kendilerini geliştirerek ebeveynlik konusunda olgunluk kazanmalarıdır. Aile içinde ebeveynlerin çocuğuyla olan sohbeta gösterdiği itina, bireyin kendi iç dünyasıyla farkında olarak bir ilişki yaşamasına da katkı sağlar (Cüceloğlu, 2017).

2.1.5.1. Anne-Baba-Çocuk İletişimi

Bireyin kişiliğinde en yakını olan ebeveynlerinin ve ev içinde yaşayan diğer üyelerin büyük etkisi söz konusudur. Bu kişilerin çocuğa yönelttikleri olumlu ve olumsuz davranışlar, bireyin kişilik gelişiminde çok önemli yere sahiptir. Söyledikleri dikkate alınmayan, sürekli tenkit edilen ya da düzeltilen kişi, içine kapanık, güvensiz, saldırgan ve hırçın olabilir. Bunun tam tersi söyledikleri önemsiz de olsa dinlenen, düşüncelerini ifade etmesine izin verilen, önemsenen, düşüncesi çok geçerli görülmesi de duyulan, her defasında eleştiriye uğramayan birey ise daha güvenli, sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirir (Navaro, 2002).

Bu sebeple anne-babaların, çocukları ile sağlıklı iletişim içerisinde olabilmeleri için çocuklarına karşı saygılı, çocuklarıyla işbirlikçi, kabul edici, çocuklarının duygu ve düşüncelerine önem verici bir tutum içinde olmaları gerekir. Ebeveynlerin, çocuklarıyla sağlıklı bir iletişim kurabilmeleri ancak iletişim becerileri konusunda kendilerini yetiştirmeleri ile mümkündür. Ebeveynler, çocuklarına kabul edici bir tutum içinde yaklaşmalıdırlar. Çocuklarını dikkatle dinlemeli ve çocuğa konuşması için gereken sessizliği sağlama konusunda itina göstermeleri gerekir. Özellikle çocuklarının problem yaşadıkları zamanlarda etkin dinlemeyi kullanarak, empatik bir anlayış geliştirerek, çocuklarına doğru davranmalıdırlar (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2015).

Çocuklar, özellikle ebeveynlerinin birbirleri arasındaki iletişimden önemli derecede etkilenirler. Aile yaşamlarında olumlu ilişkilerin olduğu bir ortamda, çocukların daha az kaygılı oldukları ve kendilerini daha güvende hissettikleri görülmektedir. Ayrıca, aile bireylerinin sağlıklı iletişimi, çocuğun kendisini çevresine duygu, düşünce ve gereksinimlerini daha kolay açıklayabilmesini, arkadaşlık kurma ve arkadaşlığı yürütebilme konusunda daha başarılı olduklarını göstermektedir (Özkurt, 2018). “Anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkinin sağlıklı olması için öncelikle eşler arasındaki ilişkinin sağlıklı olması gerekmektedir. Eşlerin birbiriyle olan iletişimi, ailedeki iletişimin yapısı ile ilgili önemli bilgi vermektedir” (Köyceğiz, 2017 s.16). Doğru iletişim kurabilmeyi başaran ebeveynler, çocuklarının birbirlerini anlayabilmelerine ve birbirleriyle yardımlaşabilmelerine, birbirlerine

beklentilerini açıklayabilmelerine ve önemli görülen konuları tartışabilmelerine yardımcı olurlar (Coulthard, 2011).

Aile içerisinde ebeveynlere düşen en önemli sorumluluk, çocukların duygularını kabul etmek, çocuğu dinlemek ve karşılıklı duyguların paylaşımını sağlayacak ortam yaratabilmektir. Duyulan, paylaşılan hislerin, birey üzerindeki baskısı hafifler, duyulmuşluk hissi bireye rahatlama getirir. Böyle bir yaklaşım ortamında yetişen çocuk, ileriki hayatında bu tarz durumlar yaşadığında sorunlarından kaçmamayı ve yılmamayı, bu gibi hisleri sağlıklı bir biçimde aşabilmeyi öğrenir. Çünkü birey, kendisine acı veren hislere zamanında müdahale ettiğinde benliğini güçlendirerek yaşama hazırlanır (Navaro, 2002).

Bazı ailelerde ebeveynler, çocuklarının hislerini anlamaya çaba gösterirken diğerleri ise yalnızca çocuklarının duygularını kontrol etme ile ilgilidirler. Mc Dowell ve Parke (2000), ebeveynlerin çocukların duygularıyla ilgili olarak takındıkları davranışlarıyla çocukların duygularını yaşadıkları durumlara göre ayarlama becerisini araştırmışlardır. Duygu ifadelerini denetleyebilenler oyunlar da yenilseler de üzüntülerini bastırıp kazanan arkadaşını tebrik eden ya da sevmediği bir hediye olsa bile mutluymuş gibi görünen çocuklar olduğu gözlenmiştir. Araştırma, ebeveynlerin çocuğun hislerini anlamaya çalışmanın çocuğun duygularını ortama göre ayarlayabildiğini ve bunun yanında çevresiyle daha olumlu ilişkiler kurarak sevildiğini gösterir (Dowell& Parke, 2000; Akt: Hortaçsu, 2003).

Anne ve babaların çocuklarıyla olan iletişimlerinde çocuğu dinleme, konuşma kadar mühim bir konudur. Ebeveynler çocuklarının da kendileri kadar konuşmasına müsaade etmelidir. Ebeveynlerin çocuklarının duygularını anlamaya çalışarak empati kurabilmeleri gerekir. Çocuğun yaşadığı bir olayı açıklarken yetişkinler gibi yorumlayabilecek deneyimi ve bilgisi yoktur. Çocuğun söyledikleri her zaman ciddiye alınarak dinlenilmelidir. Çocuğa konu ile ilgili açık uçlu sorular yöneltilmelidir. Bunların yanında, yetişkinlerin beden dili de söylenenleri destekler biçimde olmalıdır. Sözsüz beden dili en az sözcükler kadar pek çok anlam ifade eder. Yetişkin olarak anne babalar da duygularını, çocuklarıyla paylaşabilmelidir. Ebeveynlerin duygularını açıklaması çocuğu da hislerini paylaşma konusun da cesaretlendirecektir. Ancak bazı konularla ilgili olarak çocukla konuşmamak daha

yerinde olacaktır, çocuğun kaldıramayacağı duygular gelişimini olumsuz etkilemektedir (Coulthard, 2011).

İletişim becerileri ile ilgili yapılan araştırmalar, bu becerilerin çok küçük yaşlardan itibaren öğrenilebilir ve öğretilerir olduğu yönündedir. İletişim becerilerinin temellerinin atıldığı yer bireyin aile ortamıdır, daha sonrasında buna okul da eklenir ve bireyin hayatında bu süreç gelişerek devam eder. Bu nedenle yaşamın ilk yıllarında bireyin ailesinden öğreneceği bu kazanımlar, yaşamı boyunca onu etkileyerek, ondan sonraki gelecek kuşaklara da aktarılarak toplumun bütününe etki edecek bir etkiye sahip olması konuyu daha da önemli kılmaktadır (Meriç, 2017).

2.1.5.2. Anne-Çocuk İletişimi

Anne ile çocuk arasındaki bağın oluşmasında en kritik dönem doğumdan hemen sonraki süreçtir. Bu kritik dönemde bebeklerine yakın ilgi gösterip kucağına alan, bebeğini seven annelerin, çocuklarına karşı daha güçlü bağlandıkları belirtilir (Aydoğmuş vd. , 2006).

Yapılan araştırmalarda anne-çocuk arasındaki sıcak ilişkinin oluşmasında anneyi destekleyen, çocuğun sorumluluğunu paylaşan babaların da büyük payı olduğu görülür. Aile içinde annenin mutlu, huzurlu ve doyumlu oluşu çocuklarına karşı davranışlarını olumlu yönde etkilediği gözlenmektedir. Evlilik yaşamında mutsuz olan, yalnızlığını çocuğu üzerinden ödünleme yoluna giden anne ve babalar, çocuklarının cinsel kimlik ve benlik gelişimlerine zarar vermektedir (Yavuzer, 2009).

Çocuk, annesinin kendisine gösterdiği bakımın niteliğine göre anneye, daha sonra da annenin vasıtasıyla çevresindeki diğer insanlara güven duymayı ya da güven duymamayı öğrenir. Bebek, anneye olan ilişki deneyimi sonunda almayı ve karşılığında verme işlevini öğrenir (Karabulut Demir, 2007).

Bu nedenle bebeğin sosyal, duygusal ve zihinsel gelişiminde annenin iletişim şeklinin büyük etkisi vardır. Bebeğin genel olarak tüm gelişim alanlarında gösterdiği ilerleme annenin bebeğiyle kurduğu etkileşim biçimine bağlıdır (Aydoğmuş vd., 2006).

2.1.5.3. Baba-Çocuk İletişimi

Çocuğun gelişim döneminde sosyal becerilerinde başarılı olması, yeterli bir özgüvene sahip olması ve kendini disipline edebilmesi gibi özelliklere sahip olması başarılı bir baba modelinin katkısı ile mümkündür. Başarılı bir anne-çocuk ilişkisinin arkasında dahi baba desteğinin olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar annenin hamilelik sürecini sağlıklı geçirmesinde olumlu anne ve çocuk ilişkisi ile destekleyici bir baba modeli arasında anlamlı bir ilişki olduğu göstermektedir (Yavuzer, 2008).

Bununla birlikte, çocuğunun doğumunda bulunan ya da doğumun ardından hemen çocuklarını kucağına alarak seven, ilgi gösteren babaların daha kuvvetli bağlarla bebeklerine bağlandıkları belirtilmektedir (Aydoğmuş vd., 2006). Babaların çocuklarını doğrudan ve dolaylı olarak iki yönden etkiledikleri gözlenir. Çocukları ile konuşmaları, oyun oynamaları ve onlarla ilgili kararlara etkin katılımları doğrudan bir etki oluştururken anne-baba arasındaki ilişkinin yakınlığı, babanın ekonomik desteği sayesinde annenin çocuğun gereksinimlerini zamanında karşılayabilmesi ise dolaylı etkidir. Yapılan araştırmalar, özellikle çocuğun zihinsel, cinsel ve kişilik gelişiminde babanın önemli etkisinin olduğunu göstermektedir (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2015).

Hortaçsu (2003), annelere göre babaların çocuklarla birlikte geçirdiği zamanın daha fazla bir oranını, oyun oynayarak geçirmekte olduğunu belirterek babaların çocuklarını atıp tutarak ve çocuklarıyla güreşip şakalaşarak onları daha çok uyardıklarını açıklar, babaların çocuklarıyla olan fiziksel oyunun bilhassa da erkek çocukların bilişsel gelişimine olumlu katkı sağladığını belirtir. Baba yokluğunun ise erkek çocuklarda bilişsel gelişime olumsuz olarak etki gösterdiğine değinir. Babaların çocukları bu şekilde uyarmasının ise çocuklarda duygu kontrolünü sağlayarak yaşadıkları zorluklar karşısında serinkanlı bir şekilde çözüm geliştirdiklerini ifade eder.

Lamb (2001) ise yaptığı araştırmada, bebeklerin daha çok babalarının kucaklarında bulunmayı istediklerini belirtmiştir. Çünkü annelerin çoğunlukla çocukların karnını doyurmak, altını bezlemek gibi sebeplerle onları kucağına alırken babaların ise daha çok çocuklarıyla oyun oynamak için onları kolları arasına aldığı söyler. Çocuğuyla oyun oynamak, onunla boğuşmak gibi benzer aktivitelerin babalar

tarafından her yaş dilimindeki çocuklarıyla ilişkisinde, ayırıcı yönde nitelik taşıdığını belirtir (Lamb, 2001; Akt: Raeburn, 2015).

2.1.6. Aile İletişim Kalıpları

Aile, birey için evrensel bir deneyimin yaşandığı yerdir. Kişi bir ailede doğar, büyür, olgunlaşır ve yeni aileler oluşturarak ayrılır. Bireyin aile içinde yaşadığı deneyimler kısmen benzerlik gösterse de her aile sistemi benzersiz iletişim kalıplarını içerir. Aile yaşantısının insan üzerinde bu kadar güçlü bir etkiye sahip olması, aile ilişkilerinin incelenmesini gerekli kılar (Kathleen, Dawn & Carma, 2016). Aile kurumunun en büyük önemi ise niteliği gereği üstlendiği işlevleri karşılayan başarılı ve istikrarlı başka bir kurumun olmayışıdır (Asar, 2015).

Bireyin toplumsallaşması konusunda büyük bir etkisi olan aile, uzun süreden beri alan uzmanlarınca önemli görülen sistemlerden biri olarak görülür. Her aile sisteminin ne kadar benzersiz olduğu düşünülse de bu sistemin ortak özelliklerinin neler olduğuna yönelik araştırmalar yapılmaktadır. Özellikle Reiss (1981), aile bireylerinin dünya görüşlerinin benzersiz olduğunu ve toplumsal çevrelerini tanımlayan görüş ve değerlere sahip olduklarını ve bu ayırıcı özelliklerinin diğerlerinden onları farklı kıldığını savunmuştur. Aile üyelerinin sahip olduğu bu inanç ve değer sistemleri, onların kendilerini toplumsal yaşamda nasıl algıladıklarını ve bu çevrede kendilerini nereye koyduklarını sonuç olarak aile içinde ve dışında iletişimlerini nasıl kurduklarının anlaşılması konusunda bilgi sağladığını belirtir. Aile bireylerinin sahip olduğu inançlar, değerler ve davranışlar da aile iletişim kalıplarının oluşmasına katkıda bulunur. Bu üç unsur da birbirine bağlıdır, nedensellik konusunda hiçbiri birinci sırada değildir, her biri diğerini etkiler ve diğerinden etkilenir (Erdoğan, 2018).

Toplumların hayatında önemli fonksiyonu olan aileyi, diğer sosyal topluluklardan farklı kılan niteliği ise üyeleri arasında yaşandığı düşünülen iletişimin derinliğidir. Sağlıklı aileler birbirleriyle doğrudan, açık ve net iletişim kurarken birbirlerini dinler, duygularını, fikirlerini, hayallerini, umutlarını, acılarını, korkularını, gereksinimlerini, beklentilerini, sevinçlerini paylaşır. Aile üyeleri birbirlerine imalarda bulunmaz, söylemek istediklerini direkt söyler, birbirlerine kötü

söz sarf etmez. Böyle bir aile sisteminin başarılı olduğundan bahsedilebilir. Aile üyelerinin birbirleriyle kurduğu açık ve doğru bir iletişim oldukça değerlidir. Bundan dolayı çocuklar için aile, vazgeçilmez bir limandır. Çocuk yaşadığı ailede duygusal, fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak kendisini gerçekleştirir (Çalışkan ve Aslan Deren, 2014).

Sağlıklı aile bireyleri birbirlerine aktardıkları mesajları nasıl kodlayacaklarını da bilirler, açık ve tamamlayıcı bir iletişim biçimi kurarlar. Birbirlerine gönderdikleri mesajların anlamı üzerinde düşünür ve birbirlerine açık olmaya gayret gösterirler. Bununla birlikte, aile bireyleri diğer aile üyelerinin duygu ve düşüncelerini öğrenme konusunda ilgili davranırlar. Aile içinde duygu ve düşüncelerin artması ile iletişimden edinilen doyum da artmaktadır. Kimi zaman aileler çok farklı problemler yaşayabilirler. Bu durum karşısında iletişim becerisi iyi olan aileler sessiz kalmaktansa, sorunlarını konuşma konusunda açık davranırlar ve çatışma zamanlarında bunu çözme konusunda bir yaklaşım içine girerler. Bu yapıdaki aile üyeleri sorun çözücüdür ve olumlu yönde bir iletişim dili geliştirirler. Sağlıklı bir işleve sahip aile bireylerinin ilişkilerinde yapıcı tutum ve hareketler olduğu belirtilmektedir. Aile bireylerinin birbiriyle açık ve direkt bir iletişim dili kurması ailedeki bütün iletişim örüntüsüne de tesir eder ve pozitif aile ikliminin temelini meydana getirir (Demirtaş Zorbaz ve Korkut Owen, 2013).

Bireyin aile içinde yaşamış olduğu iletişim ve etkileşim, sosyal çevresine karşı takındığı tavır, tutum ve davranışlarını da büyük oranda etkilemektedir. Bu sebeple sağlıklı aile çevresinde büyüyen çocukların, ruhsal olarak ve iletişimsel bağlamda gelişimlerinde sorunlar görülebilmektedir. Aile iletişiminin güçlü olduğu ortamda yetişen çocukların ise yaşlılarıyla olan iletişimi daha kolay ve sağlıklı olmaktadır. Ailede iyi bir iletişim ortamının sağlanması aynı zaman da bireylerin büyüme evrelerini büyük oranda başarılı bir şekilde atlattıklarını sağlayabilmesine yardımcı olmaktadır. Aile içinde sağlıklı iletişim kurabilen kişi, arkadaş canlısı, yapıcı, bunalımdan uzak, mutlu bir yapıya sahip olmaktadır. Ebeveynleriyle sağlıklı iletişim içinde yetişen çocuklar, arkadaşlarıyla ve çevresindekilerle doğru iletişim kurabilme konusunda da başarılı olacaklardır. Aile içinde iletişimleri güçlü olan kişilerin daha başarılı ve mutlu oldukları görülmektedir (Güleç, 2018).

Şentürk (2015), yukarıdaki açıklamalara benzer olarak aile yaşamıyla o ailede büyüyen bireylerin, gelecekte kazanmış olacağı kişilik ve bu kişilik yapısına göre göstereceği tavır ve hareketler arasında kuvvetli bir ilişki bulunduğunu belirtir. Kişiler, toplumları oluşturduğundan toplumca istenilen niteliklere sahip olan bireyler yetiştirmek önemlidir. Bunların tümü aile de başlamaktadır. Bu nedenle ailenin dünyaya saf ve nötr bir biçimde gelen bireye, şahsi, sosyal ve kültürel bakımdan kimlik kazandırma özelliği vardır. Çocuğun kişilik yapısı ailesinden aldığı eğitim yoluyla meydana gelir. Bu şekilde aileler aynı zamanda üyeleri oldukları toplumun yaygın kişiliğine ve yazgısına da tesir etmektedirler.

2.2. ANA-BABA TUTUMLARI

Tutum, bireyin yaşantı ve tecrübelerinden etkilenerken oluşur ve tutumların kişinin davranışlarını yönlendirici bir etkisi vardır. İnsanın doğuştan itibaren yaşadığı aile çevresi, almış olduğu eğitim, ailesi dışındaki kişileri algılama şekli bireyin olumlu veya olumsuz tutumlar geliştirmesinde büyük etkiye sahiptir (Yıldız, 2017).

Okul öncesi dönemin ilk yılları, kritik bir zaman dilimi olarak kabul edilir. Bu dönem, çocuğun bir ömür sürecek kalıcı davranış ve alışkanlıkların önemli bir bölümünü kazandığı yıllar olarak görülür. Anne-babalar çocuklarına gerekli sevgi, ilgi ve şefkati göstererek, çocuklarının gereksinimlerini zamanında karşılayarak çocukta güven duygusunun oluşmasını sağlarlar. Anne-babaların çocuklarına olan tutumlarının sağlıklı olabilmesi için öncelikle kendi içlerinde dengeli, huzurlu, kendiyile barışık ve birbirlerine karşı sevgi, saygı içinde olmaları gerekir. Bu yönüyle ebeveynlerin çocuklarını geleceğe hazırlamasında en etkili kurumun aile olduğu açıktır (Çağdaş, 2015).

Çocuk yetiştirme konusunda her ailenin farklı bakış açısı ve tutumu vardır. Anne-babaların farkında olarak ya da olmayarak çocuklarına karşı davranış ve tutumları değişebilmektedir. Anne-babalar, bazı çocuklarını daha çok korurken, bazılarını itici davranmakta, bazılarını aşırı hoşgörü gösterirken, bazılarını daha otoriter yaklaşabilmektedir. Bu tutum ve davranışlardaki farklılıklar ise kişilik özellikleri farklı bireyler yetişmesine sebep olmaktadır (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2015).

Çocukların sağlıklı bir kişilik geliştirebilmesinde, ebeveynlerin çocuklarının fiziksel ve duygusal gereksinimlerini karşılaması gerekmektedir. Sağlıklı bir ruh sağlığına sahip anne-babalar, çocuklarına daha anlayışlı davranırken psikolojik problemler yaşayan ebeveynler çocuklarına gereken özeni, duyarlılığı gösterememektedirler (Erden ve Koca, 2014). Çocuk ebeveynini bir model olarak görür ve onları taklit ederek büyür. Ebeveynlerin tutum ve davranışları çocukların içedönük-dışadönük, uyumlu-uyumsuz, bağımlı-özerk ve etken-edilgen gibi kişilik geliştirmelerini önemli ölçüde etkiler (Özgüven, 2010). Bireyin davranışlarında ve kişiliğinin oluşumunda özdeşim kurduğu ya da örnek aldığı kişilerin önemli etkisi bulunmaktadır. Özdeşim kurulan veya örnek alınan kişilerin hareketlerinin kalitesi çocuğun olumlu veya olumsuz hareketleri kazanmasına sebep olabilmektedir (Şentürk, 2015).

Çocuklar doğruları ve hataları gözlem yoluyla öğrenirler. Ebeveynlerin çocuklarına ne söylediğinden çok, davranışları çocuklar için daha çok anlam ifade eder. Çocukların temel olarak öğrenme yöntemleri gözlemlemek ya da modellemektir. Anne ve babalar, çocuklarının yanında yaptıkları hareketlere büyük özen göstermelidir. Çünkü çocuklar, ebeveynlerinin tüm davranışlarından mesajlar alırlar ve bu mesajları bilinçaltına kaydederler. Çocukların bilinçlerine kaydedilen bu tohumlar, ilerleyen yaşlar da onların yaşamının bir parçası haline gelir. İyi bir insan yetiştirmek isteyen anne ve babaların çocuklarını eğitmek için istekli ve ilgili olmalarının yanında, çocuk eğitimi konusunda bilgi sahibi de olmaları büyük önem taşır. Çocuklarını doğru bir biçimde büyütmek isteyen ebeveynler, ilk olarak çocuk eğitimi konusunda belli bir düzeyde bilgiye ulaşmış olmalıdır (Teber, 2015).

Ebeveyn ve çocuk arasında önemli bir durum da otorite-özerklik ilişkisidir. Ebeveynlerin eğiten, rehberlik eden yönünün yanında güç konumu sebebiyle çocukların ebeveynlerinin beklentilerine uymaları da istenir. Çocuklar çoğu zaman anne-babalarının beklentilerini yerine getirir fakat çocuk büyüyüp bağımsızlığını kazanmaya başladıkça kimi durumlarda ebeveynlerinin beklentilerine uymamaya, karşı durmaya başlar. Anne babanın beklentilerini hiçe sayma durumu her ne kadar davranış problemi olarak değerlendirilse de düşük seviyedeki uymama davranışları, bilhassa Batı dünyasında kişinin bağımsızlığına sahip çıkma ve bağımsızlığını

toplumca onay verilebilir şekilde belirtme uğraşları olarak da değerlendirilebilir (Hortaçsu, 2003).

Genel olarak ailelerin kendilerine özgü bir takım inanç ve değerleri, önem gösterdikleri davranış biçimleri ve çocuk eğitimine farklı bakış açıları vardır. Bunları da çocuklarına aktarmak istemeleri çok doğal bir durumdur. Önemli olan bu inanç ve değerlerin, davranış biçimlerinin kişiye nasıl öğretilmiştir. Ebeveynlerin, çocuğun istenmeyen, hoş karşılanmayan hareketlerine nasıl tepkide buldukları, nasıl değiştirmeye çalıştıkları ya da çocuğa istenilen, olumlu görülen hareketleri nasıl öğrettikleri önemlidir (Navaro, 2002).

2.2.1. Otoriter Tutum

Otoriter anne-babalar, çocuklarına koymuş oldukları kurallara onların koşulsuz bir şekilde boyun eğmelerini beklerler. Ebeveynler için otoritenin kendilerinde olması çok önemlidir, çocuklarının otoriteyi değiştirme uğraşlarını hemen bastırırlar (Karabulut Demir, 2007).

Aile, çocuk eğitiminde çoğunlukla cezaya başvurur ve çocuğa verilen cezalar suçla doğru orantılı değildir. Bu ceza yöntemleri bazen çocuğu suçlama, korkutma ya da fiziksel şiddet şeklinde olabilmektedir. Yapılan araştırmalar otoriter tutumun, çocukların iç denetimden uzak, dış denetimli bireyler olmasına neden olduğunu göstermektedir. Bunun nedeni, ailelerin çocuklarıyla iletişim kurmaya önem vermemesi gösterilebilir. Çoğu zaman anne ve babalar, çocuklarına kendi yaptığı davranışları üzerine düşünmesi yerine boyun eğmeyi öğretirler (Dönmezer, 2009).

Otoriter tutumda, ebeveynler çocuğu korkutarak ve baskı uygulayarak istenilen davranışın o an çocuğun yerine getirmesini sağlamış olurlar fakat bu davranış kalıpları, geçici olarak çocuğun davranışını değiştirmesi şeklinde olacaktır. Aşırı baskıcı tarz da ebeveynler, disiplin aracı olarak çocuklarına ceza uygularlar ve çocuklara kırgınlıklarını kolaylıkla gösterirler. Bu durum çocuğun kendine güvenini olumsuz olarak etkiler ve çocuğun benlik saygısının düşük olmasına neden olur (Yavuzer, 2011).

Baskıcı bir aile ortamında fiziksel ve sözel şiddet gören, kuralların nedenlerinin açıklanma gereğinin duyulmadığı bir anne tutumu karşısında çocuğun konulan kuralları içselleştirmede eksik kaldığı gözlenmektedir (Yavuzer, 2018). Yapılan araştırmalarda babanın az ilgilendiği ve otoriter olduğu ailelerde çocuklarda çekinme ve utangaçlık gibi kişilik özelliklerinin daha çok görüldüğü fark edilmiştir. Çocuklarına ilgi ve sevgi gösteren babaların ise çocuklarında liderlik özelliğinin görüldüğü ve daha uyumlu kişilik özellikleri gösterdikleri belirtilmektedir (Aydoğmuş vd. , 2006).

Bireyin doğduğu andan itibaren kendini güvende hissedeceği bir kucağa, güvenli bir sese, yüze ve bir aile ortamına gereksinimi vardır. Güven duygusunu sezinlemeyen bir çocuk, ne duygusal ne fiziksel ne de zihinsel olarak gelişebilir. Kişi, yaşamının ilk yıllarından itibaren güven duyduğu bir ortamda büyüyerek ancak kendine güvenen bir birey olabilir. Ebeveyn ve çocuk ilişkisinde, çocuğun anne babasını güveneceği bir otorite olarak görmesi oldukça önemlidir. Güven sağlamayı başaran bu otorite, süreç içerisinde çocuğun gelişimine uygun sorumluluklar vererek ona güven duymaya başladığında çocuk kendine ve kendi yetkinliğine inanacaktır (Cüceloğlu, 2017).

2.2.2. Aşırı Koruyucu Tutum

Aşırı koruyucu tutum içinde olan ebeveynler, çocuklarını gereğinden fazla kontrol ve koruma yoluna giderler. Ebeveynler, çocuklarını korudukları düşüncesiyle aşırı kısıtlamalarda bulunacak davranışlar sergilerler ve çoğu kez çocuk adına kararlar alırlar. Ailesi tarafından aşırı korunan bu tarz çocuklar, bütün gereksinimlerinin anneleri tarafından karşılanmasını beklerler (Yıldız, 2017). Aşırı koruyucu tutum içerisinde olan anne, her türlü sorumluluğu kendisi üstlendiği için enerjisi biter, yorulur ve bu durum annenin daha kızgın, gergin ve kaygılı duruma getirir. Böyle bir ortamda büyüyen bir çocuk da ebeveyni gibi öfkeli, kaygılı bir yapıya sahip olabilir (Cüceloğlu, 2017).

Annenin aşırı koruyucu tutum sergilemesi uzun bir zaman çocuk sahibi olmamış olması, ilk çocuğunun ölmüş olması, hastalık nedeniyle tek çocuğunun olması, kocasından beklediği mutluluğu, şefkati, ilgiyi görememesi ve ruhsal açıdan

sağlıksız oluşu yüzünden olabilmektedir. Araştırma bulguları, annelerin aşırı korumacı bir tutum içinde olmalarında geçirmiş oldukları çocukluk döneminden kaynaklanabileceğidir. Sevgi ve şefkatten yoksun bir ortamda büyüyen annelerin, ailelerinden göremedikleri ilgiyi, sevgiyi çocuklarına yönelttikleri ve bunu yaparken de ölçüyü kaçırdıkları belirtilir (Çağdaş, 2015).

Aşırı korumacı bir tutum, çocuğun fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması biçiminde olacağı gibi duygusal ihtiyaçlarının karşılanması şeklinde de görülebilir. Anne babalar çocuklarının korku, üzüntü, kaygı gibi çocuğa acı veren hisleri yaşamamasına çaba gösteren aşırı koruyucu tutumları, çocukların daha gerçeklikten uzak yapay bir yaşam sürmelerine neden olur. Yaşamda kişiye acı veren duyguların çok önemli görevleri vardır. Hisler bir anlamda enerji kaynağıdır. Mutluluk, heyecan, sevgi gibi kişiye haz veren duyguların yanında üzüntü, kızgınlık, kaygı ve korku gibi bireyi rahatsız eden duygular da enerji taşırlar. Çocuğu korumak adına bu duyguların yaşanmasına engel olunması onun kendini koruyabilmesine, kendini motive edebilmesine, geliştirebilmesine engel olur. Kişinin bu duyguları deneyimlememesi, hayat yolunda bu duygularla karşı karşıya kaldığında nasıl baş edebileceğini bilememesine neden olur. Hislerinden çoğu kez kaçınmayı, hislerini bastırmayı tercih eder. Bu durum da bireyde fiziksel rahatsızlıkların oluşmasına neden olabilir (Navaro, 2002). Bununla birlikte aşırı koruyucu tutum, çocukların daha çekingen, kendini ifade etmekte zorlanan bireyler olmasına neden olur. Bu çocuklar kendilerine güven duymazlar, özerk olarak hareket edebilme konusunda sorun yaşarlar, yalnız olarak bir işe girişme durumunda atılganlık göstermekte güçlük yaşarlar (Yavuzer, 2008).

2.2.3. Demokratik Tutum

En sağlıklı olan anne-baba tutumu demokratik tutumdur. Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarına destekleyici, güven verici bir şekilde yaklaşrlar ve çocuklarına hoşgörülü davranırlar. Ebeveynler, çocuklarıyla iletişime önem verirler, çocukların görüş ve düşünceleri aile için değerlidir, çocuğun isteklerine belli sınırlar içinde izin verilir.

Anne-babalar çocuğa nasihat verme, suçlama, alay etme, emir verme ve lakap takma gibi iletişim engellerinden uzak dururlar. Demokratik tutum içindeki ebeveynler, sevgilerini çocuklarına koşulsuz olarak gösterirler. Aile içindeki iletişim saygı, sevgi ve hoşgörüden oluşur. Aile, çocuklarının özerk davranışlarını destekleyen bir tutum sergiler. Demokratik tutuma sahip anne ve babalar çocuklarının içten denetimli bireyler olarak yetişebilmeleri için çocuklarına model olurlar (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2015).

Demokratik ortamda aile, çocuğa kendi benliğini tanıma fırsatı verir, çocuk kendi potansiyelini ortaya çıkarabilir ve kendini gerçekleştirme olanağına sahip olur. Ailesi tarafından destekleyici ve hoşgörülü ortamda yetişen böyle çocuklar, yaratıcı, kendine ve çevresine karşı hoşgörülü, başkalarının haklarına saygılı, özgüvenli bir kişiliğe sahip olurlar (Özgüven, 2010).

Destekleyici tutum olarak da tanımlanan bu tarzda, anne ve babalar çocuklarına yakın ilgi göstererek sözel ve dokunarak sevgilerini çocuklarına hissettirirler, bu tarz ebeveynler çocuklarıyla rutin olarak ortak etkinliklerde bulunurlar. Böyle sağlıklı bir aile atmosferinde çocuk bir birey olarak görülür ve kendi başına karar alarak aldığı kararların sorumluluğunu üstlenmesi sağlanır. Ebeveynler, çocuklarını onaylayıp onları destekleyerek yüreklendirdiklerinde çocuklarının benlik saygısının da tohumlarını ekmiş olurlar. Anne baba ve çocuk arasında sözel iletişim kanalları gelişmiştir. Ebeveynler beklentilerini ve görüşlerini sade ve anlaşılır şekilde ifade ederek samimi bir iletişim içindedirler. Anne-babalar çocukların problemleri karşısında aktif dinleme yolunu seçerler (Yavuzer, 2011).

Bunların yanı sıra demokratik aileler de bireyler arasında düşünce farklılıklarının olması da normal kabul edilir, ebeveynler aile fertlerinin düşüncelerini açıklamasını özendirirler (Erdoğan, 2014).

2.2.4. İzin Verici Tutum

İzin verici tutum içinde olan anne-babalar, çocuklarına aşırı özerklik tanırlar, çocuklarını kontrol etmezler ve ihmal edecek boyutta tolerans gösterirler. Bu tarz ebeveynler çocuklarına hiçbir konuda sınırlama getirmezler, bütün kararları çocuk

alır; televizyon izleme, yemek yeme, yatma, dışarı çıkma gibi konularda karar vermede bağımsız hareket edebilirler (Yılmaz, 2000).

Serbest tutum içinde yetişen çocuklar, ebeveynlerinin rehberliğinden mahrum kalır, hareketlerine hiç sınırlama getirilmediği için bencil ve saldırgan davranışlara sahip bir kişilik özelliği gösterebilirler. Buna karşılık, bu çocukların sosyal yaşamlarında faal ve yaratıcı olmaları da mümkündür (Yıldız, 2017).

İzin verici tutum içerisinde olan ebeveynler, çocuklarının beklentileri karşısında teslim olan, ısrarcı isteklerini her koşulda yerine getiren, çocuklarına gereğinden fazla özerklik tanıyan, kolaylıkla boyun eğen ve tutarlı bir davranıştan uzak kalarak çocuklarını ihmal edecek şekilde davranan kişilerdir. Görünürde çocuklarıyla ilgili bir tavır sergileyen bu ebeveynler, çocukları üzerinde başarılı bir denetim sağlayamamaktadır ve çocuklarına çok az sayıda talep göstermektedirler. Böyle bir aile ortamında yetişen birey, sosyal gelişim açısından eksik kalır. Bireyin kendi davranışlarını kontrol edebilme konusunda sorunlar yaşadığı görülür (Yavuzer, 2011).

Baumrind (1967) yaptığı çalışmada, izin verici tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının güdü ve eğilimlerini kontrol etmekte güçlük çektiklerini, kendilerine yetebilme düzeylerinin düşük olduğunu belirtir. Araştırmacının yapmış olduğu diğer bir çalışmada ise izin verici tutum sergileyen ebeveynlerin, okulöncesi dönemdeki çocuklarının sosyal sorumluluk ve özerklik düzeylerinin yetersiz olduğudur (Baumrind, 1967; Akt: Dönmezer, 2009).

Bu ana baba tutumunda, demokratik tarza benzer şekilde anne baba tarafından sıcak bir ilgi ve kabul vardır fakat gereken durumlarda ebeveynin çocuğunu denetleme konusunda rahat tavır sergilediği görülür. Aşırı hoş görülü olan bu tarzda yetişen bireyler stres karşısında başa çıkabilme, kendini denetleyebilme, duygularını kontrol edebilme ve görev alabilme gibi konularda problemler yaşadıkları belirtilir (Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010).

2.3. İlgili Araştırmalar

Öztürk (2006), ergenlerin aile içi iletişimleriyle ilgili duygusal sağlıkları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla deneysel bir çalışma yapmıştır. Bu çalışma, kontrollü öntest ve sontest yapılarak uygulanmıştır. Araştırma evreni, Ankara ili Keçiören İlçesi'nde bulunan bir ilköğretim okulu sekizinci sınıf öğrencileri olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçları ise eğitim grubunun anne-babalarına verilen eğitim ile ergenlerin eğitim öncesi anne-baba-ergen ilişkileri puanları ile eğitim sonrası puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Çalışmada ailelerin almış oldukları 'aile içi iletişim eğitimi' ergenlerin duygusal sağlığının gelişiminde büyük etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Şahin ve Aral (2012), aile içi iletişimin bireyin gelişmesinde büyük bir etkiye sahip olduklarını belirtirler. Kişilerin kendilerini, çevrelerini anlayabilmelerinin ancak iletişim kurmakla olacağına değinirler. Çocukların kendilerini etkin bir şekilde ifade edebilmesinin ise ebeveynleri tarafından etkin şekilde dinlenerek ve ebeveynlerin onlara karşı dürüst, açık olmalarıyla doğru orantılı olacağına önemini vurgularlar.

Torun Demir (2018), ilköğretim 4. Sınıf öğrencilerinin eğitim başarısının aile içi iletişim ile ilişkisini çeşitli değişkenler üzerinden değerlendirmiştir. Aile tutum ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilerin; iletişim, davranış kontrolü, ailedeki roller, duygusal tepki verebilme ve genel fonksiyonlara yönelik sağlıklı aile işlevi algıları arttıkça, akademik puan ortalamalarında artış gözlenmiştir.

Ateş (2018), eş uyumu ile aile içi iletişim ve anne baba tutumlarının çocuğun davranış ve uyumuna etkisini inceleyen araştırmasında örneklemini okul öncesi eğitim gören 4-6 yaş grubu çocuğa sahip 100 aileden seçmiştir. Katılımcılar İstanbul ili Sultangazi ilçesindeki özel bir anaokulu öğrencilerinin anne-babalarından gönüllülük ilkesine göre oluşturulmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre, bireylerin çocuklarına olan davranış biçimlerinin eğitim seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermiştir. İlkokul mezunu annelerin aşırı koruyucu ve daha disiplinli oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin çocuklarına olan tutumları yaşlarına göre de değişiklik göstermektedir. 41-50 yaş grubu içindeki anne ve babaların aşırı koruma içgüdüleri içinde buldukları anlaşılmaktadır. Anne baba tutumları gelir

durumuna göre değerlendirildiğinde ise düşük gelir seviyesinde olan ebeveynlerin disiplin konusunda daha duyarlı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Perin Seyitoğlu (2018), algılanan ebeveynlik stilleri ile sosyal kaygı bozukluğu arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmasında ise Sosyal Kaygı Bozukluğu belirtileri yüksek olan grubun, Sosyal Kaygı Bozukluğu belirti düzeyleri düşük olan gruba oranla annelerini kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur arayıcı, vesveseli ve cezalandırıcı ebeveynlik boyutları yönünden daha olumsuz değerlendirildikleri görülmektedir.

Durgel ve Yağmurlu (2014) yaptıkları çalışmada, kültürleşmenin anne baba tutumlarını ne derece etkilediğini inceleyen araştırmaları derlemiştir. Avrupa’da yaşayan Türklerin aile yapısı ve çocuk yetiştirme biliş ve davranışları incelenmiştir. Türk annelerinin, çocuk yetiştirme tutumlarında daha otoriter davranarak çocuklarının itaat odaklı olmalarına neden olurken batılı annelerin çocuk yetiştirmede çocuklarının daha özerk davranmalarını destekledikleri görülmektedir. Bununla birlikte, göç eden Türk annelerin ev sahibi kültürün değerlerine uyum sağlama eğilimi içinde oldukları gözlenmiş olup bu annelerin çocuk yetiştirme bilişlerinin, batı toplumlarında dikkate alınan özerklik amaçlarına doğru bir değişim gösterdiği belirtilir. Bu annelerin otoriter tavırlarında, müdahaleci tutumlarında bir azalma olduğu bulgusuna varılır.

Can (2015), okulöncesi çocuklarda hazzı erteleme davranışını annelerin ebeveynlik stilleri açısından incelemiştir. Bu amaçla özel iki bağımsız anaokullarında eğitim gören 73 çocuk ve anneleri araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çocuklardan 35’ i kız ve 38’i erkektir. Yapılan analiz neticesinde, anne tutumlarının anlamlı düzeyde hazzı erteleme davranışı üzerinde farka neden olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Bahtiyar (2015), araştırmasını annenin aşırı korumacılığı ve duygusal yakınlığı ile çocuğun mizaç özellikleri olarak çekingenlik ve olumsuz duygulanımın, çocukların kaygılarıyla ilişkisinin belirlenmesi üzerine yapmıştır. Bu amaçla, ev ziyaretleri yapılarak 90 anne ve çocuk çalışmaya alınmıştır. Çocukların yaş aralığı 18-36’ ay olarak belirlenmiştir. Annelere ebeveynlikle ilgili çocuğun mizaç özelliklerini ve kaygı düzeyinin değerlendirilmesini sağlayacak çeşitli türde ölçekler

uygulanmıştır. Sonuçlara bakıldığında kaygı bozukluklarıyla, duygusal yakınlık arasında olumsuz yönde bir ilişki varken annenin aşırı koruyucu tutumu ile çocuğun çekingenliği ve olumsuz duygulanımı arasında olumlu yönde bir ilişki bulunmuştur. Annenin duygusal yakınlığı arttıkça çocuğun kaygı düzeyi azalmakta; annenin aşırı koruyucu tutumu, çocuğun çekingenliği ve olumsuz duygulanımı arttıkça çocuğun kaygı seviyesi de yükselmektedir.

Karaman (2013) araştırmasında, aile iletişim kalıpları ile cinsiyet, bireyin karşı cinsten kardeşi olup olmadığı, sınıf düzeyi, ailenin gelir düzeyi, ilişki süresi, anne-babanın hayatta olup olmadığı değişkenlerinin değişkenler üzerinden, üniversite öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkileri değerlendirmelerini incelemiştir. Araştırma kapsamına devlet ve özel üniversiteden 451 öğrenci alınmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, üniversite öğrencilerinin ilişki değerlendirmelerinin dini değerler boyutunu birliktelik ve ilişki süresi; iletişim boyutunu birliktelik, ilişki süresi ve cinsiyet; arkadaş ilişkileri boyutunu fikir birliği; aile ilişkileri boyutunu birliktelik ve ilişki süresi ve son olarak cinsel uyum boyutunu ilişki süresi, birliktelik ve annenin hayatta olup olmadığı değişkenleri yordamaktadır.

Gökçe (2008), Türk annelerinin çocuk yetiştirme biçimleriyle ilgili olarak ebeveyn tutumlarını inceleyen bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmada Özellikle Türk annelerinin (1) aşırı ebeveynliğe karşı tutumları, (2) demokratik ebeveyn tutumları, (3) düşmanlığa ve reddedilmeye karşı tutumları, (4) evlilik anlaşmazlığına karşı tutumları ve (5) otoriter ebeveyn tutumları burada incelenmiştir. Bu çalışma ayrıca demografik özelliklerin bu tutumlar üzerindeki etkisini araştırmıştır. İncelenen demografik özellikler arasında annelerin yaşı, medeni ve istihdam durumu, eğitim ve gelir düzeyleri, çocuk sayısı, en küçük çocuğun yaşı ve çocuk cinsiyetine de yer verilmiştir. Katılımcılar İstanbul'daki beş erken çocukluk eğitim merkezinden 0-6 yaş arası çocuklu 401 Türk anneleri yer almıştır. Annelerin çocuk yetiştirme uygulamalarına yönelik tutumları, Ebeveyn Tutumu Araştırma Aracının Türkçe versiyonu kullanılarak ölçülmüştür. Sonuçlar, annelerin aylık aile maddi gelirinin çocuk yetiştirme tutumlarını en çok belirleyici bir etken olduğu anlaşılmaktadır. Aile gelirinin artmasının, annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Buna ek olarak, katılımcıların eğitim düzeyinin otoriter

ebeveyn tutumlarını ve aşırı ebeveynliğe karşı tutumlarını etkilediği saptanmıştır. Özellikle, eğitim seviyesi yükseldikçe kişilerin aşırı koruyucu ve otoriter tutumlarının düşük eğitim düzeyine sahip kişilere göre azaldığı yönündedir. Annelerin istihdam durumunun, annelerin çocuk yetiştirme biçimlerinde düşmanlığa ve reddedilmeye karşı tutumları ile ilişkisi bulunduğu saptanmıştır. Çalışan anneler daha az bir düşmanlık düzeyine sahip olup diğerlerine göre daha az ret duygusu içinde buldukları görülmüştür. Annelerin yaşının, medeni durumunun, çocuk sayısının, çocukların yaş ve cinsiyeti gibi diğer demografik özelliklerin Türk annelerinin çocuk yetiştirme konusundaki tutumlarını etkilemediği saptanmıştır.

Dumlao ve Butto (2000), devamlı olarak çatışma davranışlarının bireylerde erken yaşta görülebileceğini ve öğrenilmiş kalıpların ilerleyen yıllarda kişilerin hayatlarına taşınabileceğini savunmaktadır. Bu araştırma, iki farklı üniversiteden 211 lisans öğrencisiyle yapılmış olup bireylerin aile iletişim ortamlarının onları farklı bilişsel odaklara ve çatışmalarla ilgili farklı değerlendirmelere yönelten ilişkisel şema oluşturma ihtimalini test etmektedir. Araştırma sonuçları, babalar ve küçük yetişkin çocukları arasındaki aile iletişim kalıplarının, lisans öğrencilerinin babalarıyla kullandıkları çatışma stilleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Koerner ve Fitzpatrick (2009), yaptığı çalışmada menşei ailelerin iletişim kalıplarının yetişkin çocukların çatışma durumlarındaki ilişkilerine ve romantik ilişki tarzlarına etkisini incelemektedir. 260 katılımcının kendi raporlarına dayanarak fikir birliği, çoğulcu, koruyucu ve ahlaki değerlere önem vermeyen ailelerden doğan kişiler için çatışma davranışlarında farklılıklar saptanmıştır. Farklılıklar, karşılıklı olarak olumlu ve olumsuz davranışların yanı sıra kaçınmak, tehdit etmek ve direnmek için tamamlayıcı davranışlarda rol oynamıştır. Araştırma sonucu, köken ailesinin iletişim kalıplarının erişkin çocukların iletişimi üzerinde benzerlik gösterdiği ve romantik ilişkilerde sosyalleştirici etkisini savunan hipotezleri desteklemektedir.

Xu ve diğer. (2005), ebeveynlik stilleri ve anne-çocuk etkileşimini inceleyen araştırmasını 97 Çinli anne ve küçük çocukları ile yapmıştır. Annelerin algılanan ebeveynlik stresi ve sosyal destek kaynakları ve annelerin Çin'in kültürel değerlerine olan yönelimi ile ilgili anket uygulanmıştır. Yapılan regresyon analizinde annelerin

kültürel değerlerine olan bağlılığı ile otoriter ebeveynlik tutumları arasında ilişki bulunmuştur. Grup karşılaştırmaları otoriter açıdan yüksek puan alan Çinli annelerin ebeveynlik stilleri, Çin kültürel değerlerine en güçlü şekilde bağlı kalmıştır. Bulgular, ailelerin Çin'in kültürel değerlerini onaylaması, algılanan ebeveynlik stresi, ebeveynlik stillerine ve onların çocuklarıyla etkileşimini desteklemiştir.

Koesten (2004), aile iletişim kalıplarını kişinin yeterliliği ve cinsiyeti bakımından incelemiştir. Araştırma sonuçları aile iletişim kalıplarının kişinin hem kendi cinsi hem de karşı cinsle olan arkadaşlık ve romantik ilişki kurma becerisini önemli ölçüde etkilediği yönündedir. Diyalog yönelimli ailede yetişen bireylerin hem romantik hem de arkadaşlık ilişki kurma da daha fazla kişilerarası beceri kullandığı bulgusuna varılmıştır. Bununla birlikte kadınların hem cinsiyle arkadaşlık ilişkilerinde kendini daha fazla anlattıkları, düşük diyalog yönelimli aile ortamında yetişen kadınların ise bu özelliği fazla kullanmadıkları sonucuna varılmıştır (Koesten, 2004; Akt: Karaman, 2013).

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi ile ilgili bilgiler verilmiştir. Araştırmanın yöntemi kapsamında model, çalışma evreni ve örnekleme, veri toplama aracı ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma tarama modelinde yürütülmüştür. Tarama modelinde, “araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaya” çalışılır. Tarama modelleri, “geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle” betimlemeyi amaçlarlar ve “ne idi? “nedir?”, “ne ile ilgilidir?” ve “nelerden oluşmaktadır?” sorularına yanıt aramaktadırlar (Karasar, 2009). Betimsel araştırmalar, “normal olan nedir?” ya da “aynı şartlar altında aynı durum yeniden gerçekleşir mi?” gibi soruları yanıtlamak yerine durum tespiti yapar ve bu durumu açıklar (Clarke, 2005).

Araştırma, “nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama şeklinde tasarlanmış ve ölçme aracı olarak ölçek kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelleri, iki veya daha üzeri sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin olup olmadığını varsa değişimin derecesini belirlemeyi hedefleyen araştırma modelleri” olarak bilinmektedir (Karasar, 2017).

Bu çalışmada tarama modeline dayalı olarak araştırmaya katılan 4-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki çeşitli demografik özellikler bağlamında incelenmiştir.

3.2. Çalışma Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın çalışma evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Eyüpsultan ilçesinde bulunan devlet okullarında, ilkokullara bağlı anasınıfı öğrencilerinin ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmacının ikamet ettiği ve çalıştığı

bölge olması sebebiyle örneklem grubuna kolay ulaşılabilir oluşu çalışma evreninin, İstanbul ili Eyüpsultan ilçesi tercih edilmesinde etkili olmuştur.

Eyüpsultan ilçesinde devlet okullarına bağlı 31 ilkokul mevcuttur. Eyüp sultan ilçesinde ilkokullara bağlı toplam anasınıfı öğrenci sayısı 2426'dır. Araştırmada basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak 315'i kadın, 73'ü erkek olmak üzere 388 ebeveyne ulaşılmıştır.

Krejcie ve Morgan'a (1970) göre, 75.000-1.000.000 bireyden oluşan bir evreni temsil edebilecek en düşük denek sayısı 384 olmalıdır. Krejcie ve Morgan'ın sistematigi göz önüne alındığında, bu çalışma için ulaşılan ebeveyn sayısının evreni temsil etme yeteneği bağlamında oldukça yeterli olduğu söylenebilir.

Veri toplama araçları katılımcılara Ocak 2019-Nisan 2019 tarihleri arasında uygulanmıştır. Uygulamalardan elde edilen veriler "elektronik ortamda SPSS 25 istatistiksel çözümleme programında kayıt altına" alınmıştır. Kaydedilen verilerin çözümlenmesine ilişkin detaylı bilgiler verilerin analizi başlığı altında verilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerini toplamak için üç araç kullanılmıştır: Ebeveyn tutum ölçeği, Aile iletişim kalıbı ölçeği ve kişisel bilgi formudur. Verilerin toplanma sürecinde gerekli izinler alınarak ölçekler örneklem grubundaki ebeveynlere uygulanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgiler Formu

Kişisel bilgi formu, araştırmacı tarafından konuya uygun alanyazın çalışması yapılarak uzman görüşü alınarak oluşturulmuştur. Ebeveynlerin demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, meslek, eşin mesleği, aile tipi, çocuk sayısı, gelir durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve yerleşim yeri) belirlemeye dönük olarak kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

3.3.2. Ebeveyn Tutumu Ölçeği (ETÖ)

Ebeveyn Tutumu Ölçeği, Demir tarafından 2007’de “anne ve babaların, 2-6 yaş arasındaki çocuklarını yetiştirirken gösterdikleri ebeveynlik davranışlarının belirlenmesini sağlayacak bir ölçek” geliştirmiştir. Bu amaçla, “öncelikle Demokratik, Otoriter, Aşırı Koruyucu ve İzin Verici olmak üzere 4 boyuttan oluşan 62 maddelik bir ölçek” meydana getirilmiştir.

Geçerlik çalışmaları “Temel Bileşenler ve Varimax Döndürmesi analizleri sonucunda 16 madde ölçekten çıkarılmıştır. Bu şekilde ölçek 46 maddeyle son halini almıştır. Yapılan güvenirlik analizleri sonucunda Cronbach alfa değerleri Demokratik boyut için .83, Otoriter boyut için .76, Aşırı Koruyucu boyut için .75 ve İzin Verici boyut için ise .74 olarak” hesaplanmıştır. Geçerlik ve güvenirlik analizleri sonuçları, “bu çalışma ile oluşturulan Ebeveyn Tutum Ölçeği’nin (ETÖ), yeterli düzeyde geçerlik ve güvenirlik değerlerine sahip bir ölçek olduğunu” göstermiştir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Ölçeğin maddelerinin boyutlara dağılımı Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1. Ebeveyn Tutum Ölçeği Madde Dağılımları

<i>Boyut</i>	<i>Madde Sayısı</i>	<i>Maddeler</i>
Demokratik Aile	17	3,7,8,9,14,17,18,19,22,25,29, 31,39,50,51,53,57
Otoriter Aile	11	5,12,15,23,32,33,44, 49,54,55,61
Aşırı Koruyucu Aile	9	6,11,16,20,26,28,37,56,62
İzin Verici Aile	9	1,21,30,40,42,45,47,59,60

Ebeveyn tutum ölçeğinden (ETÖ) elde edilen puanların yüksekliği katılımcıların ilgili boyuttaki tutumlarının yükseldiğini, düşük puanlar ise ilgili boyuttaki tutumlarını düşüklüğünü ifade etmektedir. Örnek olarak üçüncü boyuttan alınacak yüksek puanlar katılımcının aşırı koruyucu aile özelliği sergilediğini göstermektedir.

3.3.3. Aile İletişim Kalıbı Ölçeği (AİKÖ)

Aile İletişim Kalıbı Ölçeği (AİKÖ): Ebeveynlerin aile iletişim kalıplarını belirlemeye yönelik, Ritchie ve Fitzpatrick'in (1990) yeniden düzenlediği, Aile İletişim Kalıbı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekteki boyutlar araştırmacıların geliştirdiği sınıflamaya göre dört gruptur:

- Sınıflandırmaya göre “hem diyalog yönelimi hem de uyum yönelimi boyutlarından yüksek puan alan aileler *fikir birliğine dayalı aileler* olarak” adlandırılmıştır.
- Diyalog yönelimi boyutundan “yüksek puan alan ancak uyum yönelimi boyutunda düşük puan alan aileler *çoğulcu aileler* olarak” adlandırılmıştır.
- Diyalog yönelimi boyutundan “düşük puan alan ancak uyum yönelimi boyutundan yüksek puan alan aileler *koruyucu aile* olarak” adlandırılmıştır.
- Hem diyalog yönelimi boyutunda “hem de uyum yönelimi boyutunda düşük puan alan aileler ise, *serbestiyetçi aile* olarak” adlandırılmıştır.

Ölçek, iki boyuttan meydana gelmektedir. 26 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin “Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Ritchie ve Fitzpatrick'ten gerekli izinler alınarak, Erdoğan (2018) tarafından mevcut çalışma kapsamında yapılmış ve Türkçe literatüre” kazandırılmıştır. Ölçeğin “puanlanmasında iki alt boyuttan alınan puanlar esas alınmaktadır. Diyalog yönelimi boyutunda katılımcının alabileceği en düşük puan 15, en yüksek puan 75; uyum yönelimi boyutunda ise katılımcının alabileceği en düşük puan 11, en yüksek puan” ise 55'tir. Katılımcıların aile tiplerine dağıtılması her boyuttan alınan puanların ortalamasının belirlenmesi ile meydana gelmektedir.

3.4. Veri Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmanın verileri 2019 yılı ocak ve nisan ayları içerisinde örneklem grubundaki İstanbul ili Eyüpsultan ilçesindeki ilkokullara bağlı anasınıflarında öğrenim gören öğrencilerin ebeveynlerinden toplanmıştır.

Çalışmada, ölçeklerin uygulanmasından elde edilen veri seti düzenlenerek ileri analizler için hazır hale getirilmiştir. Bu çerçevede “katılımcı ebeveynlerin Aile iletişim kalıbı ölçeği ile Ebeveyn tutum ölçeğinin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları puanlar toplanmış ve alt ölçek madde sayılarına bölünerek standardize puanlar” hesaplanmıştır. İleri analizler yapılmadan önce ölçeklerin Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ve ölçeklerin güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo 2. Veri Toplama Araçlarının İç-tutarlılık Hesaplamaları

<i>Ölçek</i>	<i>İç-tutarlılık Katsayısı</i>
<i>Ebeveyn Tutumu Ölçeği</i>	
Demokratik Aile	,781
Otoriter Aile	,756
Aşırı Koruyucu Aile	,780
İzin Verici Aile	,692
<i>Aile İletişim Kalıbı Ölçeği</i>	
Diyalog	,902
Uyum	,817

Katılımcıların ölçeklerden elde ettikleri ortalamalar incelenmeden önce, ölçeklerden elde edilen alt ölçek ortalamaları standardize edilmiştir. Bu amaçla,

“öncelikle katılımcıların yanıtlarından yola çıkarak katılımcıların alt ölçeklerden elde etmiş oldukları puanların madde ve grup bazındaki normallik dağılımları incelenmiştir. Normal dağılım gösteren gruplar üzerinde parametrik, normal dağılım göstermeyen gruplar üzerinde de non-parametrik testler” yürütülmüştür (Büyüköztürk, 2013).

Katılımcıların “ebeveyn tutumları ve aile iletişim kalıpları arasındaki ilişki düzeyini araştırmak amacıyla öncelikle veri seti üzerinde normallik varsayımı sınanmıştır. Bu konuda Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testleri yapılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 3’te verilmiştir:

Tablo 3. Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Aile İletişim Kalıbı Ölçeği Normallik Dağılımları

	Kolmogorov-Smirnov		Shapiro-Wilk	
	Değer	p	Değer	P
<i>Ebeveyn Tutumu Ölçeği</i>				
Demokratik Aile	,120	,000	,923	,000
Otoriter Aile	,086	,000	,963	,000
Aşırı Korumacı Aile	,075	,000	,979	,000
İzin Verici Aile	,084	,000	,976	,000
<i>Aile İletişim Kalıbı Ölçeği</i>				
Diyalog	,070	,000	,981	,000
Uyum	,047	,042	,994	,147

Bu tip sınamalarda, alt ölçeklere ait dağılımın %5’ten büyük anlamlılığa sahip olması istenir. Tablodaki bulgular, alt ölçeklerin %5’ten küçük düzeylerde anlamlı farklılıklara sahip olduğunu ($p < ,05$) göstermiştir. Ulaşılan bu sonuçlar alt

ölçeklerdeki madde ortalamalarına ilişkin dağılımların beklenen düzeyde olmadığını, diğer bir ifadeyle normal dağılmadığını göstermektedir. “Bununla birlikte, sosyal bilimlerde ölçeklerde normal dağılım elde etmenin güçlüğü dikkate alınarak elde edilen normallik testi bulguları, skewness ve kurtosis değerleri açısından incelenmiştir. Skewness ve kurtosis değerleri incelenirken elde edilen değer standart sapmaya bölünerek ulaşılan sonucun, -1.96 ile +1.96 arasında olup olmadığını” bakılmıştır. Yapılan incelemede basıklık ve çarpıklık değerlerinin, bazı alt ölçeklerde istenen aralıkta, bazılarında ise beklenen dağılım aralığının dışında olduğu görülmüştür.

Ebeveyn tutum ölçeği ile Aile iletişim kalıbı ölçeğinin “alt ölçeklerine ilişkin madde – puan ortalamalarının normal dağılmadığı gözlenmiştir. Elde edilen basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerleri incelendiğinde araştırmada kullanılan ölçeklerin tüm alt ölçeklerinde beklenen değerlerin, gözlenen değerlerin altında olduğu gözlenmiştir. Diğer taraftan plot analizleri incelendiğinde şekillerdeki dağılımın genel olarak regresyon çizgisinin üzerinde ve altında dizilim gösterdikleri gözlenmektedir. Tüm bu değerlendirmeler ışığında katılımcıların ölçeklerden elde ettikleri puan ortalamalarının genel olarak normal dağılım göstermediği ve ölçekler arasındaki çözümlenmelerde non-parametrik testler yapılmasının uygun olacağı” değerlendirilmiştir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010).

Araştırma örneğinde yer alan katılımcılardan elde edilen verilerin çözümlenmesinde, frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma değerleri hesaplanmış, yanı sıra ölçekler arasındaki ilişkiler ile ölçek – kişisel özellikler ilişkilerini sınamak için non-parametrik testlerden Spearman korelasyon testinden yararlanılmıştır. Yanı sıra katılımcıların cinsiyetlerine, yaşlarına, eğitim düzeylerine, eşlerinin eğitim düzeylerine ve gelir durumlarına göre farklılık analizleri yürütülmüştür. Bu kapsamda ikili küme karşılaştırmalarında Mann Whitney U testinden, ikiden çok küme karşılaştırmalarında ise Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde “istatistiksel çözümlerden elde edilen sonuçlar tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler istatistiksel çözümlerle çözümlenmiş ve dört başlık altında” gruplanmıştır: Kişisel özelliklere ilişkin bulgular, ölçeklere ilişkin temel bulgular, ölçekler arasındaki ilişkilere yönelik bulgular ve ölçek-kişisel özellikler değişkenleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgulardır.

4.1. Demografik Bulgular

Bu kısımda araştırmaya katılan ebeveynlere ait demografik özellikler sıklık tablolarıyla verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

<i>Cinsiyet</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
Kadın	315	81,2	81,2
Erkek	73	18,8	100,0
Total	388	100,0	

Tablo 4’te görüldüğü gibi katılımcıların %81,2’si kadın ebeveynlerden, %18,8’i de erkek ebeveynlerden oluşmaktadır.

Tablo 5. Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı

<i>Yaş</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
20-30 arası	68	17,5	17,5
31-40 arası	229	59,0	76,5
41-50 arası	83	21,4	97,9
51 yaş ve üzeri	8	2,1	100,0
Total	388	100,0	

Tablo 5'te katılımcıların yaş dağılımı verilmektedir. Tabloya göre ebeveynlerin %59,0'u 31-40 yaşları arasındadır. 41-50 yaşları arasındaki ebeveynlerin oranı %21,4'tür.

Tablo 6. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

<i>Eğitim Durumu</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
İlkokul/Ortaokul	144	37,1	37,1
Lise	151	38,9	76,0
Önlisans	43	11,1	87,1
Lisans	41	10,6	97,7
Yüksek Lisans	9	2,3	100,0
Total	388	100,0	

Tablo 6’da görüldüğü gibi katılımcıların %38,9’u lise mezunu iken %37,1’i ilkokul ya da ortaokul mezunudur. Ön lisans ve lisans mezunu ebeveynlerin oranı %21,7’dir.

Tablo 7. Katılımcıların Eşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

<i>Eş Eğitim Durumu</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
İlkokul/Ortaokul	177	45,6	45,6
Lise	125	32,2	77,8
Önlisans	30	7,7	85,6
Lisans	42	10,8	96,4
Lisansüstü	14	3,6	100,0
Total	388	100,0	

Tablo 7’ye göre araştırmaya katılan ebeveynlerin %45,6’sının eşleri ilkokul ve ortaokul mezunu iken lise mezunu eşe sahip olan katılımcıların oranı %32,2’dir.

Tablo 8. Katılımcıların Mesleklerine Göre Dağılımı

<i>Meslek</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
İşçi	77	19,8	19,8
Emekli	9	2,3	22,2
Memur	22	5,7	27,8
Ticaret/Esnaf	26	6,7	34,5
Öğretmen	16	4,1	38,7
İşsiz	65	16,8	55,4
Sağlık personeli	86	22,2	77,6
Teknik eleman	58	14,9	92,5
Serbest meslek	29	7,5	100,0
Total	388	100,0	

Tablo 8'e göre ebeveynlerin %22,2'si sağlık personeli, %19,8'i işçi, %16,8'i işsiz, %14,9'u teknik eleman ve kalanları ise emekli, memur, ticaret yapanlar, esnaf, öğretmenler ve serbest meslek erbabından oluşmaktadır.

Tablo 9. Katılımcıların Eşlerinin Mesleklerine Göre Dağılımı

<i>Eşin Mesleği</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
İşçi	140	36,1	36,1
Emekli	7	1,8	37,9
Memur	19	4,9	42,8
Ticaret/Esnaf	78	20,1	62,9
Öğretmen	8	2,1	64,9
Avukat	1	,3	65,2
Mühendis	8	2,1	67,3
İşsiz	29	7,5	74,7
Sağlık Personeli	98	25,3	100,0
Total	388	100,0	

Tablo 9’da araştırmaya katılan ebeveynlerin eşlerinin mesleklerine ilişkin bulgular verilmiştir. Araştırmaya katılan ebeveynlerin %36,1’inin eşi işçi iken %25,3’ü sağlık personeli olarak çalışmaktadır. Eşi ticaretle uğraşan, esnaf olan ebeveynlerin oranı %20,1’dir.

Tablo 10. Katılımcıların Aile Tiplerine Göre Dağılımı

<i>Aile Tipi</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
Çekirdek aile	312	80,4	80,4
Geniş aile	76	19,6	100,0
Total	388	100,0	

Tablo 10'a göre araştırmaya katılan ebeveynlerin %80,4'ü eşi ve çocuklarıyla birlikte çekirdek ailede yaşarken, %19,6'sı ise büyük ebeveynlerle birlikte geniş ailede yaşamaktadır.

Tablo 11. Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

<i>Çocuk Sayısı</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
Çocuk yok, ya da 1 tane var	68	17,5	17,5
2-3 çocuk	285	73,5	91,0
4-5 çocuk	30	7,7	98,7
6-7 çocuk	5	1,3	100,0
Total	388	100,0	

Tablo 11'e göre ebeveynlerin %73,5'i 2-3 çocuk sahibi iken çocuk sahibi olmayan ya da tek çocuğu olanların oranı %17,5'tir. Katılımcıların %7,7'sinin 4-5 çocuğu varken %1,3'ü de 6-7 çocuğa sahiptir.

Tablo 12. Katılımcıların Gelirlerine Göre Dağılımı

<i>Gelir Düzeyi</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
Düşük	60	15,5	15,5
Orta	318	82,0	97,4
Yüksek	10	2,6	100,0
Total	388	100,0	

Tablo 12'ye göre, araştırmaya katılan ebeveynlerin %82'si orta düzey gelire sahipken %15,5'i düşük gelir grubunda olduğunu ifade etmiştir. Yüksek gelir grubundaki ebeveynlerin oranı %2,6'dır.

Tablo 13. Katılımcıların Anne Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

<i>Anne Eğitim Düzeyi</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
Okuryazar değil	83	21,4	21,4
Okuryazar	73	18,8	40,2
İlkokul/Ortaokul	200	51,5	91,8
Lise	28	7,2	99,0
Üniversite	3	,8	99,7
Lisansüstü	1	,3	100,0
Total	388	100,0	

Araştırmaya katılan ebeveynlerin annelerinin eğitim durumu Tablo 13'te verilmiştir. Tabloya göre ebeveynlerin annelerinin yaklaşık yarısı (%51,5) ilkokul/ortaokul mezunu iken, annesi okuryazar olmayanların oranı %21,4'tür.

Tablo 14. Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

<i>Baba Eğitim Düzeyi</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
Okuryazar değil	23	5,9	5,9
Okuryazar	69	17,8	23,7
İlkokul/Ortaokul	223	57,5	81,2
Lise	51	13,1	94,3
Üniversite	21	5,4	99,7
Lisansüstü	1	,3	100,0
Total	388	100,0	

Tablo 14'e göre araştırmaya katılan ebeveynlerin %57,5'inin babası ilkokul ya da ortaokul mezunudur. Babası okuryazar olanların oranı %17,8 iken, lise mezunu olanların oranı %13,1'dir.

Tablo 15. Katılımcıların Yerleşim Yerine Göre Dağılımı

<i>Yerleşim Yeri</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Kümülatif Yüzde</i>
Köy	34	8,8	8,8
İlçe	51	13,1	21,9
İl merkezi	35	9,0	30,9
Büyükşehir	264	68,0	99,0
Yurtdışı	4	1,0	100,0
Total	388	100,0	

Tablo 15'e göre araştırmaya katılan ebeveynlerin %68'i yaşamının büyük kısmını büyükşehirde geçirmişken, %13,1'i ilçelerde, %9'u ise il merkezlerinde geçirmiştir.

4.2. Aile İletişim Kalıpları ve Ebeveyn Tutumları Konusundaki Bulgular

Araştırmanın ilk sorusu katılımcı ebeveynlerin aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumlarının belirlenmesine yöneliktir.

Bu sorunun yanıtını bulmak için "ncelikle ölçekler üzerinde normallik dağılım testleri yapılmış ve ölçeklerde katılımcıların elde ettikleri puan ortalamalarının normal dağılım göstermediği gözlenmiştir. Devamında ilk sırada katılımcıların ebeveyn tutumlarının ve aile iletişim kalıplarının belirlenmesi" amaçlanmıştır. Bu amaçla" katılımcıların ebeveyn tutum leği ile aile iletişim kalıbı leğinden elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Katılımcıların bu iki ölçekten elde ettikleri aldıkları puan ortalamaları, puan dağılımlarının standart sapmaları" Tablo 16'da gösterilmiştir:

Tablo 16. Katılımcıların Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Aile İletişim Kalıpları Ölçeğinin Alt Ölçeklerine İlişkin Görüşleri

Ölçek No	Alt Ölçek	Minimum	Maksimum	\bar{X}	S.S.
1	Demokratik_Aile	2,59	5,00	4,32	,47
2	Otoriter_Aile	1,00	3,45	1,84	,51
3	Aşırı_Koruyucu_Aile	1,89	5,00	3,77	,70
4	İzin_Verici_Aile	1,00	4,22	2,08	,55
1	Diyalog	1,00	4,87	3,16	,83
2	Uyum	1,00	4,91	2,98	,78

Tablo 16'ya göre, araştırmaya katılan ebeveynlerin ebeveyn tutum ölçeğinin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları puanlar incelendiğinde *demokratik aile* boyutunda ($\bar{X}=4,32$, $SS=,47$), *otoriter aile* boyutunda ($\bar{X}=1,84$ $SS=,51$), *aşırı koruyucu aile* boyutunda ($\bar{X}=3,77$, $SS=,70$) ve *izin verici aile* boyutunda ($\bar{X}=2,08$, $SS=,55$) puanlarını elde ettikleri görülmektedir.

Ölçeklerden elde edilecek olan yüksek puan, o konudaki yüksek aile işlevine işaret etmektedir. Bulgular araştırmaya katılan ebeveynlerin demokratik aile konusunda daha fazla görüş belirttiklerini, otoriter aile konusunda ise en düşük ortalamaları elde ettiklerini göstermektedir. Bu bulgulara dayalı olarak araştırmaya katılan 4-6 yaş çocuk sahibi ebeveynlerin demokratik aile yapısında oldukları konusunda yüksek düzeyde görüş belirttikleri, diğer bir ifadeyle katılımcı ebeveynlerin ailelerinde demokratik tutumun ağırlıklı olduğu söylenebilir.

Devamında ikinci sırada ebeveynlerin aile iletişim kalıpları konusundaki görüşleri incelenmiştir. Bulgulara göre ebeveynler diyalog boyutunda ($\bar{X}=3,16$, $SS=,83$) ve uyum boyutunda ($\bar{X}=2,98$, $SS=,78$) ortalamalarını elde etmişlerdir. Aile iletişim kalıpları ölçeğinden elde edilen puan ortalamaları değerlendirilirken her iki boyut birlikte incelenmektedir. Bulgular araştırmaya katılan ebeveynlerin, diyalog boyutunda bir miktar daha fazla olmakla birlikte hem diyalog hem de uyum boyutlarında orta düzeyde değerler elde ettiklerini göstermektedir. Bu durumda

araştırmaya katılan ebeveynlerin genel olarak *fikir birliğine dayalı ailenin* bir ferdi olmaya yakın oldukları değerlendirilebilir.

4.3. Katılımcıların Aile İletişim Kalıpları ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiler

Çalışmanın bu kısmında araştırmanın ikinci sorusuna yanıt bulunmaya çalışılmıştır. Bu amaçla ölçek verileri üzerinde Spearman korelasyon analizleri yürütülmüştür. Ulaşılan bulgular Tablo 17’de verilmiştir:

Tablo 17. Ebeveynlerin Aile İletişim Kalıpları ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Spearman Korelasyon Değerleri (N=388)

		Demokratik Aile	Otoriter Aile	Aşırı Koruyucu Aile	İzin Verici Aile	Diyalog	Uyum
Demokratik Aile	r	1	-,336**	,218**	-0,065	,369**	-,093*
	p	.	0	0	0,1	0	0,033
	N	388	388	388	388	388	388
Otoriter Aile	r	-,336**	1	-0,01	,284**	-,162**	,282**
	p	0	.	0,421	0	0,001	0
	N	388	388	388	388	388	388
Aşırı Koruyucu Aile	r	,218**	-0,01	1	0,055	,203**	,264**
	p	0	0,421	.	0,139	0	0
	N	388	388	388	388	388	388
İzin Verici Aile	r	-0,065	,284**	0,055	1	0,036	0,076
	p	0,1	0	0,139	.	0,241	0,066
	N	388	388	388	388	388	388
Diyalog	r	,369**	-,162**	,203**	0,036	1	-,179**
	p	0	0,001	0	0,241	.	0
	N	388	388	388	388	388	388
Uyum	r	-,093*	,282**	,264**	0,076	-,179**	1
	p	0,033	0	0	0,066	0	.
	N	388	388	388	388	388	388

* p<,01, ** p<,05

Tablo 17 incelendiğinde araştırmaya katılan 4-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin aile iletişim kalıpları ile ebeveyn tutumları arasında izin verici aile boyutu hariç olmak üzere oldukça güçlü düzeyde ilişkiler bulunduğu görölmüştür.

Tablo 17'ye demokratik aile yapısında olan ailelerde aile iletişim kalıplarına göre değerlendirildiğinde diyalog puanının yüksek iken uyum puanının düşük olduğu görölmektedir. Katılımcı ebeveynlerden demokratik tutum sergileyenlerin aile iletişim kalıplarının çoğulcu yapıda olduğu söylenebilir. Aşırı koruyucu aile içerisinde bulunan ebeveynlerin diyalog ve uyum puanı yüksek olarak gözlenmiştir. Bu aile yapısında olan katılımcıların aile iletişim kalıplarından fikir birliğine dayalı ailenin bir ferdi olmaya yakın oldukları düşünölmektedir. Otoriter aile içerisinde yaşayan ailelerin, aile iletişim kalıpları incelendiğinde ise diyalogun düşük uyumun yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu aile yapısı içerisinde olanların koruyucu aileler olduğu düşünölmektedir.

4.4. Katılımcıların Kişisel Özelliklerine Göre Aile İletişim Kalıpları ve Ebeveyn Tutumları

Bu kısımda araştırmanın üçüncü sorusundan on dördüncü sorusuna kadar (12 soru) olan araştırma sorularına yanıt aranmıştır. Bu amaçla ebeveynlerin, ebeveyn tutumu ve aile iletişim kalıbı konusundaki görüşleri kişisel özelliklerine göre karşılaştırılmıştır. Bu amaçla, ölçek maddelerinden elde edilen puan ortalamalarında normallik dağılımı sağlanamaması nedeniyle non-parametrik testler yapılmıştır. Bu kapsamda Spearman korelasyon testi yürütölmüştür. Yanı sıra katılımcıların cinsiyetlerine, yaşlarına, eğitim düzeylerine, eşlerinin eğitim düzeylerine ve gelir durumlarına göre farklılık analizleri yürütölmüştür. Bu kapsamda ikili küme karşılaştırmalarında Mann Whitney U testinden, ikiden çok küme karşılaştırmalarında ise Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Cinsiyet ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini incelemek amacıyla ölçek madde dağılımlarının normallik değerlerini yakalayamaması nedeniyle non-parametrik testlerden Spearman testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 18'de verilmiştir:

Tablo 18. Ebeveynlerin Cinsiyetleri ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları

(N=388)

Ölçek Boyutları		Cinsiyet	
		R	P
Ebeveyn Tutum Boyutları	Demokratik Aile	-0,073	0,074
	Otoriter Aile	-0,035	0,249
	Aşırı Koruyucu Aile	,107*	0,017
	İzin Verici Aile	,115*	0,012
Aile İletişim Kalıbı Boyutları	Diyalog	-0,055	0,142
	Uyum	0,051	0,156

* p<,01, ** p<,05

Tablo 18 incelendiğinde 4-6 yaşlarında okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören çocukları olan ebeveynlerin cinsiyetleri ile ebeveyn tutum boyutlarından aşırı koruyucu aile boyutu ($r=,107$, $p<,05$) ve izin verici aile boyutu ($r=,115$, $p<,05$) arasında pozitif yönde güçlü ilişki gözlenmiştir. Diğer taraftan ebeveynlerin cinsiyetleri ile aile iletişim kalıbı boyutları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki gözlenmemiştir. Yanı sıra katılımcıların ebeveyn tutumlarının, aile iletişim kalıplarının cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu gözlemek amacıyla Mann Whitney U testi yapılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 19’da verilmiştir.

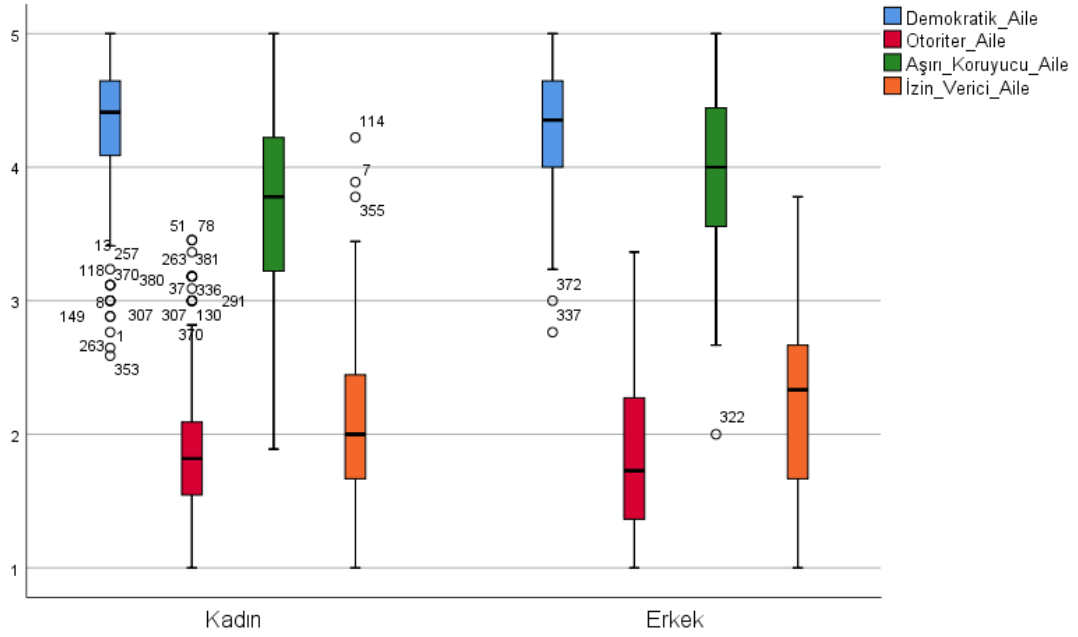
Tablo 19. Katılımcıların Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıplarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşmasına Yönelik Mann Whitney U Testi Bulguları

Ölçek	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Mann-Whitney U	Z	p
Demokratik Aile	Kadın	315	198.46	10251	-1.45	0.15
	Erkek	73	177.42			
	Total	388				
Otoriter Aile	Kadın	315	196.36	10911.5	-0.68	0.50
	Erkek	73	186.47			
	Total	388				
Aşırı Koruyucu Aile	Kadın	315	188.72	9676	-2.11	0.04*
	Erkek	73	219.45			
	Total	388				
İzin Verici Aile	Kadın	315	188.3	9545.5	-2.27	0.02*
	Erkek	73	221.24			
	Total	388				
Diyalog	Kadın	315	197.44	10571.5	-1.07	0.28
	Erkek	73	181.82			
	Total	388				
Uyum	Kadın	315	191.73	10624	-1.01	0.31
	Erkek	73	206.47			
	Total	388				

Tablo 19'deki bulgular incelendiğinde katılımcıların ebeveyn tutumlarının aşırı koruyucu aile (U:9676, z=-2,11, p<,05) ve izin verici aile (U:9545.5, z=-2,27, p<,05) boyutlarında cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Her iki boyutta da gözlenen farklılık erkek katılımcılar lehinedir. Tablodaki bulgulara göre kadın katılımcılar fikir birliğine dayalı aile eğiliminde iken, erkek katılımcıların ise koruyucu aile eğiliminde oldukları söylenebilir.

Bu bulguya dayalı olarak ebeveynlerin erkek ya da kadın olmalarıyla aşırı koruyucu ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak %5 düzeyinde anlamlı ilişki

bulunduğu söylenebilir. Bu konudaki bulgular kullanılarak Şekil 1'deki plot grafiği oluşturulmuştur:

Şekil 1. Cinsiyete Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Yaş ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini incelemek amacıyla ölçek madde dağılımlarının normallik değerlerini yakalayamaması nedeniyle non-parametrik testlerden Spearman testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 20'de verilmiştir:

Tablo 20. Ebeveynlerin Yaşları ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları

(N=388)

Ölçek Boyutları		Yaş	
		R	P
Ebeveyn Tutum Boyutları	Demokratik Aile	-0,068	0,092
	Otoriter Aile	0,061	0,114
	Aşırı Koruyucu Aile	0,017	0,369
	İzin Verici Aile	0,049	0,169
Aile İletişim Kalıbı Boyutları	Diyalog	-0,082	0,054
	Uyum	0,041	0,208

* p<,01, ** p<,05

Tablo 20 incelendiğinde araştırmaya katılan ebeveynlerin yaşları ile ebeveyn tutumları ve aile iletişim kalıbı boyutları arasında anlamlı düzeyde ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Yanı sıra katılımcıların ebeveyn tutumlarının, aile iletişim kalıplarının yaşlarına göre farklılaşma durumunu gözlemlemek amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 21’de verilmiştir:

Tablo 21. Katılımcıların Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıplarının Yaşlarına Göre Farklaşmasına Yönelik Kruskal Wallis Testi Bulguları

Ölçek	Yaş	N	Mean Rank	Kruskal-Wallis H	df	p
Demokratik Aile	20-30 arası	68	193.59	4.487	3	0.21
	31-40 arası	229	203.02			
	41-50 arası	83	173.05			
	51 yaş ve üzeri	8	181.06			
	Total	388				
Otoriter Aile	20-30 arası	68	182.1	2.553	3	0.47
	31-40 arası	229	194.06			
	41-50 arası	83	208.4			
	51 yaş ve üzeri	8	168.38			
	Total	388				
Aşırı Koruyucu Aile	20-30 arası	68	210.32	8.107	3	0.04*
	31-40 arası	229	184.14			
	41-50 arası	83	202.12			
	51 yaş ve üzeri	8	277.63			
	Total	388				
İzin Verici Aile	20-30 arası	68	187.69	3.808	3	0.28
	31-40 arası	229	192.1			
	41-50 arası	83	211.45			
	51 yaş ve üzeri	8	145.25			
	Total	388				
Diyalog	20-30 arası	68	210.1	3.272	3	0.35
	31-40 arası	229	195.41			
	41-50 arası	83	177.9			
	51 yaş ve üzeri	8	208.19			
	Total	388				
Uyum	20-30 arası	68	205.03	6.156	3	0.1
	31-40 arası	229	183.38			
	41-50 arası	83	216.84			
	51 yaş ve üzeri	8	191.44			
	Total	388				

Tablo 21'deki bulgular incelendiğinde katılımcıların ebeveyn tutumlarının aşırı koruyucu aile (H:8.107, SD:3, p<,05) boyutunda yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Gözlenen farklılık 51 yaş ve üzeri katılımcılar lehinedir. Ulaşılan bulgular, 51 yaş ve üzeri katılımcıların ailelerine karşı aşırı koruyucu bir tutum içerisine girebildiklerini düşündürmektedir. Tabloya göre 20-30 yaş arası katılımcılar fikir birliğine dayalı aile oluşturmaya eğilimli iken, 31-40 yaşları arasındaki katılımcılar çoğulcu aile kurma eğilimindedirler. 41-50 yaş arası katılımcılar koruyucu aile, 51 yaş ve üzeri katılımcıları çoğulcu aile oluşturma eğilimindedirler.

Eğitim durumu ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini incelemek amacıyla ölçek madde dağılımlarının normallik değerlerini yakalayamaması nedeniyle non-parametrik testlerden Spearman testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 22'de verilmiştir:

Tablo 22. Ebeveynlerin Eğitim Durumları ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları

(N=388)

Ölçek Boyutları		Eğitim Durumu	
		R	P
Ebeveyn Tutum Boyutları	Demokratik Aile	,136**	0,004
	Otoriter Aile	-0,013	0,401
	Aşırı Koruyucu Aile	-,254**	0
	İzin Verici Aile	,119**	0,009
Aile İletişim Kalıbı Boyutları	Diyalog	0,017	0,37
	Uyum	-,227**	0

* p<,01, ** p<,05

Tablo 22 incelendiğinde 4-6 yaşlarında okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören çocukları olan ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile ebeveyn tutum boyutlarından demokratik aile boyutu ($r=,136$, $p<,01$) ve izin verici aile boyutu ($r=,119$, $p<,01$) arasında pozitif yönde, aşırı koruyucu aile boyutu ($r=-,254$, $p<,01$) ile negatif yönde güçlü ilişki gözlenmiştir. Ulaşılan bulgulara göre ilkokul ve ortaokul mezunu katılımcılar koruyucu aile kurma eğiliminde iken, lise, ön lisans, lisans ve yüksek lisans mezunu katılımcılar çoğulcu aile kurma eğilimindedirler denilebilir. Yanı sıra katılımcıların ebeveyn tutumlarının, aile iletişim kalıplarının eğitim düzeylerine göre farklılaşma durumunu gözlemek amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 23’te verilmiştir:

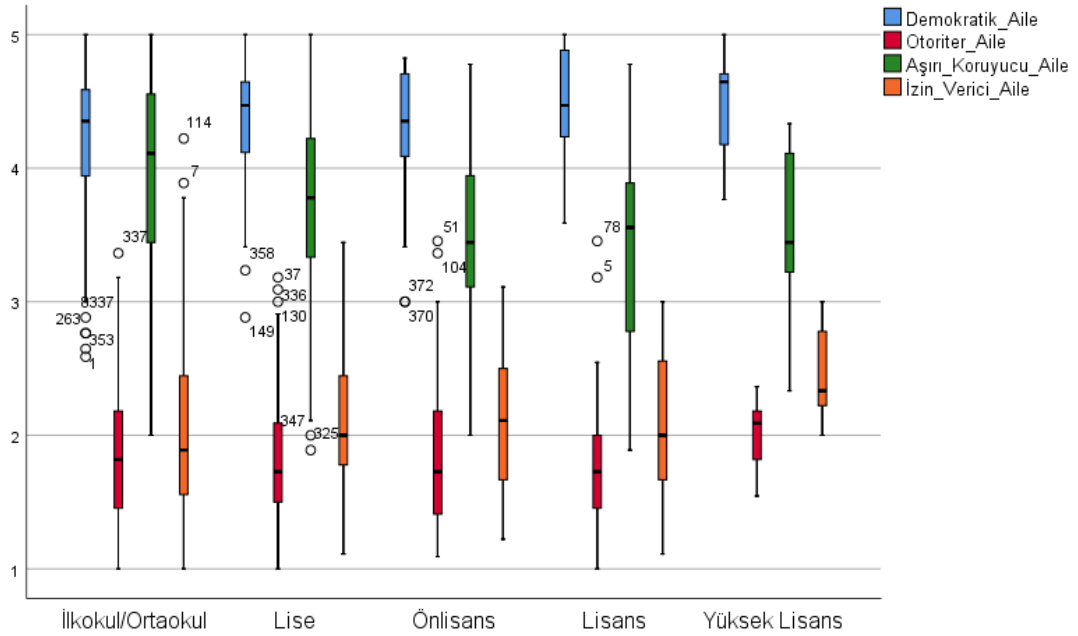
Tablo 23. Katılımcıların Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıplarının Eğitim Düzeylerine Göre Farklılaşmasına Yönelik Kruskal Wallis Testi Bulguları

Ölçek	Eğitim Durumu	N	Mean Rank	Kruskal-Wallis H	Df	p
Demokratik Aile	İlkokul/Ortaokul	144	174.59	9.863	4	0.04*
	Lise	151	204.7			
	Önlisans	43	188.85			
	Lisans	41	226.9			
	Yüksek Lisans	9	221.44			
	Total	388				
Otoriter Aile	İlkokul/Ortaokul	144	198.76	3.918	4	0.42
	Lise	151	189.25			
	Önlisans	43	198.29			
	Lisans	41	181.27			
	Yüksek Lisans	9	256.44			
	Total	388				
Aşırı Koruyucu Aile	İlkokul/Ortaokul	144	225.3	25.902	4	0**
	Lise	151	192.37			
	Önlisans	43	156.76			
	Lisans	41	141.39			
	Yüksek Lisans	9	159.78			
	Total	388				
İzin Verici	İlkokul/Ortaokul	144	177.29	9.837	4	0.04*

Aile	Lise	151	203.25			
	Önlisans	43	194.38			
	Lisans	41	204.15			
	Yüksek Lisans	9	279.61			
	Total	388				
Diyalog	İlkokul/Ortaokul	144	192.28	1.839	4	0.77
	Lise	151	196.36			
	Önlisans	43	186.56			
	Lisans	41	193.66			
	Yüksek Lisans	9	240.61			
	Total	388				
Uyum	İlkokul/Ortaokul	144	228.02	22.191	4	0*
	Lise	151	179.2			
	Önlisans	43	179.41			
	Lisans	41	154.17			
	Yüksek Lisans	9	170.78			
	Total	388				

Tablo 23'teki bulgular incelendiğinde katılımcıların ebeveyn tutumlarının demokratik aile (H: 9.863, SD:4, $p<.05$), aşırı koruyucu aile (H: 25.902, SD:4, $p<.05$) ve izin verici aile (H:9.837, SD:4, $p<.05$) boyutlarında eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Gözlenen farklılık demokratik aile ve izin verici aile boyutlarında Yüksek Lisans mezunu katılımcılar lehine iken, aşırı koruyucu aile boyutunda ilkökul/ortaokul mezunları lehinedir. Tabloya göre ilkökul ve ortaokul mezunu katılımcılar koruyucu aile kurma eğiliminde iken, lise, ön lisans, lisans ve yüksek lisans mezunu katılımcılar çoğulcu aile kurma eğilimindedirler denilebilir.

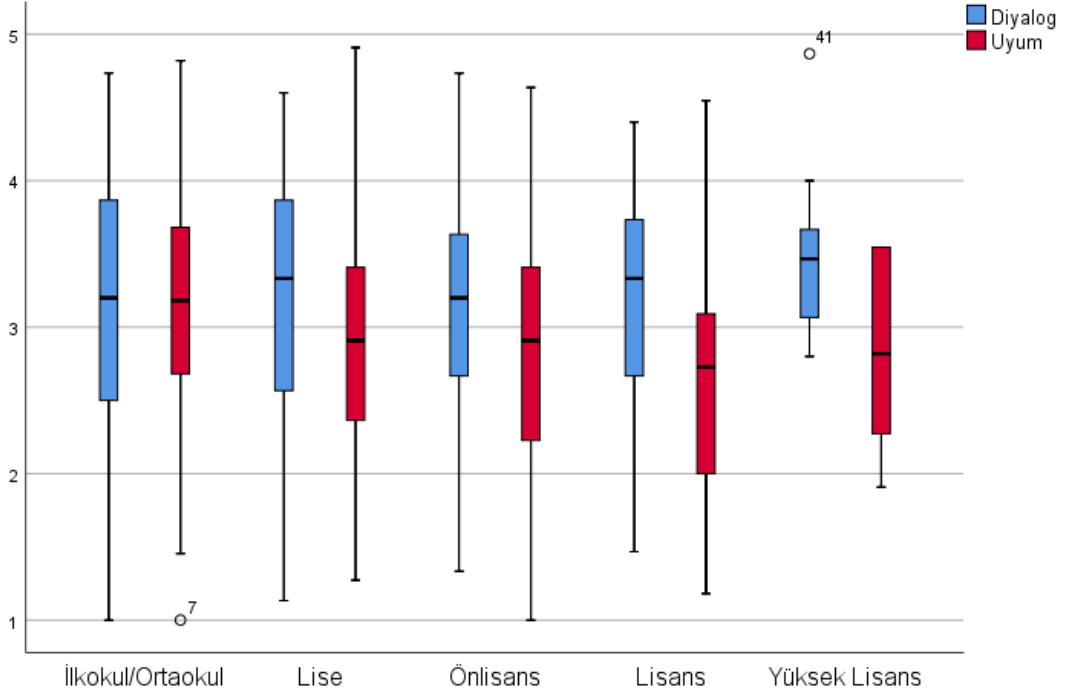
Bu bulgulara dayalı olarak ebeveynlerin eğitim düzeyleri arttıkça ailede *demokratik ve izin verici* tutumun güçlendiğini, aşırı koruyucu tutumun ise zayıfladığını söylemek olanaklıdır. Bu konudaki bulgular kullanılarak Şekil 2'deki plot grafiği oluşturulmuştur:

Şekil 2. Eğitim Düzeyine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Yanı sıra ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile aile iletişim boyutlarından uyum ($r=-,227$, $p<,01$) arasında da negatif yönde bir güçlü ilişki gözlenmiştir. Eğitim düzeyine göre farklılığı incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testinde aile iletişim boyutunun eğitim düzeyine göre ($H:22.191$, $SD:4$, $p<,01$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Uyum konusunda gözlenen farklılık ilkokul/ortaokul mezunu katılımcılar lehinedir.

Bu bulgu katılımcı ebeveynlerin eğitim düzeyleri arttıkça ailede iletişim uyumunun azaldığını düşündürmektedir. Bu bulgunun ileri araştırmalarla desteklenmesi yerinde olacaktır. Bu konudaki bulgular kullanılarak Şekil 3'deki plot grafiği oluşturulmuştur:

Şekil 3. Eğitim Düzeyine Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıpları Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Eşin eğitim durumu ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini incelemek amacıyla, ölçek madde dağılımlarının normallik değerlerini yakalayamaması nedeniyle non-parametrik testlerden Spearman testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 24’te verilmiştir:

Tablo 24. Ebeveynlerin Eşlerinin Eğitim Durumları ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları

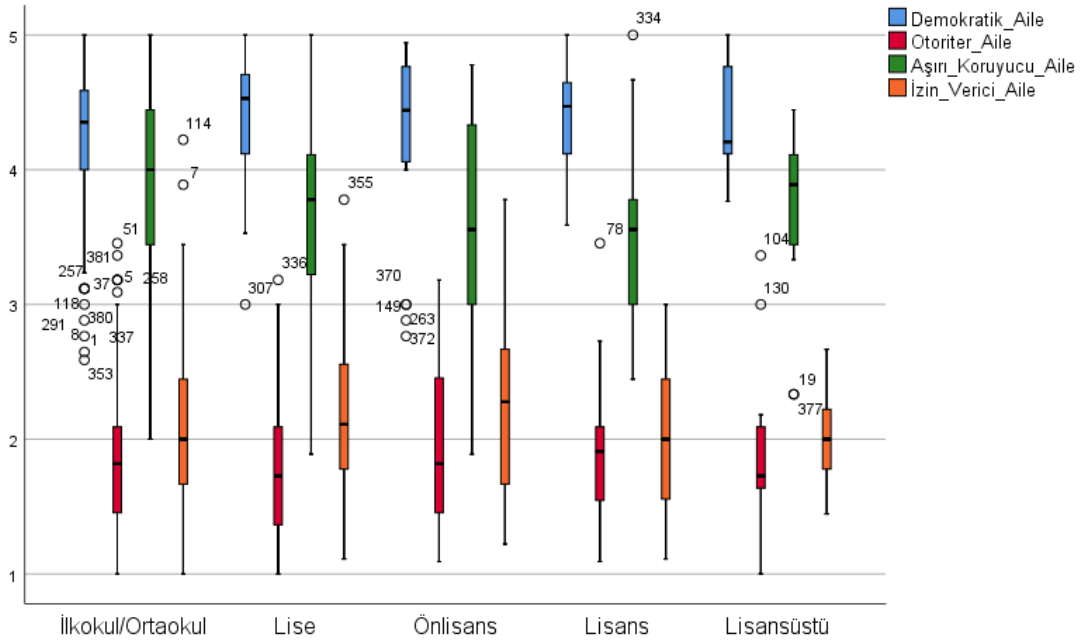
(N=388)

Ölçek Boyutları		Eşin Eğitim Durumu	
		r	P
Ebeveyn Tutum Boyutları	Demokratik Aile	,107*	0,018
	Otoriter Aile	0,005	0,462
	Aşırı Koruyucu Aile	-,214**	0
	İzin Verici Aile	0,073	0,077
Aile İletişim Kalıbı Boyutları	Diyalog	0,003	0,474
	Uyum	-,192**	0

* p<,01, ** p<,05

Tablo 24 incelendiğinde ebeveynlerin eşlerinin eğitim düzeyleri ile ebeveyn tutum boyutlarından demokratik aile boyutu ($r=,107$, $p<,05$) arasında pozitif yönde, aşırı koruyucu aile boyutu ($r=-,214$, $p<,01$) ile negatif yönde güçlü ilişki gözlenmiştir.

Bu bulgulara dayalı olarak ebeveynlerin eşlerinin eğitim düzeyleri arttıkça ailede *demokratik ve izin verici* tutumun güçlendiğini, aşırı koruyucu tutumun ise zayıfladığını söylemek olanaklıdır. Bu konudaki bulgular kullanılarak Şekil 4'teki plot grafiği oluşturulmuştur:

Şekil 4. Eşin Eğitim Düzeyine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Yanı sıra ebeveynlerin eşlerinin eğitim düzeyleri ile aile iletişim boyutlarından uyum ($r=-,192$, $p<,01$) arasında da negatif yönde bir güçlü ilişki gözlenmiştir. Sonuçlara göre eşi ilkökul ve ortaokul mezunlarının koruyucu, lise mezunlarının çoğulcu, ön lisans mezunlarının çoğulcu, lisans mezunlarının çoğulcu, yüksek lisans mezunlarının da koruyucu aile kurma eğiliminde oldukları söylenebilir. Diğer taraftan katılımcıların ebeveyn tutumlarının, aile iletişim kalıplarının eşlerinin eğitim düzeyine göre farklılaşma durumunu gözlemek amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 25’te verilmiştir:

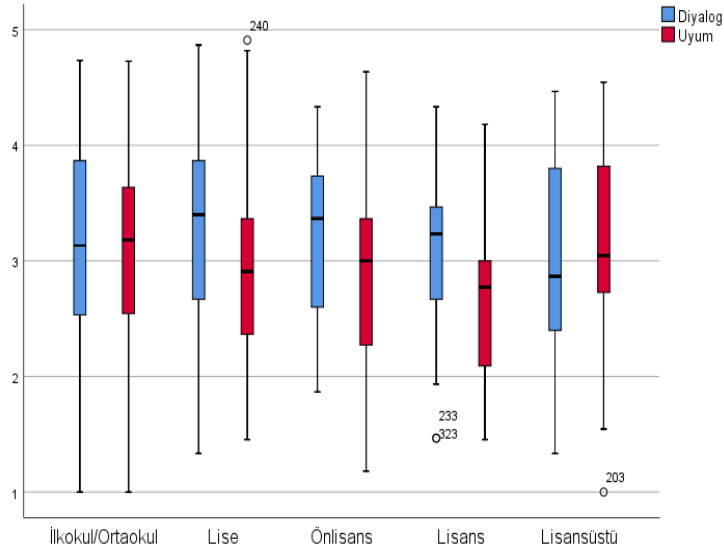
Tablo 25. Katılımcıların Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıplarının Eşlerinin Eğitim Düzeyine Göre Farklaşmasına Yönelik Kruskal Wallis Testi Bulguları

Ölçek	Eşin Eğitim Durumu	N	Mean Rank	Kruskal-Wallis H	df	p
Demokratik Aile	İlkokul/Ortaokul	177	178.39	7.411	4	0.12
	Lise	125	213.02			
	Önlisans	30	201.55			
	Lisans	42	202.46			
	Yüksek Lisans	14	193.79			
	Total	388				
Otoriter Aile	İlkokul/Ortaokul	177	197.54	2.735	4	0.6
	Lise	125	182.31			
	Önlisans	30	203.25			
	Lisans	42	211.21			
	Yüksek Lisans	14	196.04			
	Total	388				
Aşırı Koruyucu Aile	İlkokul/Ortaokul	177	220.15	19.795	4	0**
	Lise	125	179.62			
	Önlisans	30	173.67			
	Lisans	42	148.1			
	Yüksek Lisans	14	186.96			
	Total	388				
İzin Verici Aile	İlkokul/Ortaokul	177	183.5	5.334	4	0.26
	Lise	125	204.96			
	Önlisans	30	226.07			
	Lisans	42	190.04			
	Yüksek Lisans	14	185.93			
	Total	388				
Diyalog	İlkokul/Ortaokul	177	189.99	3.671	4	0.45
	Lise	125	206.92			
	Önlisans	30	204.5			
	Lisans	42	177.35			
	Yüksek Lisans	14	170.75			
	Total	388				

Uyum	İlkokul/Ortaokul	177	218.66	19.485	4	0**
	Lise	125	177.86			
	Önlisans	30	178.1			
	Lisans	42	147.36			
	Yüksek Lisans	14	214.14			
	Total	388				

Tablo 25'teki bulgular incelendiğinde katılımcıların ebeveyn tutumlarının aşırı koruyucu aile (H:19.795, SD:4, $p<.01$) boyutunda eşlerinin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Gözlenen farklılık ilkokul ve ortaokul mezunu katılımcılar lehinedir. Diğer taraftan katılımcıların aile iletişim kalıpları ölçeğinin uyum (H:19.485, SD:4, $p<.01$) boyutunda eşlerinin eğitim düzeyine göre farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Gözlenen farklılıklar ilkokul ve ortaokul mezunları ile yüksek lisans mezunları lehinedir.

Bu bulguya dayalı olarak aile iletişiminde uyumun, eşleri en düşük ve en yüksek eğitim düzeylerindeki katılımcıların ailelerinde gözlendiği diğer bir ifadeyle eşi en yüksek eğitime sahip olanlar ile en düşük eğitime sahip olanların uyum konusundaki iletişimlerinin eşleri lise, ön lisans ve lisans mezunlarına göre daha iyi olduğu söylenebilir. Bulgulara dayalı olarak eşi ilkokul ve ortaokul mezunu olanların koruyucu, eşi lise mezunu olanların çoğulcu, eşi ön lisans mezunu olanların çoğulcu, eşi lisans mezunu olanların çoğulcu, eşi yüksek lisans mezunu olanların da koruyucu aile kurma eğiliminde oldukları söylenebilir. Bu konudaki bulgular kullanılarak Şekil 5'teki plot grafiği oluşturulmuştur:

Şekil 5. Eşin Eğitim Düzeyine Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıbı Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Meslek ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini incelemek amacıyla, ölçek madde dağılımlarının normallik düzeyini yakalayamaması nedeniyle non-parametrik testlerden Spearman testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 26’da verilmiştir:

Tablo 26. Ebeveynlerin Meslekleri ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları

(N=388)

Ölçek Boyutları		Meslek	
		R	P
Ebeveyn Tutum Boyutları	Demokratik Aile	-0,054	0,143
	Otoriter Aile	0,075	0,071
	Aşırı Koruyucu Aile	,102*	0,022
	İzin Verici Aile	-0,001	0,489
Aile İletişim Kalıbı Boyutları	Diyalog	-0,04	0,218
	Uyum	-0,037	0,233

* p<,01, ** p<,05

Tablo 26 incelendiğinde ebeveynlerin meslekleri ile ebeveyn tutum boyutlarından aşırı koruyucu aile boyutu ($r=,102$, $p<,05$) arasında pozitif yönde ilişki gözlenmiştir. Ulaşılan bulgulara göre araştırmaya katılan işçiler fikir birliğine dayalı aile kurma eğiliminde iken, emekliler, memurlar, öğretmenler, sağlık personelleri ve serbest meslek çalışanları çoğulcu aile oluşturmaya, ticaret erbapları, esnaflar, işsizler ve teknik elemanlar ise koruyucu aile kurma eğilimindedirler. Katılımcıların ebeveyn tutumu ve aile iletişim kalıplarının mesleklerine göre farklılaşma durumunu incelemek üzere Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 27’de verilmiştir:

Tablo 27. Katılımcıların Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıplarının Mesleklerine Göre Farklaşmasına Yönelik Kruskal Wallis Testi Bulguları

Ölçek	Meslek	N	Sıra Ortalaması	Kruskal-Wallis H	df	p
Demokratik Aile	İşçi	77	200.12	7.627	8	0.47
	Emekli	9	207.44			
	Memur	22	199.68			
	Ticaret/Esnaf	26	187.48			
	Öğretmen	16	220.5			
	İşsiz	65	201.49			
	Sağlık personeli	86	197.96			
	Teknik eleman	58	159.72			
	Serbest meslek	29	207.21			
	Total	388				
Otoriter Aile	İşçi	77	169.6	7.662	8	0.47
	Emekli	9	163.44			
	Memur	22	225.52			
	Ticaret/Esnaf	26	195.06			
	Öğretmen	16	200.88			
	İşsiz	65	202.68			
	Sağlık personeli	86	192.76			
	Teknik eleman	58	208.94			
	Serbest meslek	29	200.64			
	Total	388				
Aşırı Koruyucu Aile	İşçi	77	226.3	32.209	8	0*
	Emekli	9	272.61			
	Memur	22	159.7			
	Ticaret/Esnaf	26	212.56			
	Öğretmen	16	88.13			
	İşsiz	65	196.55			
	Sağlık personeli	86	190.16			
	Teknik eleman	58	168.15			
	Serbest meslek	29	215.72			
	Total	388				

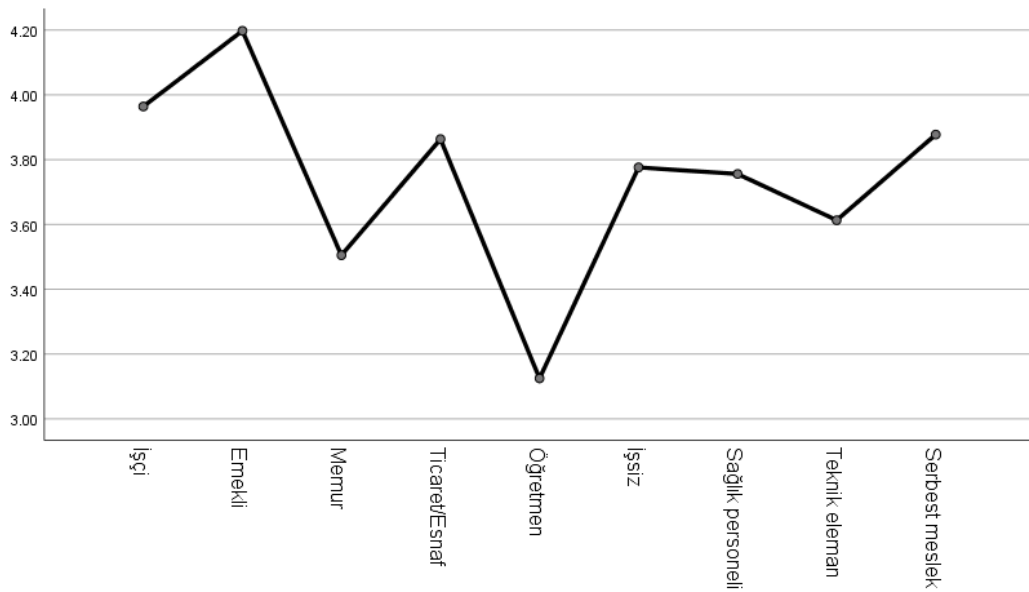
İzin Verici Aile	İşçi	77	196.81	6.393	8	0.6
	Emekli	9	138.94			
	Memur	22	230.73			
	Ticaret/Esnaf	26	200.87			
	Öğretmen	16	178.59			
	İşsiz	65	183.85			
	Sağlık personeli	86	203.81			
	Teknik eleman	58	190.15			
	Serbest meslek	29	186.16			
	Total	388				
Diyalog	İşçi	77	203.69	6.691	8	0.57
	Emekli	9	220.44			
	Memur	22	193.2			
	Ticaret/Esnaf	26	194.46			
	Öğretmen	16	187.56			
	İşsiz	65	190.47			
	Sağlık personeli	86	202.06			
	Teknik eleman	58	164.14			
	Serbest meslek	29	214.22			
	Total	388				
Uyum	İşçi	77	200.84	14.917	8	0.06
	Emekli	9	197.5			
	Memur	22	163.55			
	Ticaret/Esnaf	26	238.58			
	Öğretmen	16	123.91			
	İşsiz	65	213.79			
	Sağlık personeli	86	190.16			
	Teknik eleman	58	183.84			
	Serbest meslek	29	190.59			
	Total	388				

Tablo 27'deki bulgular incelendiğinde katılımcıların ebeveyn tutumlarının aşırı koruyucu aile (H:32.209, SD:4, $p<.01$) boyutunda mesleklerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Gözlenen farklılık emekli

katılımcılar lehinedir. Bu bulgulara dayalı olarak ebeveynlerin mesleklerine göre ailede *aşırı koruyucu* tutumun değiştiği söylenebilir.

Tabloya göre işçiler fikir birliğine dayalı aile kurma eğiliminde iken, emekliler, memurlar, öğretmenler, sağlık personelleri ve serbest meslek çalışanları çoğulcu aile oluşturmaya, ticaret erbapları, esnaflar, işsizler ve teknik elemanlar ise koruyucu aile kurma eğilimindedirler.

Ebeveynlerin mesleklerine göre puan ortalamaları incelendiğinde öğretmenlerin ebeveyn olarak en az aşırı koruyucu tutum sergilediği söylenebilir. Emeklilerde ise durum tam tersidir. Son olarak, emekli katılımcıların aşırı koruyucu aile tutumu konusunda diğer meslek dallarındaki katılımcılardan daha yoğun olduğu, diğer bir ifadeyle, emekli katılımcıların ailelerine karşı diğerlerine göre daha koruyucu olduğu söylenebilir. Bu konudaki bulgular kullanılarak Şekil 6'daki plot grafiği oluşturulmuştur:

Şekil 6. Mesleğe Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Aşırı Koruyucu Tutum Boyutu Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Eşin mesleği ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini incelemek amacıyla ölçek madde dağılımlarının normallik değerlerini

yakalayamaması nedeniyle non-parametrik testlerden Spearman testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 28’de verilmiştir:

Tablo 28. Ebeveynlerin Eşlerinin Mesleği ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları

Ölçek Boyutları	Eşin Mesleği		
	r	P	
Ebeveyn Tutum Boyutları	Demokratik Aile	-,118**	0,01
	Otoriter Aile	,096*	0,03
	Aşırı Koruyucu Aile	-0,028	0,293
	İzin Verici Aile	,085*	0,046
Aile İletişim Kalıbı Boyutları	Diyalog	-,084*	0,048
	Uyum	-0,001	0,49

* p<,01, ** p<,05

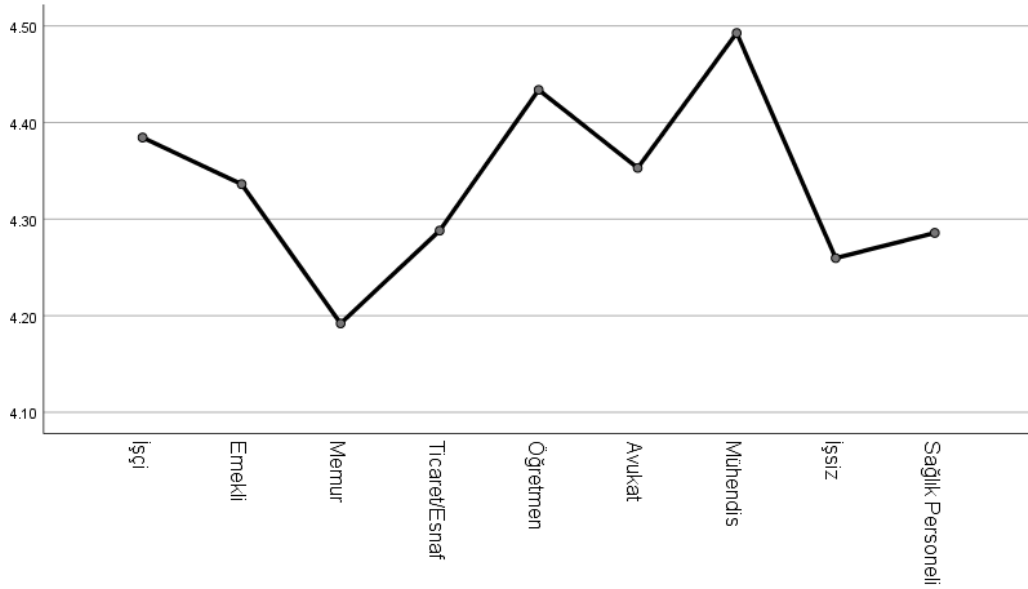
Tablo 28 incelendiğinde ebeveynlerin eşlerinin meslekleri ile ebeveyn tutum boyutlarından demokratik aile boyutu ($r=-,18$, $p<,01$) arasında negatif yönde, otoriter aile boyutu ($r=,096$, $p<,05$) ve izin verici aile boyutu ($r=,085$, $p<,05$) arasında pozitif yönde ilişki gözlenmiştir. Bu bulgulara dayalı olarak ebeveynlerin eşlerinin mesleklerine göre ailede *demokratik*, *otoriter* ve *izin verici* tutumun değiştiği söylenebilir.

Ebeveynlerin eşlerinin mesleklerine göre puan ortalamaları incelendiğinde eşin memur olduğu ailelerde en demokratik, eşin mühendis olduğu ailelerde ise en az demokratik tutum sergilendiği düşünülebilir. Yanı sıra eşi emekli olanların ailesinde en otoriter tutuma ön planda iken, eşi avukat olanlarda ailedeki otoriter tutum en düşük düzey inmektedir.

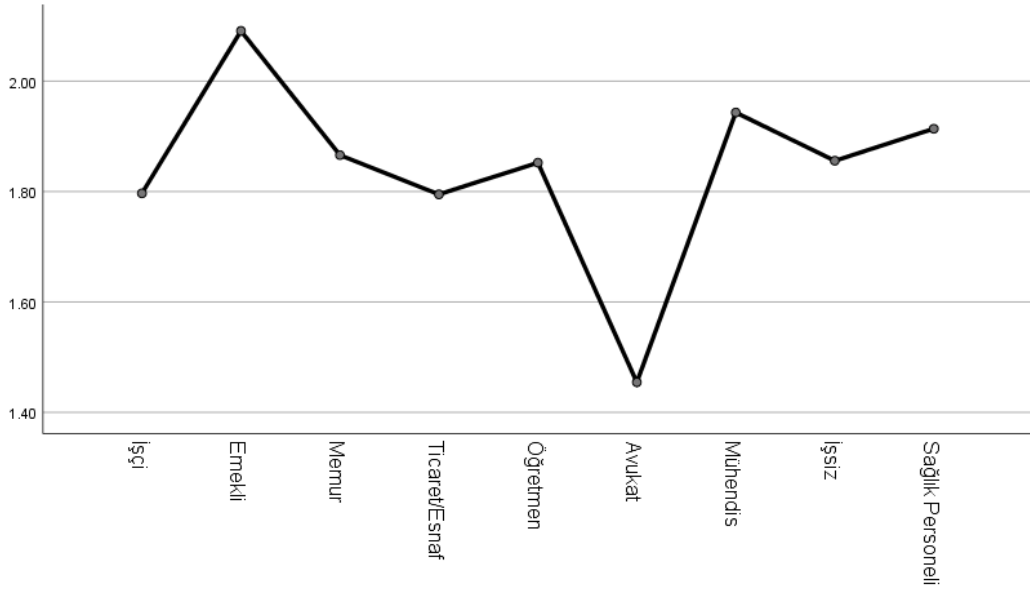
Diğer taraftan ebeveyn tutumlarına eşi avukat olan ailelerde en fazla izin verme eğilimi oluşurken, eşi öğretmen olduğu ebeveynlerin ailesinde ise izin verme

konusunun daha sınırlı olduğu gözlenmiştir. Katılımcılar arasında eşi işçi olanlar çoğulcu, eşi emekli olanlar koruyucu, eşi memur olanlar koruyucu, eşi ticaret erbabı, esnaf olanlar fikir birliğine dayalı, eşi öğretmen olanlar koruyucu, eşi avukat olanlar koruyucu, eşi mühendis olanlar çoğulcu, eşi işsiz olanlar koruyucu ve eşi sağlık personeli olanlar koruyucu aile kurma eğilimindedirler denilebilir.

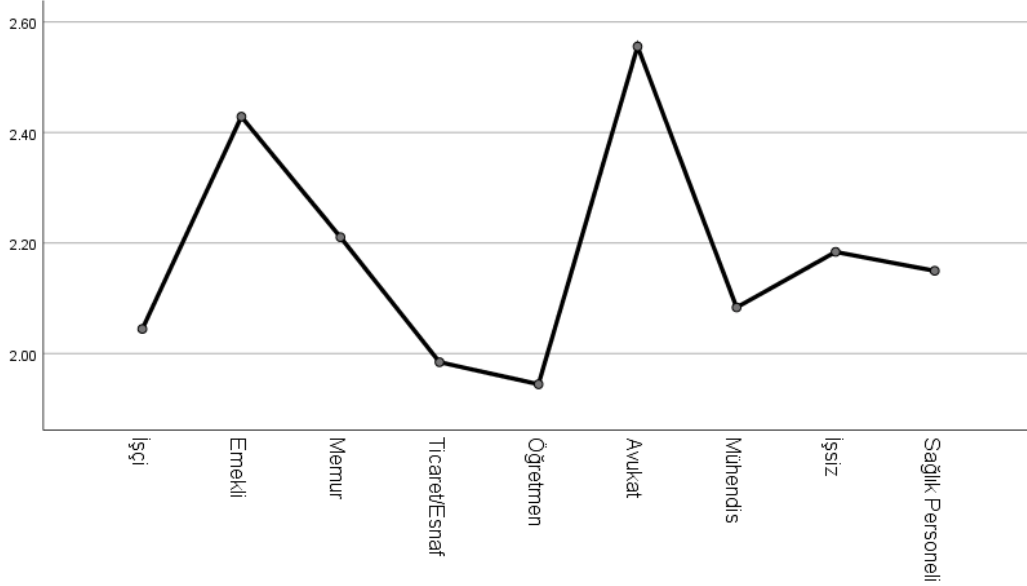
Bu konudaki bulgular kullanılarak Şekil 7, Şekil 8, Şekil 9 ve Şekil 10'daki plot grafikleri oluşturulmuştur:

Şekil 7. Eşin Mesleğine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Demokratik Tutum Boyutu Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

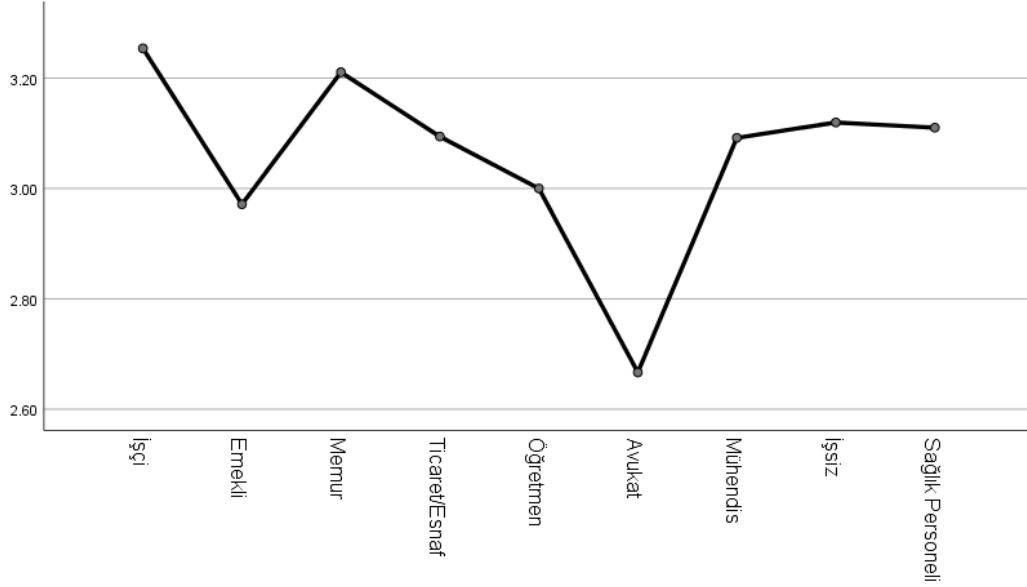
Şekil 8. Eşin Mesleğine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Otoriter Tutum Boyutu Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Şekil 9. Eşin Mesleğine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği İzin Verici Tutum Boyutu Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Tablo 28 incelendiğinde ebeveynlerin eşlerinin mesleği ile aile iletişim kalıbı ölçeğinin diyalog boyutu ($r=-,084$, $p<,05$) arasında negatif yönde ilişki gözlenmiştir. Bu konudaki puan ortalamaları incelendiğinde eşi avukat olan ebeveynlerin en fazla

diyaloğa açık olduğunu, eşi işçi olan ebeveynlerin ise diğer meslek dallarına göre diyaloğa en az düzeyde açık olduğu söylenebilir.

Şekil 10. Eşin Mesleğine Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıpları Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Katılımcıların ebeveyn tutumu ve aile iletişim kalıplarının eşlerinin mesleklerine göre farklılaşma durumunu incelemek üzere Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 29’da verilmiştir:

Tablo 29. Katılımcıların Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıplarının Eşlerinin Mesleklerine Göre Farklaşmasına Yönelik Kruskal Wallis Testi Bulguları

Ölçek	Eşin Mesleği	N	Sıra Ortalaması	Kruskal-Wallis H	df	p
Demokratik Aile	İşçi	140	211.36	9.842	8	0.28
	Emekli	7	214.43			
	Memur	19	178.45			
	Ticaret/Esnaf	78	187.08			
	Öğretmen	8	244.94			
	Avukat	1	169.5			
	Mühendis	8	229.69			
	İşsiz	29	176.36			
	Sağlık Personeli	98	176.63			
	Total	388				
Otoriter Aile	İşçi	140	182.9	7.071	8	0.53
	Emekli	7	241.71			
	Memur	19	194.34			
	Ticaret/Esnaf	78	187.24			
	Öğretmen	8	186.94			
	Avukat	1	93.5			
	Mühendis	8	218.63			
	İşsiz	29	194.05			
	Sağlık Personeli	98	213.33			
	Total	388				
Aşırı Koruyucu Aile	İşçi	140	203.77	16.226	8	0.04*
	Emekli	7	241.07			
	Memur	19	175.68			
	Ticaret/Esnaf	78	173.22			
	Öğretmen	8	164.94			
	Avukat	1	142			
	Mühendis	8	108.13			
	İşsiz	29	241.81			
	Sağlık Personeli	98	194.52			
	Total	388				

İzin Verici Aile	İşçi	140	185.9	14.666	8	0.07
	Emekli	7	275.79			
	Memur	19	205.37			
	Ticaret/Esnaf	78	169.12			
	Öğretmen	8	160.06			
	Avukat	1	306.5			
	Mühendis	8	201.38			
	İşsiz	29	222.24			
	Sağlık Personeli	98	211.97			
	Total	388				
Diyalog	İşçi	140	208.76	4.654	8	0.79
	Emekli	7	177.57			
	Memur	19	201.26			
	Ticaret/Esnaf	78	185.91			
	Öğretmen	8	166.94			
	Avukat	1	113			
	Mühendis	8	177.5			
	İşsiz	29	187.09			
	Sağlık Personeli	98	187.53			
	Total	388				
Uyum	İşçi	140	191.53	11.561	8	0.17
	Emekli	7	304.86			
	Memur	19	225.47			
	Ticaret/Esnaf	78	185.71			
	Öğretmen	8	159.38			
	Avukat	1	158.5			
	Mühendis	8	143.25			
	İşsiz	29	202			
	Sağlık Personeli	98	197.06			
	Total	388				

Tablo 29'daki bulgular incelendiğinde katılımcıların ebeveyn tutumlarının aşırı koruyucu aile (H:16.226, SD:4, $p < .05$) boyutunda eşlerinin mesleklerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Gözlenen farklılık

eşleri işsiz olanlar ile eşleri emekli olan katılımcılar lehinedir. Bu bulgulara dayalı olarak ebeveynlerin eşlerinin mesleklerine göre ailede *aşırı koruyucu* tutumun değiştiği söylenebilir. Ebeveynlerin mesleklerine göre puan ortalamaları incelendiğinde öğretmenlerin ebeveyn olarak en az aşırı koruyucu tutum sergilediği söylenebilir. Emeklilerde ise durum tam tersidir. Son olarak, emekli katılımcıların aşırı koruyucu aile tutumu konusunda diğer meslek dallarındaki katılımcılardan daha yoğun olduğu, diğer bir ifadeyle, emekli katılımcıların ailelerine karşı diğerlerine göre daha koruyucu olduğu söylenebilir.

Bulgulara göre, arasında eşi işçi olanlar çoğulcu, eşi emekli olanlar koruyucu, eşi memur olanlar koruyucu, eşi ticaret erbabı, esnaf olanlar fikir birliğine dayalı, eşi öğretmen olanlar koruyucu, eşi avukat olanlar koruyucu, eşi mühendis olanlar çoğulcu, eşi işsiz olanlar koruyucu ve eşi sağlık personeli olanlar koruyucu aile kurma eğilimindedirler denilebilir.

Aile tipi ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini incelemek amacıyla, ölçek madde dağılımlarının normallik değerlerini yakalayamaması nedeniyle non-parametrik testlerden Spearman testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 30'da verilmiştir:

Tablo 30. Ebeveynlerin Aile Tipleri ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları

(N=388)

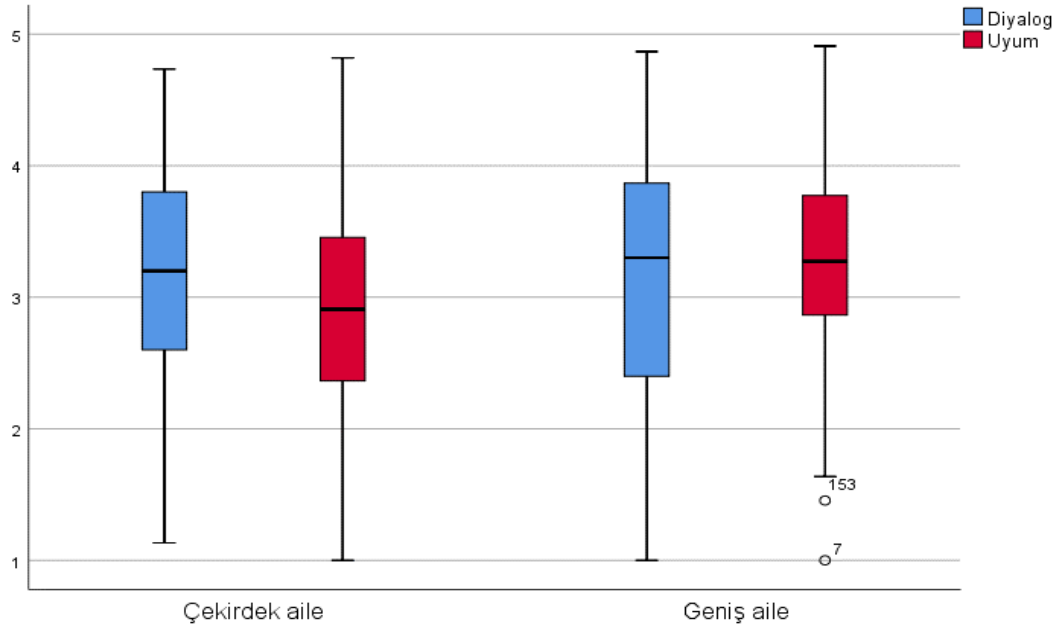
Ölçek Boyutları		Aile Tipi	
		r	P
Ebeveyn Tutum Boyutları	Demokratik Aile	0,017	0,372
	Otoriter Aile	0,015	0,386
	Aşırı Koruyucu Aile	0,048	0,171
	İzin Verici Aile	-0,014	0,394
Aile İletişim Kalıbı Boyutları	Diyalog	0,018	0,359
	Uyum	,181**	0

* p<,01, ** p<,05

Tablo 30 incelendiğinde 4-6 yaşlarında okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören çocukları olan ebeveynlerin aile tipleri ile aile iletişim kalıbı boyutlarından uyum ($r=,181$, $p<,01$) arasında pozitif yönde bir ilişki gözlenmiştir. Diğer taraftan ebeveynlerin aile tipleri ile ebeveyn tutum boyutları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki gözlenmemiştir.

Ulaşılan bulgulara dayalı olarak ebeveynlerin çekirdek ya da geniş ailede yaşamalarıyla uyumlu iletişim kurmaları arasında istatistiksel olarak %5 düzeyinde anlamlı ilişki bulunduğu söylenebilir. Ebeveynlerin elde ettikleri ortalamalar incelendiğinde geniş ailede yaşayan katılımcıların koruyucu, çekirdek ailede yaşayan bireylerin ise çoğulcu aile kurma eğiliminde oldukları söylenebilir.

Bu konudaki bulgular kullanılarak Şekil 11'deki plot grafiği oluşturulmuştur:

Şekil 11. Aile Tipine Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıpları Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Çocuk sayısı ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini incelemek amacıyla ölçek madde dağılımlarının normallik değerlerini yakalayamaması nedeniyle non-parametrik testlerden Spearman testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 31’de verilmiştir:

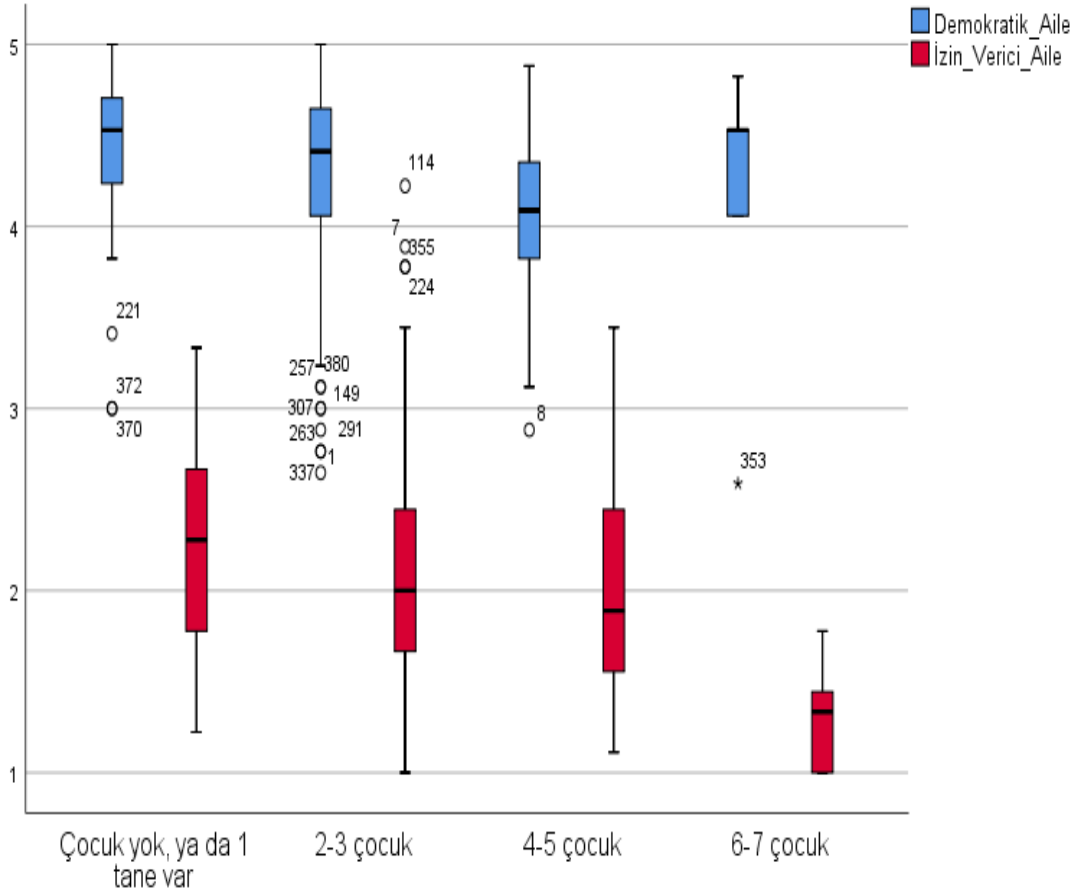
Tablo 31. Ebeveynlerin Çocuk Sayıları ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları

(N=388)

Ölçek Boyutları		Çocuk Sayısı	
		r	P
Ebeveyn Tutum Boyutları	Demokratik Aile	-,183**	0
	Otoriter Aile	0,003	0,48
	Aşırı Koruyucu Aile	0,017	0,371
	İzin Verici Aile	-,166**	0,001
Aile İletişim Kalıbı Boyutları	Diyalog	-,111*	0,014
	Uyum	,119**	0,009

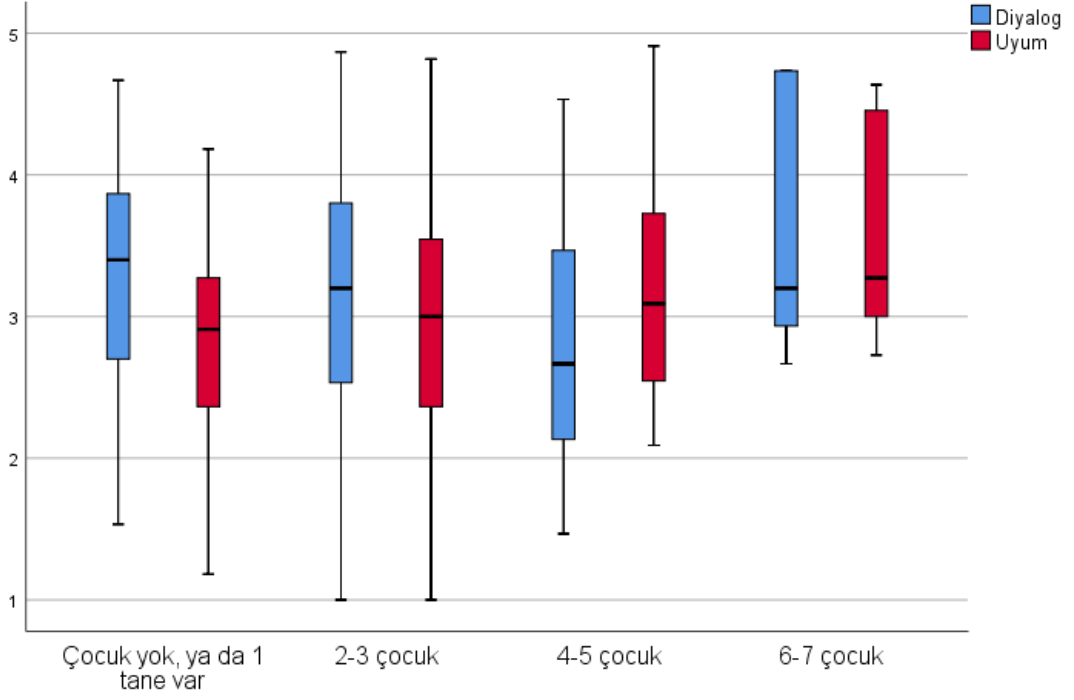
* p<,01, ** p<,05

Tablo 31 incelendiğinde 4-6 yaşlarında okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören çocukları olan ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayıları ile ebeveyn tutum boyutlarından demokratik aile boyutu ($r=-,183$, $p<,01$) ve izin verici aile boyutu ($r=-,166$, $p<,01$) arasında negatif yönde çok güçlü düzeyde ilişki gözlenmiştir. Bu bulgulara dayalı olarak ebeveynlerin çocuk sayıları arttıkça ailede *demokratik ve izin verici* tutumun zayıfladığı düşünülebilir. Bu konudaki bulgular kullanılarak Şekil 12'deki plot grafiği oluşturulmuştur:

Şekil 12. Çocuk Sayısına Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Katılımcıların iletişim kalıpları ölçeğinden elde ettikleri ortalamalar incelendiğinde, katılımcılar arasında tek çocuğu olanlar ile çocukları bulunmayanların çoğulcu, 2-3 çocuk sahibi olanların çoğulcu, 4-5 çocuk sahibi olanların koruyucu, 6-7 çocuk sahibi olanların da fikir birliğine dayalı aile kurma eğiliminde oldukları söylenebilir. Bu konudaki bulgular kullanılarak Şekil 13'teki plot grafiği oluşturulmuştur:

Şekil 13. Çocuk Sayısına Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıpları Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Gelir durumu ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini incelemek amacıyla, ölçek madde dağılımlarının normallik değerlerini yakalayamaması nedeniyle non-parametrik testlerden Spearman testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 32’de verilmiştir:

Tablo 32. Ebeveynlerin Gelir Düzeyleri ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları

(N=388)

Ölçek Boyutları		Gelir Düzeyi	
		R	P
Ebeveyn Tutum Boyutları	Demokratik Aile	,112*	0,014
	Otoriter Aile	-,143**	0,002
	Aşırı Koruyucu Aile	-,099*	0,025
	İzin Verici Aile	-,089*	0,04
Aile İletişim Kalıbı Boyutları	Diyalog	-0,052	0,153
	Uyum	-0,075	0,07

* p<,01, ** p<,05

Tablo 32 incelendiğinde 4-6 yaşlarında okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören çocukları olan ebeveynlerin aylık gelir düzeyleri ile ebeveyn tutum ölçeğinin tüm boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkiler gözlenmiştir. Ulaşılan bulgulara göre düşük gelirli katılımcılar ile yüksek gelir grubundaki katılımcılar fikir birliğine dayalı, orta gelirli katılımcılar ise serbestiyetçi aile kurma eğiliminde oldukları söylenebilir.

Katılımcıların ebeveyn tutumları ile aile iletişim kalıplarının gelir düzeylerine göre farklılaşma durumunu incelemek amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 33'te verilmiştir:

Tablo 33. Katılımcıların Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıplarının Gelir Düzeylerine Göre Farklılaşmasına Yönelik Kruskal Wallis Testi Bulguları

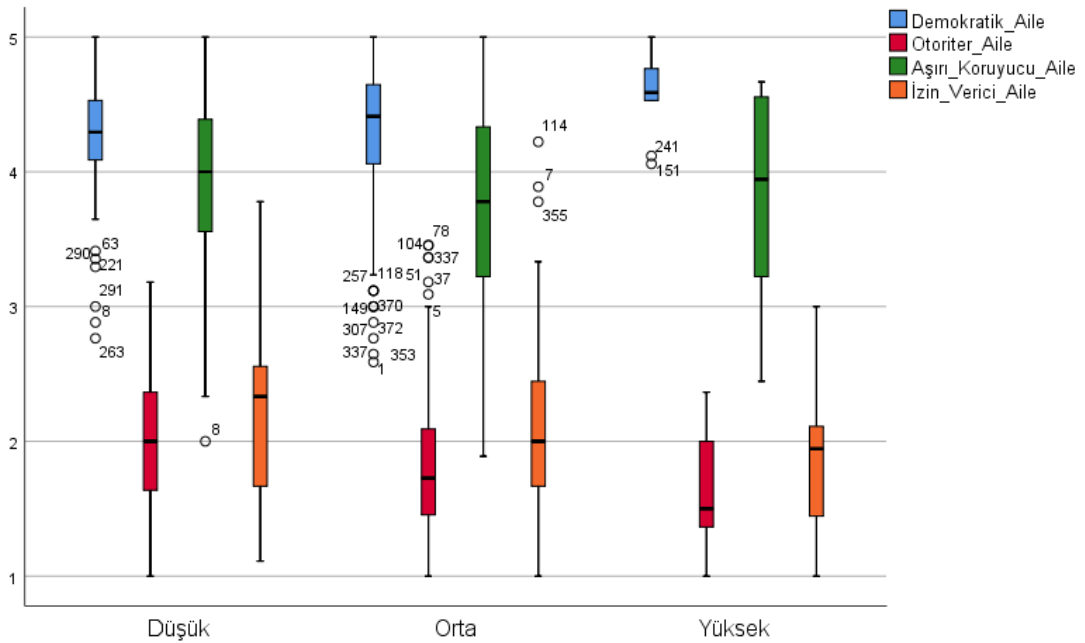
Ölçek	Gelir Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Kruskal-Wallis H	df	p
Demokratik Aile	Düşük	60	171.38	5.656	2	0.059
	Orta	318	196.95			
	Yüksek	10	255.3			
	Total	388				
Otoriter Aile	Düşük	60	228.78	7.971	2	0.02*
	Orta	318	189.49			
	Yüksek	10	148.25			
	Total	388				
Aşırı Koruyucu Aile	Düşük	60	223.44	4.798	2	0.091
	Orta	318	188.94			
	Yüksek	10	197.75			
	Total	388				
İzin Verici Aile	Düşük	60	214.13	3.267	2	0.195
	Orta	318	192.05			
	Yüksek	10	154.6			
	Total	388				
Diyalog	Düşük	60	219.98	8.617	2	0.01**
	Orta	318	187.4			
	Yüksek	10	267.5			
	Total	388				
Uyum	Düşük	60	228.73	13.916	2	0.0**
	Orta	318	185.28			
	Yüksek	10	282.5			
	Total	388				

Tablo 33'teki bulgular incelendiğinde katılımcıların ebeveyn tutumlarının otoriter aile (H:7.971, SD:2, p<,05) boyutunda gelir düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Gözlenen farklılık düşük gelirli katılımcılar lehinedir. Bu bulgulara dayalı olarak ebeveynlerin gelir düzeyi düştükçe

daha fazla otoriter olma eğilimi gösterme eğiliminde oldukları söylenebilir. Tabloya göre düşük gelirli katılımcılar ile yüksek gelir grubundaki katılımcılar fikir birliğine dayalı, orta gelirli katılımcılar ise serbestiyetçi aile kurma eğilimindedirler.

Yanı sıra aile iletişim kalıpları ölçeğinin diyalog (H:8.617, SD:2, $p<,01$) ve uyum (H:13.916, SD:2, $p<,01$) boyutlarında gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık gözlenmiştir. Her iki boyutta da gözlenen farklılık yüksek gelir grubundaki katılımcılar lehinedir. Bu bulgulara dayalı olarak gelir düzeyi arttıkça katılımcıların aile içinde diyalog ve uyuma daha fazla dikkat ettikleri söylenebilir.

Tablo 32 ve 33'teki değerler incelendiğinde ebeveynlerin gelir düzeyi arttıkça ebeveynlerin ailede demokratik tutumları artmaktadır. Diğer taraftan gelir düzeyi arttıkça otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici aile tutumlarının ise azaldığı gözlenmiştir. Bu konudaki bulgular kullanılarak Şekil 14'teki plot grafiği oluşturulmuştur:

Şekil 14. Gelir Düzeyine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Anne eğitim durumu ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini incelemek amacıyla ölçek madde dağılımlarının normallik değerlerini yakalayamaması nedeniyle non-parametrik testlerden Spearman testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 34’te verilmiştir:

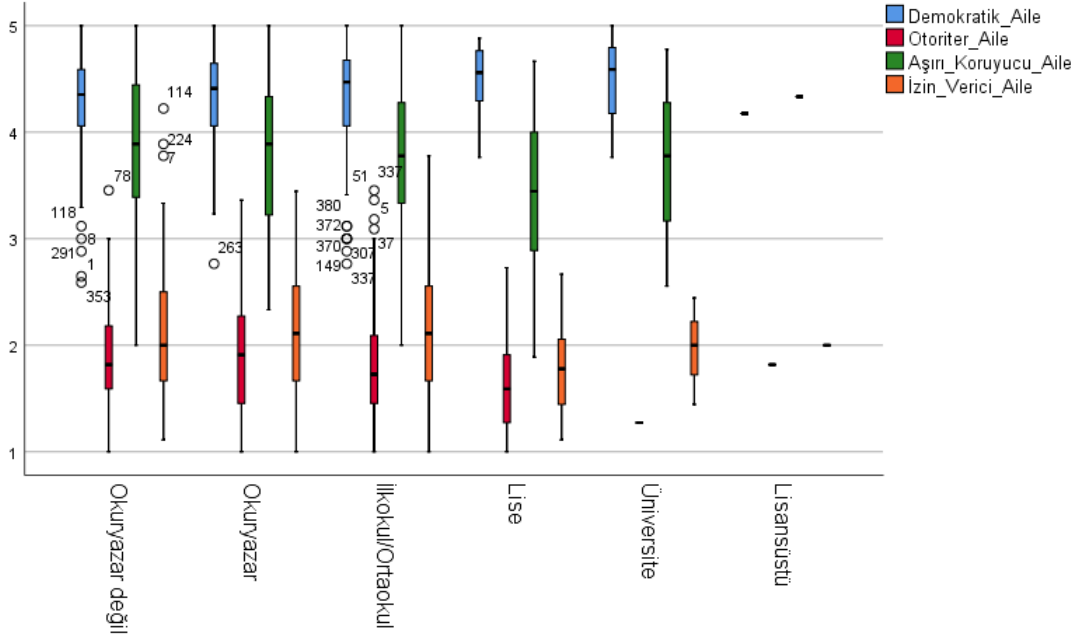
Tablo 34. Ebeveynlerin Annelerinin Eğitim Durumları ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları

(N=388)

Ölçek Boyutları		Anne Eğitim Durumu	
		R	P
Ebeveyn Tutum Boyutları	Demokratik Aile	,132**	0,005
	Otoriter Aile	-,150**	0,002
	Aşırı Koruyucu Aile	-,125**	0,007
	İzin Verici Aile	-0,065	0,1
Aile İletişim Kalıbı Boyutları	Diyalog	,106*	0,019
	Uyum	-,162**	0,001

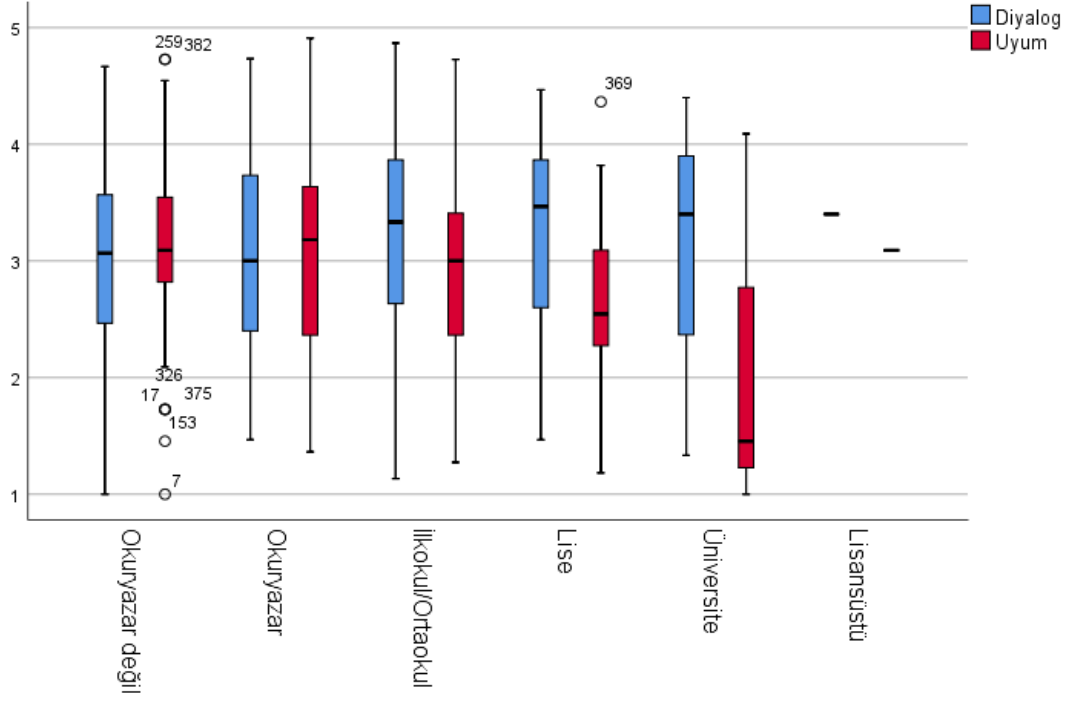
* p<,01, ** p<,05

Tablo 34 incelendiğinde 4-6 yaşlarında okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören çocukları olan ebeveynlerin annelerinin eğitim düzeyleri ile ebeveyn tutum boyutlarından demokratik aile boyutu ($r=,132$, $p<,01$) arasında pozitif yönde, Otoriter aile boyutu ($r=-,150$, $p<,01$) ve aşırı koruyucu aile boyutu ($r=-,125$, $p<,01$) arasında negatif yönde ilişki gözlenmiştir. Bu bulgulara dayalı olarak ebeveynlerin annelerinin eğitim düzeyleri arttıkça ailede *demokratik* tutumun güçlendiğini, otoriter ve aşırı koruyucu tutumun ise zayıfladığı söylenebilir. Bu konudaki bulgular kullanılarak Şekil 15’teki plot grafiği oluşturulmuştur:

Şekil 15. Anne Eğitim Düzeyine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Katılımcıların annelerinin eğitim düzeyine göre aile iletişim kalıpları ölçeğinden elde ettikleri ortalamalar incelendiğinde, anneleri okuryazar olmayan katılımcıların çoğulcu, anneleri okuryazar olanların çoğulcu, anneleri ilkokul, ortaokul mezunu olanların koruyucu, anneleri lise mezunu olanların koruyucu, anneleri üniversite mezunu olanların koruyucu, anneleri lisansüstü mezunu olanların çoğulcu aile kurma eğiliminde oldukları söylenebilir. Bu konudaki bulgular kullanılarak Şekil 16'daki plot grafiği oluşturulmuştur:

Şekil 16. Anne Eğitim Düzeyine Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıpları Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

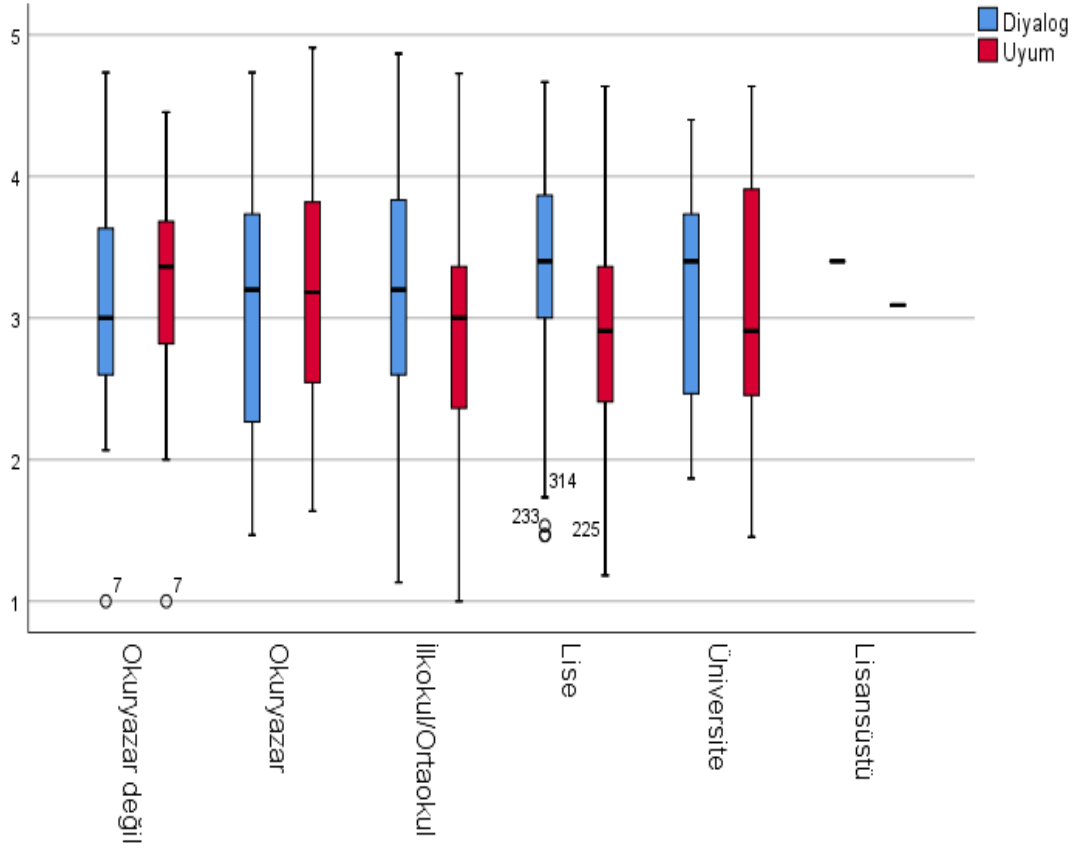
Baba eğitim durumu ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini incelemek amacıyla ölçek madde dağılımlarının normallik değerlerini yakalayamaması nedeniyle non-parametrik testlerden Spearman testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 35’te verilmiştir:

Tablo 35. Ebeveynlerin Babalarının Eğitim Durumları ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları
(N=388)

Ölçek Boyutları		Baba Eğitim Durumu	
		r	P
Ebeveyn Tutum Boyutları	Demokratik Aile	,113*	0,013
	Otoriter Aile	-0,067	0,095
	Aşırı Koruyucu Aile	-,161**	0,001
	İzin Verici Aile	-0,026	0,304
Aile İletişim Kalıbı Boyutları	Diyalog	0,042	0,204
	Uyum	-,131**	0,005

* p<,01, ** p<,05

Tablo 35 incelendiğinde 4-6 yaşlarında okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören çocukları olan ebeveynlerin babalarının eğitim düzeyleri ile ebeveyn tutum boyutlarından demokratik aile boyutu ($r=,113$, $p<,05$) arasında pozitif yönde, aşırı koruyucu aile boyutu ($r=-,161$, $p<01$) arasında negatif yönde ilişki gözlenmiştir. Bu bulgulara dayalı olarak ebeveynlerin babalarının eğitim düzeyleri arttıkça ailede *demokratik* tutumun güçlendiği, aşırı koruyucu tutumun ise zayıfladığı söylenebilir. Bu konudaki bulgular kullanılarak Şekil 17'deki plot grafiği oluşturulmuştur:

Şekil 18. Baba Eğitim Düzeyine Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıpları Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Yerleşim yeri ile aile iletişim kalıpları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini incelemek amacıyla ölçek madde dağılımlarının normallik değerlerini yakalayamaması nedeniyle non-parametrik testlerden Spearman testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 36'da verilmiştir:

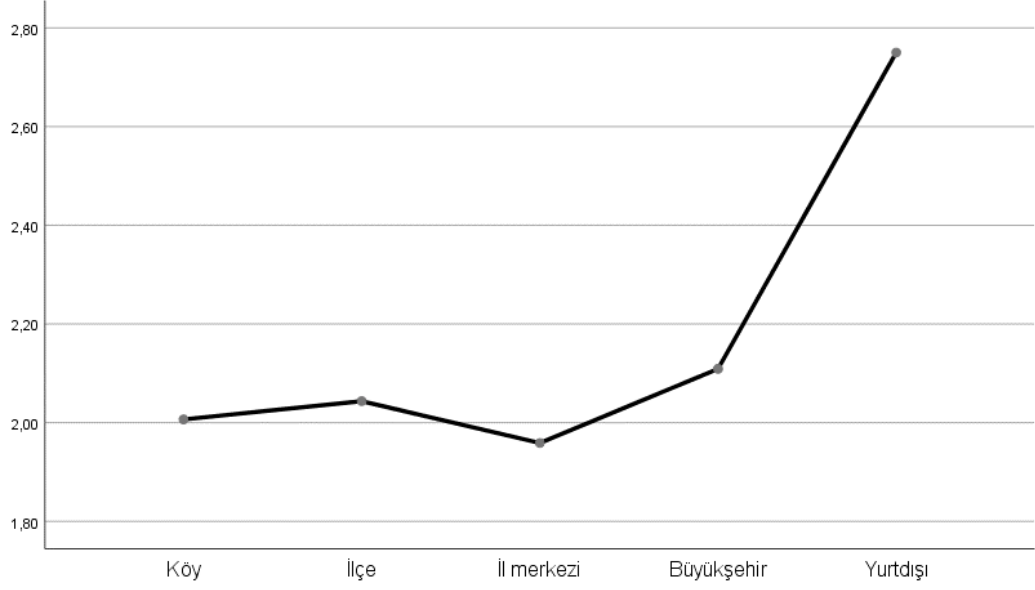
Tablo 36. Ebeveynlerin Çoğunlukla İkamet Ettikleri Yerleşim Yerinin Türüne ile Ebeveyn Tutumu ve Aile İletişim Kalıbı Arasındaki İlişkilere Yönelik Spearman Korelasyon Testi Bulguları

(N=388)

Ölçek Boyutları		Yerleşim Yeri	
		R	P
Ebeveyn Tutum Boyutları	Demokratik Aile	0,073	0,076
	Otoriter Aile	-0,009	0,427
	Aşırı Koruyucu Aile	0,011	0,416
	İzin Verici Aile	,092*	0,034
Aile İletişim Kalıbı Boyutları	Diyalog	,111*	0,014
	Uyum	0,024	0,317

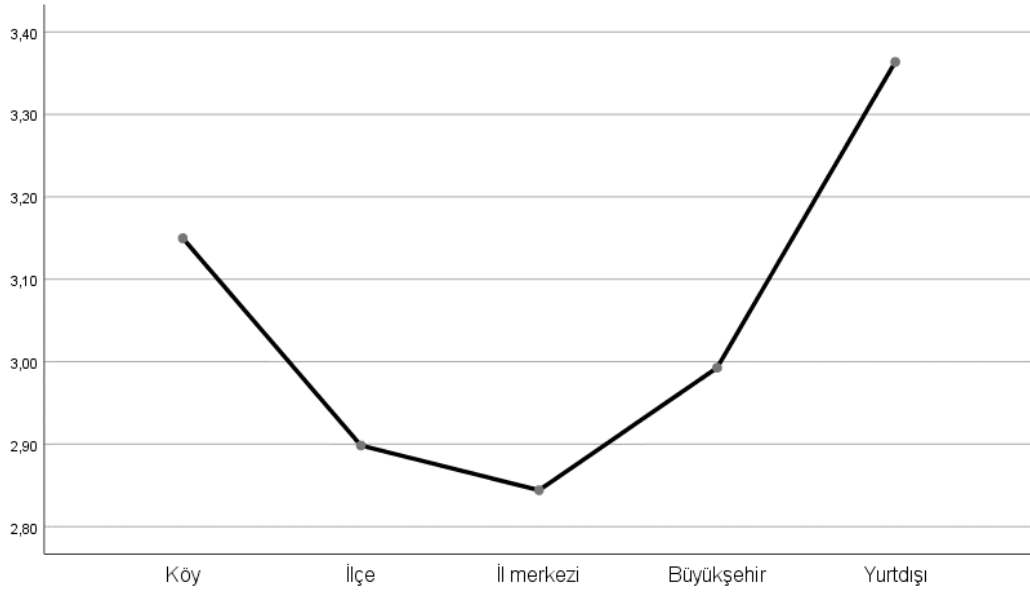
* p<,01, ** p<,05

Tablo 36 incelendiğinde ebeveynlerin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yeri ile ebeveyn tutum boyutlarından izin verici aile boyutu ($r=,092$, $p<,05$) arasında pozitif yönde ilişki gözlenmiştir. Bu bulguya dayalı olarak ebeveynlerin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yerine göre ailede *izin verici* tutumun değiştiği söylenebilir. Ebeveynlerin yerleşim yerine göre puan ortalamaları incelendiğinde yaşamının çoğunu yurt dışında geçiren ebeveynlerin en izin verici tutuma sahip olduğu, şehir merkezinde geçirenlerin ise en az düzeyde izin verici tutuma sahip olduğu söylenebilir. Bu konudaki bulgular kullanılarak Şekil 19'daki plot grafiği oluşturulmuştur:

Şekil 19. Yerleşim Yerine Dayalı Olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Yanı sıra yerleşim yerine göre ebeveynlerin aile iletişim kalıpları ölçeğinden farklı puan ortalamaları elde ettikleri gözlenmiştir. Bulgular incelendiğinde ebeveynlerin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yeri ile aile iletişim kalıbı boyutlarından diyalog arasında ($r=,111$, $p<,01$) pozitif yönde güçlü ilişki gözlenmiştir.

Şekil 20. Yerleşim Yerine Dayalı Olarak Aile İletişim Kalıpları Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Şekil 20’deki plot grafiği incelendiğinde yurt dışında yaşamlarının çoğunu geçiren ebeveynlerin ailelerinde en yüksek uyum düzeyine sahip oldukları, şehir merkezlerinde geçirenlerin ise en alt düzeyde aile iletişim uyumuna sahip olduğu düşünülebilir.

Katılımcıların aile iletişim kalıpları ölçeğinden elde ettikleri ortalamalar yaşadıkları yerleşim yerine göre incelendiğinde köyde yaşayanların koruyucu, ilçede yaşayanların çoğulcu, il merkezinde yaşayanların çoğulcu, büyükşehirde yaşayanların çoğulcu ve yurtdışında yaşayanların çoğulcu aile kurma eğiliminde oldukları söylenebilir.

BÖLÜM 5

Çalışmanın bu bölümünde araştırmada çözümlenen veriler değerlendirilmiş, bulgulardan elde edilen sonuçlar incelenerek araştırma sürecinin genel görünümüne yer verilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda, İstanbul ili Eyüp Sultan ilçesindeki anasınıflarında 4-6 yaşları arasındaki çocukları öğrenim gören 388 ebeveynin aile iletişim kalıpları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiler betimlenmiştir. Araştırmanın amacına ulaşmak için araştırma soruları ışığında öncelikle “değişkenler arasındaki korelasyonlar hesaplanmış, sonra da ebeveyn tutumu ve aile iletişim kalıbı değişkenlerinin ayrı ayrı demografik değişkenlerle ilgili analizleri” yapılmıştır.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda; katılımcıların demografik-özelliklerinin, cinsiyet konusunda “kadın”, yaş konusunda “31-40 yaşları arası”, eğitim durumu konusunda “lise mezunu, eşin eğitim durumu konusunda “ilkokul ve ortaokul mezunu”, meslek konusunda “sağlık personeli”, eşlerinin mesleği konusunda “işçi”, aile tipi konusunda “çekirdek aile”, çocuk sayısı konusunda “2-3 çocuk sahibi”, gelir durumu konusunda “orta düzey gelire sahip olanlar”, anne eğitim düzeyi konusunda “ilkokul ortaokul mezunu”, baba eğitim düzeyi konusunda “ilkokul ya da ortaokul mezunu”, yerleşim yeri konusunda da “büyükşehirde yaşamış olanlar” gruplarında sıklıkla kümelenmişlerdir.

Araştırmada elde edilen veriler incelendiğinde, aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

- Araştırmaya katılan ebeveynlerin ebeveyn tutum ölçeğinin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları puanlar incelendiğinde araştırmaya katılan ebeveynlerin demokratik aile konusunda daha fazla görüş belirttiklerini, otoriter aile konusunda ise en düşük ortalamaları elde ettiklerini göstermektedir. Bu

bulgulara dayalı olarak, araştırmaya katılan 4-6 yaş çocuk sahibi ebeveynlerin, demokratik aile yapısında oldukları konusunda yüksek düzeyde görüş belirttikleri, diğer bir ifadeyle katılımcı ebeveynlerin ailelerinde *demokratik tutumun ağırlıklı olduğu* söylenebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde araştırmadaki bu bulguyu destekler nitelikte çalışmalara ulaşılmıştır. Gökçe (2008), çalışmasında benzer bulgulara ulaşmıştır. Ebeveyn Tutumu Araştırma Aracı kullanarak katılımcıların ebeveynlik tutumlarını belirlemiştir. Araştırma bulgularına göre çalışmaya katılan annelerin ebeveyn tutumları, otoriter olmaktan çok demokratik olma yönelimlidir. Katılımcıların demokratik ebeveyn tutumu sergilemelerinin kişisel özellikleri ile de ilişkili olduğu yönünde değerlendirmeler yapılabilir. Bu konuda bu çalışmanın kişisel özellikler ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkileri inceleyen kısmında örnekler verilmiştir.

Bu araştırmada, araştırmaya katılan 4-6 yaş grubu çocukları olan ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveyn tutumlarının yüksek olduğu gözlenmiştir. Nebi Gündoğdu Aktürk ve Helvacı (2010)'ya göre bu ana baba tutumunda, demokratik tarza benzer şekilde anne baba tarafından sıcak bir ilgi ve kabul vardır, fakat gereken durumlarda ebeveynin çocuğunu denetleme konusunda rahat tavır sergilediği görülr. Aşırı hoş görülr olan bu tarzda yetişen bireyler stres karşısında başa çıkabilme, kendini denetleyebilme, duygularını kontrol edebilme ve görev alabilme gibi konularda problemler yaşadıkları belirtilir. Bahtiyar (2015)'ın araştırma bulguları, bu düşünceyi desteklemektedir. Annenin aşırı koruyucu tutumu, çocuğun çekingenliği ve olumsuz duygulanımı arttıķa çocuğun kayđı seviyesi de yükselmektedir.

- Aile iletişim kalıpları ölçeğinden elde edilen puan ortalamaları değerlendirilirken her iki boyut birlikte incelenmektedir. Bulgular araştırmaya katılan ebeveynlerin, diyalog boyutunda bir miktar daha fazla olmakla birlikte hem diyalog hem de uyum boyutlarında orta düzeyde değerler elde ettiklerini göstermektedir. Bu durumda araştırmaya katılan ebeveynlerin genel olarak

fikir birliğine dayalı ailenin bir ferdi olmaya yakın oldukları değerlendirilebilir.

Şahin ve Aral (2012), çocukların gelişimlerinde aile içi iletişimin oldukça önemli olduğunu, çocukların kendilerini ifade edebilmelerinde iletişime açık bir aile ortamının gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. İlgili alanyazında, bu düşüncüyü destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Ateş, 2018; Dumlao & Butto, 2000; Karaman, 2013; Koemer & Fitzpatrick, 2009; Koesten 2004; Öztürk, 2006). Bu çalışmada araştırmaya katılan ebeveynlerin aile iletişim kalıpları incelendiğinde hem diyalog hem de uyum düzeylerinin orta seviyede olduğu bunun da araştırmaya katılan ailelerde fikir birliğine dayalı bir iletişim geliştirildiğinin göstergesi olacağı söylenebilir. İlgili alanyazın incelendiğinde araştırmadaki bu bulguyu destekler nitelikte çalışmalara ulaşılmıştır. Koerner ve Fitzpatrick (2009)'in çalışmasında, araştırmaya katılan ebeveynlerin ailelerinde sıklıkla fikir birliğine dayalı iletişim kalıplarının etkin olduğu gözlenmiştir. Yanı sıra Koesten (2004)'in çalışmasında, diyalog yönelimli ailede yetişen bireylerin hem romantik hem de arkadaşlık ilişki kurma da daha fazla kişilerarası beceri kullandığı yönündeki bulgular, bu araştırmaya katılan ebeveynlerin ailelerinde kişiler arası iletişim becerilerinin güçlü olabileceğini düşündürmektedir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin “ebeveyn tutumu ve aile iletişim kalıbı arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Spearman korelasyon testi değerleri incelendiğinde araştırmaya katılan 4-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin, aile iletişim kalıpları ile ebeveyn tutumları arasında izin verici aile boyutu hariç olmak üzere” oldukça güçlü düzeyde ilişkiler bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

- Katılımcı ebeveynlerde demokratik tutum sergileyenlerin aile iletişim kalıplarının çoğulcu yapıda olduğu, aşırı koruyucu aile içerisinde bulunan ebeveynlerin aile iletişim kalıplarından fikir birliğine dayalı ailenin bir ferdi olmaya yakın oldukları düşünülmektedir. Otoriter aile içerisinde yaşayan

ailelerin, aile iletişim kalıpları incelendiğinde koruyucu aile yapısında olduğu söylenebilir.

Araştırma bulguları çalışmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları aile iletişim kalıplarının sergilemiş oldukları ebeveyn tutumları ile ilişkili olduğunu göstermektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde, bu bulguyu destekleyen çok sayıda araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Katılımcı ebeveynlerin demografik özelliklerine göre ebeveyn tutumu ve aile iletişim kalıbı arasındaki ilişkileri test etmek amacıyla Spearman korelasyon analizi yapılmış ve tüm kişisel özelliklerde ebeveyn tutum ölçeğinin ve aile iletişim kalıbı ölçeğinin farklı boyutlarında negatif ve pozitif yönde istatistiksel anlamda güçlü ilişkiler bulunmuştur. Bu konuda ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

- Katılımcıların ebeveyn tutumu ve aile iletişim kalıplarının cinsiyetlerine göre farklılaşmasına yönelik Mann Whitney U testi çözümlemesine göre ebeveyn tutumlarının aşırı koruyucu ve izin verici aile boyutlarında erkekler lehine istatistiksel anlamda farklılıklar gözlenmiştir. Aile iletişim kalıplarına göre değerlendirildiğinde ise, kadın katılımcılar fikir birliğine dayalı aile eğiliminde iken, erkek katılımcıların ise koruyucu aile eğiliminde oldukları söylenebilir.
- Katılımcıların ebeveyn tutumu ve aile iletişim kalıplarının yaşlarına göre farklılaşmasına yönelik Kruskal Wallis çözümlemesi sonucunda, 51 yaş ve üzeri katılımcıların ailelerine karşı aşırı koruyucu bir tutum içerisine girebildiklerini düşündürmektedir. Aile iletişim kalıpları incelendiğinde ise 20-30 yaş arası katılımcılar fikir birliğine dayalı aile oluşturmaya eğilimli iken, 31-40 yaşları arasındaki katılımcılar çoğulcu aile kurma eğilimindedirler. 41-50 yaş arası katılımcılar koruyucu aile, 51 yaş ve üzeri katılımcıları çoğulcu aile oluşturma eğilimindedirler.
- Ebeveynlerin eğitim düzeyleri arttıkça ailede *demokratik ve izin verici* tutumun güçlendiği aşırı koruyucu tutumun ise zayıfladığı görülmüştür. Aile

iletişim kalıplarına göre ilkokul ve ortaokul mezunu katılımcılar koruyucu aile kurma eğiliminde iken, lise, ön lisans, lisans ve yüksek lisans mezunu katılımcılar çoğulcu aile kurma eğilimindedir.

- Katılımcıların ebeveyn tutumu ve aile iletişim kalıplarının eğitim düzeylerine göre farklılaşmasına yönelik Kruskal Wallis çözümlemesi sonucu yüksek lisans mezunu katılımcılar ebeveyn tutumu alt boyutlarından demokratik ve izin verici tutum sergiler iken, aşırı koruyucu tutum içerisine girenler ilkokul/ortaokul mezunlarıdır. İlkokul ve ortaokul mezunu katılımcılar koruyucu aile kurma eğiliminde iken, lise, ön lisans, lisans ve yüksek lisans mezunu katılımcılar çoğulcu aile kurma eğiliminde oldukları söylenebilir.
- Bu bulgulara dayalı olarak ebeveynlerin eşlerinin eğitim düzeyleri arttıkça ailede *demokratik* tutumun güçlendiğini, aşırı koruyucu tutumun ise zayıfladığını söylemek olanaklıdır. Aile iletişim kalıpları incelendiğinde ise eşi ilkokul ve ortaokul mezunlarının koruyucu, lise mezunlarının çoğulcu, ön lisans mezunlarının çoğulcu, lisans mezunlarının çoğulcu, yüksek lisans mezunlarının da koruyucu aile kurma eğiliminde oldukları söylenebilir.
- Katılımcıların ebeveyn tutumu ve aile iletişim kalıplarının eşlerinin eğitim düzeylerine yönelik Kruskal Wallis çözümlemesi sonucunda ebeveyn tutumlarının aşırı koruyucu aile boyutunda eşlerinin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Gözlenen farklılık ilkokul ve ortaokul mezunu katılımcılar lehinedir. Diğer taraftan katılımcıların aile iletişim kalıpları ölçeğinin uyum boyutunda eşlerinin eğitim düzeyine göre farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Gözlenen farklılıklar ilkokul ve ortaokul mezunları ile yüksek lisans mezunları lehinedir. Eşi en yüksek düzeyde eğitime sahip olanlar ile en düşük düzeyde eğitime sahip olanların uyum konusundaki iletişimlerinin eşleri lise, ön lisans ve lisans mezunlarına göre daha iyi olduğu söylenebilir.

- Ebeveynlerin mesleklerine göre ebeveyn alt boyutlarından *aşırı koruyucu* tutumun değiştiği görülmektedir. Aile iletişim kalıpları incelendiğinde işçiler fikir birliğine dayalı aile kurma eğiliminde iken, emekliler, memurlar, öğretmenler, sağlık personelleri ve serbest meslek çalışanları çoğulcu aile oluşturmaya, ticaret erbapları, esnaf, işsizler ve teknik elemanlar ise koruyucu aile kurma eğilimindedirler.
- Katılımcıların ebeveyn tutumu ve aile iletişim kalıplarının mesleklerine göre farklılaşmasına yönelik Kruskal Wallis çözümlemesine göre ebeveyn tutumlarının aşırı koruyucu aile boyutunda mesleklerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Gözlenen farklılık emekli katılımcılar lehinedir. Ebeveynlerin mesleklerine göre ailede *aşırı koruyucu* tutumun değiştiği söylenebilir. Aile iletişim kalıbı alt boyutlarına göre incelendiğinde ise işçiler fikir birliğine dayalı aile kurma eğiliminde iken, emekliler, memurlar, öğretmenler, sağlık personelleri ve serbest meslek çalışanları çoğulcu aile oluşturmaya, ticaret erbapları, esnaf, işsizler ve teknik elemanlar ise koruyucu aile kurma eğilimindedirler.
- Ebeveynlerin eşlerinin mesleklerine göre ailede *demokratik, otoriter ve izin verici* tutumun değiştiği söylenebilir. Ebeveynlerin eşlerinin mesleklerine göre puan ortalamaları incelendiğinde eşin memur olduğu ailelerde en demokratik, eşin mühendis olduğu ailelerde ise en az demokratik tutum sergilendiği düşünülebilir. Yanı sıra eşi emekli olanların ailesinde en otoriter tutum ön planda iken, eşi avukat olanlarda ailedeki otoriter tutum en düşük düzeye inmektedir. Diğer taraftan ebeveyn tutumlarına bakıldığında eşi avukat olan ailelerde en fazla izin verme eğilimi oluşurken, eşi öğretmen olan ebeveynlerin ailesinde ise izin verme konusunun daha sınırlı olduğu gözlenmiştir. Katılımcılar arasında eşi işçi olanlar çoğulcu, eşi emekli olanlar koruyucu, eşi memur olanlar koruyucu, eşi ticaret erbabı, esnaf olanlar fikir birliğine dayalı, eşi öğretmen olanlar koruyucu, eşi avukat olanlar koruyucu, eşi mühendis olanlar çoğulcu, eşi işsiz olanlar koruyucu ve eşi sağlık personeli olanlar koruyucu aile kurma eğilimindedir.

- Katılımcıların ebeveyn tutumu ve aile iletişim kalıplarının eşlerinin mesleklerine göre farklılaşmasına yönelik Kruskal Wallis çözümlemesi sonucunda, ebeveyn tutumlarının aşırı koruyucu aile boyutunda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Gözlenen farklılık eşleri işsiz olanlar ile eşleri emekli olan katılımcılar lehinedir. Ebeveynlerin eşlerinin mesleklerine göre ailede *aşırı koruyucu* tutumun değiştiği söylenebilir. Ebeveynlerin mesleklerine göre puan ortalamaları incelendiğinde öğretmenlerin ebeveyn olarak en az aşırı koruyucu tutum sergilediği söylenebilir. Emeklilerde ise durum tam tersidir. Son olarak, emekli katılımcıların aşırı koruyucu aile tutumu konusunda diğer meslek dallarındaki katılımcılardan daha yoğun olduğu, diğer bir ifadeyle, emekli katılımcıların ailelerine karşı diğerlerine göre daha koruyucu olduğu söylenebilir.

- Katılımcı ebeveynlerin gelir düzeyleri arttıkça demokratik tutum artarken otoriter ve aşırı koruyucu tutum azalmaktadır. Aile iletişim kalıpları incelendiğinde ise düşük gelirli katılımcılar ile yüksek gelir grubundaki katılımcılar fikir birliğine dayalı, orta gelirli katılımcılar ise serbestiyetçi aile kurma eğiliminde oldukları söylenebilir.

- Katılımcıların ebeveyn tutumlarının aile iletişim kalıplarının gelir düzeylerine göre farklılaşmasına yönelik Kruskal Wallis çözümlemesi sonucunda ebeveynlerin gelir düzeyi düştükçe daha fazla otoriter olma eğilimi gösterme eğiliminde oldukları söylenebilir. Yanı sıra aile iletişim kalıpları incelendiğinde düşük gelirli katılımcılar ile yüksek gelir grubundaki katılımcılar fikir birliğine dayalı, orta gelirli katılımcılar ise serbestiyetçi aile kurma eğilimindedirler. Yanı sıra aile iletişim kalıpları ölçeğinin diyalog ve uyum boyutlarında gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık gözlenmiştir. Her iki boyutta da gözlenen farklılık yüksek gelir grubundaki katılımcılar lehinedir. Gelir düzeyi arttıkça katılımcıların aile içinde diyalog ve uyuma daha fazla dikkat ettikleri söylenebilir. Ebeveynlerin gelir düzeyi arttıkça ailede demokratik tutumları artmaktadır. Diğer taraftan gelir düzeyi arttıkça otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici tutumlarının ise azaldığı gözlenmiştir. Yanı sıra

aile iletişim kalıpları ölçeğinin diyalog ve uyum boyutlarında gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık gözlenmiştir. Her iki boyutta da gözlenen farklılık yüksek gelir grubundaki katılımcılar lehinedir. Gelir düzeyi arttıkça katılımcıların aile içinde diyalog ve uyuma daha fazla dikkat ettikleri söylenebilir.

- Ebeveynlerin aile tipleri ile ebeveyn tutum boyutları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki gözlenmemiştir. Ebeveynlerden elde edilen ortalamalar incelendiğinde geniş ailede yaşayan katılımcıların koruyucu, çekirdek ailede yaşayan bireylerin ise çoğulcu aile kurma eğiliminde oldukları söylenebilir.
- Ebeveynlerin çocuk sayıları arttıkça ailede *demokratik ve izin verici* tutumun zayıfladığı düşünülmektedir. Katılımcıların aile iletişim kalıpları ölçeğinden elde ettikleri ortalamalar incelendiğinde tek çocuğu olanlar ile çocukları bulunmayanların çoğulcu, 2-3 çocuk sahibi olanların çoğulcu, 4-5 çocuk sahibi olanların koruyucu, 6-7 çocuk sahibi olanların da fikir birliğine dayalı aile kurma eğiliminde oldukları söylenebilir.
- Ebeveynlerin annelerinin eğitim düzeyleri ile ebeveyn tutum boyutları arasındaki incelendiğinde ebeveynlerin annelerinin eğitim düzeyleri arttıkça ailede *demokratik* tutumun güçlendiği, otoriter ve aşırı koruyucu tutumun ise zayıfladığı söylenebilir. Katılımcıların annelerinin eğitim düzeyine göre aile iletişim kalıpları ölçeğinden elde ettikleri ortalamalar incelendiğinde, anneleri okuryazar olmayan katılımcıların çoğulcu, anneleri okuryazar olanların çoğulcu, anneleri ilkokul, ortaokul mezunu olanların koruyucu, anneleri lise mezunu olanların koruyucu, anneleri üniversite mezunu olanların koruyucu, anneleri lisansüstü mezunu olanların çoğulcu aile kurma eğiliminde oldukları söylenebilir.
- Ebeveynlerin babalarının eğitim düzeyleri ile ebeveyn tutum boyutları incelendiğinde ebeveynlerin babalarının eğitim düzeyleri arttıkça ailede

demokratik tutumun güçlendiği, aşırı koruyucu tutumun ise zayıfladığı söylenebilir. Katılımcıların babalarının eğitim düzeyine göre aile iletişim kalıpları ölçeğinden elde ettikleri ortalamalar incelendiğinde, babaları okuryazar olmayan katılımcıların koruyucu, babaları okuryazar olanların koruyucu, babaları ilkokul, ortaokul mezunu olanların çoğulcu, babaları lise mezunu olanların çoğulcu, babaları üniversite mezunu olanların çoğulcu, babaları lisansüstü mezunu olanların çoğulcu aile kurma eğiliminde oldukları söylenebilir.

- Ebeveynlerin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yeri ile ebeveyn tutum boyutlarından izin verici aile boyutu arasındaki ilişki incelendiğinde ebeveynlerin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yerine göre ailede *izin verici* tutumun değiştiiği söylenebilir. Ebeveynlerin, yerleşim yerine göre puan ortalamaları incelendiğinde yaşamının çoğunu yurt dışında geçiren ebeveynlerin, en izin verici tutuma sahip olduğu şehir merkezinde geçirenlerin ise en az düzeyde izin verici tutuma sahip olduğu söylenebilir. Katılımcıların aile iletişim kalıpları ölçeğinden elde ettikleri ortalamalar yaşadıkları yerleşim yerine göre incelendiğinde köyde yaşayanların koruyucu, ilçede yaşayanların çoğulcu, il merkezinde yaşayanların çoğulcu, büyükşehirde yaşayanların çoğulcu ve yurtdışında yaşayanların çoğulcu aile kurma eğiliminde oldukları söylenebilir.

Çalışmada ulaşılan bulgular katılımcıların hemen tüm kişisel özellikleri ile ebeveyn tutumları ve aile iletişim kalıpları arasında güçlü ilişkilerin varlığına işaret etmektedir. Ulaşılan bu bulguların çalışmayı değerli kılmasının yanında, ilgili alan yazındaki birçok araştırma bulgusuyla da benzerlik gösterdiği, kimileriyle de örtüştüğü söylenebilir. Bu konuda Ateş (2018)'in gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, ulaştığı bulgular örnek olarak gösterilebilir. Çalışmada bireylerin çocuklarına olan davranış biçimlerinin eğitim seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermiştir. İlkokul mezunu annelerin aşırı koruyucu ve daha disiplinli oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin çocuklarına olan tutumları yaşlarına göre de değişiklik göstermektedir. 41-50 yaş grubu içindeki anne ve babaların aşırı

koruma içgüdüğü içinde buldukları anlaşılmaktadır. Anne baba tutumları gelir durumuna göre değerlendirildiğinde ise düşük gelir seviyesinde olan ebeveynlerin disiplin konusunda daha duyarlı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Durgel ve Yağmurlu (2014)'nin araştırma bulguları da bir yönüyle bu çalışmanın anne eğitim düzeyi ve ebeveyn tutumu arasındaki ilişkiye yönelik bulgusunu destekler niteliktedir. Örnek çalışmada, Avrupa'da yaşayan Türklerin aile yapısı ve çocuk yetiştirme biliş ve davranışları incelenmiştir. Türk annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarında, daha otoriter davranarak çocuklarının itaat odaklı olmalarına neden olurken Batılı annelerin çocuk yetiştirmede, çocuklarının daha özerk davranmalarını destekledikleri görülmektedir. Bununla birlikte göç eden Türk annelerin, ev sahibi kültürün değerlerine uyum sağlama eğilimi içinde oldukları gözlenmiş olup bu annelerin çocuk yetiştirme bilişlerinin Batı toplumlarında dikkate alınan özerklik amaçlarına doğru bir değişim gösterdiği belirtilir. Bu annelerin otoriter tavırlarında, müdahaleci tutumlarında bir azalma olduğu bulgusuna varılır. Örnek araştırmanın bulguları annelerin deneyimleri arttıkça ve iletişim kurdukları kişiler çeşitlendikçe otoriter eğilimden demokratik eğilime doğru bir evrilmeye yöneldiklerini göstermektedir. Bu yönüyle bu çalışmayı destekleyici niteliktedir.

Gökçe (2008)'nin araştırmasında ulaştığı bulgular da bu çalışmayı destekler niteliktedir. Annelerin aylık aile maddi gelirinin çocuk yetiştirme tutumlarını en çok belirleyici bir etken olduğu anlaşılmaktadır. Aile gelirinin artması, annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Buna ek olarak, katılımcıların eğitim düzeyinin otoriter ebeveyn tutumlarını ve aşırı ebeveynliğe karşı tutumlarını etkilediği saptanmıştır. Özellikle, eğitim seviyesi yükseldikçe kişilerin aşırı koruyucu ve otoriter tutumlarının düşük eğitim düzeyine sahip kişilere göre azaldığı yönündedir. Annelerin istihdam durumunun, annelerin çocuk yetiştirme biçimlerinde düşmanlığa ve reddedilmeye karşı tutumları ile ilişkisi bulunduğu gözlenmiştir. Çalışan anneler daha az bir düşmanlık düzeyine sahipler ve diğerlerine göre daha az ret duygusu içinde bulunmaktadırlar.

Sonuç olarak; araştırmaya katılan ebeveynlerin demokratik tutum göstermeye yakın oldukları, aile iletişim kalıbı dikkate alındığında fikir birliğine dayalı ailenin bir ferdi olmaya yakın oldukları, katılımcıların ebeveyn tutumu ve aile iletişim kalıbı arasında çok güçlü ilişkilerin varlığı, katılımcıların ebeveyn tutumları ile aile iletişim kalıplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, eğitim düzeylerine, eşlerinin eğitim düzeylerine, mesleklerine, eşlerinin mesleklerine, aile tiplerine, çocuk sayılarına, gelir durumlarına, annelerinin eğitim durumuna, babalarının eğitim durumuna, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yerine göre yüksek düzeyde ilişki göstermesine dönük elde edilen bulgulardan hareketle, bu araştırmanın ilgili alan yazın için önemli sayılabilecek sonuçlara sahip olduğu ve yapılacak ilgili araştırmalara yol gösterici olabileceği söylenebilir.

Öneriler:

Politika yapıcılara öneriler:

- Araştırmada, ulaşılan bulgular incelendiğinde, ebeveynlerin eğitim düzeyi ve gelir seviyesi ile ebeveyn tutumlarından demokratik aile boyutu arasında pozitif yönde ilişki gözlenmiştir. Bu nedenle, özellikle gelir seviyesi ve eğitim seviyesi düşük yerleşim bölgelerinin tespit edilerek, bu bölgelerde daha fazla anne baba eğitim programları yaygınlaştırılmalıdır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Belediyeler gibi bazı kurumlar aktif görev üstlenmelidir.

Araştırmacılara öneriler:

- Bu çalışma, İstanbul ili Eyüpsultan ilçesinde bulunan resmi kurumlara bağlı anasınıflarıyla sınırlı kalmıştır. Türkiye'nin farklı illerinde ve farklı yaş gruplarını içeren öğrenciler içinde benzeri çalışmaların yapılması yararlı olabilir.
- Aile iletişim kalıplarının 4-6 yaş grubu çocuklar üzerindeki etkisiyle ilgili olarak farklı değişkenler kullanılarak da araştırma yapılabilir.

- Araştırmadan elde edilen bulgulara göre ebeveynlerin, yerleşim yerine göre puan ortalamaları incelendiğinde yaşamının çoğunu yurt dışında geçiren ebeveynlerin, en izin verici tutuma sahip olduğu ebeveynlerin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yeri ile aile iletişim kalıbı boyutlarından diyalog arasında pozitif yönde güçlü ilişki gözlenmiştir. Farklı ülkelerde yaşayan bireylerin aile iletişim kalıpları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki incelenerek karşılaştırma çalışması yapılabilir.

Eğitimcilere öneriler:

- Anne-baba-çocuk iletişimine yönelik, ebeveyn tutum becerileri ile ilgili okulöncesi eğitim kurumlarında, düzenlenen etkinliklerle aile katılım çalışmaları yapılabilir. Anne baba eğitimi konusunda yapılan çalışmalara daha çok annelerin katıldığı gözlenmektedir. Ancak çocuğun gelişiminde babaların rolünün de büyük olduğu unutulmamalıdır. Yeni düzenlemelerle, babaların da ilgi duyabileceği etkinlikler haline getirilebilir.
- Okullarda rehber öğretmenler, aile ilişkiler, etkili iletişim becerileri, sağlıklı ebeveyn tutumları gibi pek çok konuda ana-baba eğitim programları düzenleyebilir.
- İletişim becerileri ile ilgili yapılan araştırmalar, bu becerilerin çok küçük yaşlardan itibaren öğrenilebilir ve öğretiler olduğu yönündedir. Eğitimcilere de konu ile ilgili olarak büyük sorumluluklar düşmektedir. Hizmet içi eğitimlerle yetkinliklerini arttırmaları sağlıklı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akyüz, A. (2018). *Üniversite öğrencilerinin sosyal medyaya ilişkin tutumları ile aile içi iletişim ve yalnızlık algısı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alacahan, O. (2010). Aile birliğini oluşturan faktörler ve işlevleri. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11 (1), 289-298.
- Arabacı, N. (2011). *Anne-baba-çocuk iletişimini değerlendirme aracının geliştirilmesi ve anne- baba-çocuk iletişiminin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Asar, B. (2015). *Lise gençliği ve aile içi iletişim (Çankırı ili Çerkeş ilçesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Atan, A. (2016). *Aile iletişim becerileri psiko-eğitim programının ebeveynlerin iletişim becerilerine, çift uyumuna, evlilik doyumuna ve 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Ateş, M. (2018). *Eş uyumu aile içi iletişimi ve anne baba tutumlarının 4-6 yaş çocuğun davranış ve uyumuna etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydoğmuş, K., Baltaş, A., Baltaş, Z., Davaslıgil, U., Güngörmüş, O., Konuk, E., . . . ve Yavuzer, H. (2006). *Ana Baba Okulu* (12.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bahtiyar, B. (2015). *The effects of parenting and child temperament on anxiety problems among toddlers: The mediating role of mother-child attachment*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Baltaş, Z. ve Baltaş, A. (2000). *Beden dili*. (27.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Belet, A. ve Erkmen, G. (2009). *Etkili iletişim teknikleri*. (1.Basım). İstanbul: Star Medya Yayıncılık.

- Büyüköztürk, Ş. (2013). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı (18. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, R. (2015). *Okulöncesi çocuklarda hazzı erteleme davranışının annelerin ebeveynlik stilleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Clarke, R, J. (2005). Research models and methodologies, university of wollongong. www.uow.edu.au/content/groups/public/@web/.../doc/uow012042.pdf> 22.01.2019 tarihinde indirilmiştir.
- Coulthard, S.(2011). *Anne babaların el kitabı*. (E. Dolunay, Çev.) İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Cüceloğlu, D. (2002). *İnsan insana* (27.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2017). *Geliştiren anne-baba* (10.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A. (2015). *Anne-baba-çocuk iletişimi* (3.Basım). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Çağdaş, A. ve Şahin Seçer, Z. (2015). *Anne-baba eğitimi* (2.Basım). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Çakmak, V. ve Koçyiğit M. (2017). Aksaray Sosyal Bilimler MYO örneği üzerinden aile içindeki iletişim kalıplarının incelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5 (1), 118-130.
- Çalapkulu, Ç. (2015). *Kişilerarası iletişim sürecinde romantik eşlerde iletişim ötesi iletişim aktörlerinin kullanımı: Anadolu üniversitesi iletişim bilimleri fakültesi öğrencileri örneği*. Doktora Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çalışkan, N. ve Aslan Deren, M. (2014). Aile içi iletişim ve siber yaşam: teorik bir çözümleme. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi (KEFAD)* 15 (2), 263-277.

- Çitil Gürel, E. (2015). *Kişilerarası iletişimde kendini açma ve özsaygı ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirtaş Zorbaz S. ve Korkut Owen, F. (2013) Çocuklar için aile ilişkileri ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 4 (39), 58-67.
- Doğan, C. (2016) *Kurum içi iletişim ve çatışma eğiliminin bazı değişkenler açısından incelenmesi: Tarsus ilçe emniyet müdürlüğü örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Dökmen, Ü. (2003) *İletişim çatışmaları ve empati* (24.Basım). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dönmezer, İ. (2009). *Ailede iletişim ve etkileşim* (6.Basım). Ankara: Hegem Yayınevi.
- Dumlao, R., & Botta, R. A. (2000). Family communication patterns and the conflict styles young adults use with their fathers. *Communication Quarterly*, 48(2), 174-189. Doi: 10.1080/01463370009385589.
- Durgel, E. ve Yağmurlu, B. (2014). Türk göçmen ailelerde sosyalleştirme hedefleri ve ana babalık: okulöncesi döneme detaylı bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*. 17 (34), 3-12.
- Erden, S. ve Koca, E. (2014). *Aile içi sağlıklı iletişim* (3.Basım). İstanbul: Çamlıca Çocuk Yayınevi.
- Erdoğan, E. (2014). *Türk aile yapısında aile içi iletişimin internet ve televizyon kullanımı bağlamında incelenmesi: üniversite lojmanları örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Erdoğan, Ö. (2018). *İletişim kaygısı gelişiminde aile iletişim kalıpları ve paradoksal (çift bağ) iletişimin etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Fidan, M. (2016). *İletişim kurmak istiyorum*. (7.Basım). Konya: Atlas Akademi.

- Gerçik, İ. Z. (2014). *İletişim Psikolojisi* (1. Basım). İstanbul: Küre Yayınları.
- Gökçe, T. (2008). *Turkish mothers' attitudes toward childrearing practices*. Master's thesis, Pennsylvania State University.
- Guice, J. (2012). Communication that facilitates relationship and thinking abilities. *Autism Advocate*. 62/2, 22-27.
- Gül, E. (2017) *Duygusal zeka ve iletişim becerileri*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güleç, V. (2018) Aile ilişkilerinin sosyal medyayla birlikte çöküşü. *İstanbul Aydın Üniversitesi Yeni Medya Elektronik Dergi 2 (1)*, 105-120.
- Güneri, E., Üney, R. ve Demirci, O. O. (2018) *Kişiler arası etkili iletişim* (1.Basım) İstanbul:İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları.
- Gündüz Hoşgör, D. (2014). *İletişim ve sağlık iletişimi*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürüz D. ve Temel Eğinli A. (2018). *İletişim becerileri*. (6.Basım). Ankara: Nobel.
- Hacı, Y. (2011). *Evlilik uyumunun empatik eğilim, algılanan aile içi iletişim ve çatışma çözme stillerine göre yordanması*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Hortaçsu, N. (2003). *Çocuklukta ilişkiler ana baba kardeş ve arkadaşlar*. (1.Basım). Ankara: İmge Kitabevi.
- Işıksaçan, T. (2016). *Etkili iletişim*. (1.Basım). İstanbul: Olympia Yayınları.
- Karabulut Demir, E. (2007). *Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ)*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karadağ, Ş. (2015). *Evlilik uyumu ilişkisinde aile içi iletişimin rolü: Konya örneği*. Doktora Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Karaman, N. (2013). *Evlilik öncesi ilişki değerlendirmenin yordayıcısı olarak aile iletişim kalıpları*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler ve teknikler*. Ankara: Nobel yayıncılık.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (32.Basım). Ankara: Nobel yayıncılık.
- Kathleen, M. G, Dawn, O. B., & Carma, L. B. (2016). *Family Communication*. London and Newyork: Taylor&Francis Group.
- Kaypakoğlu, S. (2008). *Kişilerarası İletişim* (1.Basım). İstanbul: Derin Yayınları.
- Koerner, A. F., & Fitzpatrick, M. A. (2009). You never leave your family in a fight: The impact of family of origin on conflict-behavior in romantic relationships. *Communication Studies*. 53, 234-251. Doi: /10.1080/10510970209388588.
- Köyceğiz, M. (2017). *Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin iletişim becerileri ve çatışma eğilimleri ile çocuklarının sosyal becerileri ve problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30,607-610.
- Meriç, A. (2017). *Anne-baba-çocuk iletişimi ile okul öncesi çocukların ahlaki ve sosyal kural bilgileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.
- Navaro, L. (2002). *Gerçekten beni duyuyor musun?* (7.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Öz, İ. (2017). *Çocuk ve iletişim* (1.Basım). İstanbul: Martı Yayınevi.
- Özgüven, İ. (2010). *Ailede iletişim ve yaşam* (1.Basım). Ankara: Pdrem Yayınevi.
- Özkaynak, A. (2014). *Çocuk ve ergenle doğru iletişim (?)*. İstanbul: Ekinoks Yayınevi.
- Özkurt, Y. (2018). *Ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimlerinin ve sosyal uyum durumlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.

- Öztürk, S. (2006). *Aile içi iletişimin ergenin duygusal sağlığına etkisi (Keçiören ilçesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Paktuna, Keskin, S. (2010). *Çalışan anne ve çocuğu* (3. Basım). İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Perin Seyitoğlu, Z. (2018). *Algılanan ebeveynlik stilleri ile sosyal kaygı bozukluğu arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Raeuburn, P. (2015). *Baba olmak* (1.Basım). (A. B. Pekiner, Çev.). İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Solak, A., Çağdaş, A., Şahin Seçer Z. ve Kaygusuz, C. (2009) *İnsan ilişkileri ve iletişim* (4.Basım) Ankara:Serya-Hegem Yayınları.
- Spitzberg, B. H. (Ed.). (2015). *Communication competence*. Berlin: De Gruyter Mouton. <http://eds.b.ebscohost.com/eds/results?vid=0&sid=2a23f378-1a06-4be8-9b5f-facd37d8> 20.05.2019 tarihinde indirilmiştir.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). *Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye 'de yapılan çalışmalara toplu bakış. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.Türk Psikoloji Yazıları. 13(25), 42-59.*
- Şahin, S. ve Aral, N. (2012). Communication with in the family. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi 1 (3), 55-56.*
- Şentürk, Ü. (2015). *Sosyolojik açıdan parçalanmış aile ve çocuk ilişkisi (?)* İzmir: Kum Saati Yayınları.
- Şıvkın, N. (2014). *Eşler arası iletişimde çocuğun konumuna psiko-sosyal bakış*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Tarkoçin, S. (2014). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-66 aylık çocukları olan ebeveynlerin çocukları ile iletişim kurma düzeyleri ve davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Teber, M. (2015). *Çocuk eğitiminde ideal anne baba* (5. Basım). İstanbul: C Planı Yayınları.
- Telman, N. ve Ünsal, P. (2005). *İnsan ilişkilerinde iletişim*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Torun Demir, M. (2018). *4. sınıf öğrencilerinin eğitim başarısına aile içi iletişimin etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Voltan Acar, N. (2013) *İnsan ilişkileri iletişim* (3.Basım) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Xu, Y., Farver, M. A. J., Zhang, Z., Zeng, Q., Yu, L., & Cai, B. (2005). Mainland Chinese parenting styles and parent interaction. *International Journal of Behavioral Development*. 29/6, 524-531. Doi: 10.1177 / 01650250500147121.
- Yavuzer, H. (2008). *Çocuk eğitimi el kitabı* (23.Basım): Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2009). *Evlilik okulu* (3.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2011). *Çocuğu tanımak ve anlamak* (9. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2018). *Anne olmak* (7.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldız, T. G. (2017). *Anne baba eğitimi* (4.Basım). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2000). *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin ve gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler*. Doktora Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Zillioğlu, M. (2010). *İletişim nedir?* (4.Basım). İstanbul: Cem Yayınları.
- Zillioğlu, M. (2014). *İletişim nedir?* (5.Basım). İstanbul: Cem Yayınevi.

VERİ TOPLAMA ARACI

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1.Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2.Yaşınız:

20-30 31-40 41-50 51 ve üstü

3. Eğitim durumunuz:

İlkokul Ön lisans Lisans Yüksek lisans Doktora

4.Eşinizin Eğitim Durumu:

İlkokul Ön lisans Lisans Yüksek lisans Doktora

5. Mesleğiniz:

İşçi Emekli Memur Çiftçi Ticaret-Esnaf

Öğretmen Doktor Avukat Mühendis İşsiz

6. Eşinizin Mesleği:

İşçi Emekli Memur Çiftçi Ticaret-Esnaf

Öğretmen Doktor Avukat Mühendis İşsiz

7.Ailenizin Tipi:

Çekirdek Aile Geniş Aile

8. Ailedeki çocuk sayısı:

0-1 2-3 4-5 6-7

9. Ailenizin maddi gelir düzeyi aşağıdakilerden hangisidir?

Düşük gelir düzeyi Orta gelir düzeyi Yüksek gelir düzeyi

10. Annenizin eğitim durumunu belirtiniz:

Okur-Yazar değil Okur-Yazar İlköğretim Lise Üniversite

Üniversite ve üstü

11. Babanızın eğitim durumunu belirtiniz:

Okur-Yazar değil Okur-Yazar İlköğretim Lise Üniversite

Üniversite ve üstü

12. Yaşamınızın büyük bir bölümünü nerede geçirdiniz?

Köy İlçe İl Merkezi Büyükşehir Yurtdışı

Aile İletişim Kalıbı Ölçeği

Lütfen her maddeyi okuyunuz ve ÇOCUKLUK DÖNEMİNİZİ DÜŞÜNEREK duygularınızı ifade eden uygun seçeneği işaretleyiniz.		Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
1	Siyaset ve din gibi bazı kimselerin görüş ayrılığına düştüğü konular hakkında ailemiz içinde sıklıkla konuşurduk.					
2	Ebeveynlerim sık sık "aile kararlarında aile üyelerinin her birinin söz sahibi olması gerektiğini" söylerlerdi					
3	Ailem bir konu hakkında konuşurken, ebeveynlerim sık sık benim fikrimi sorardı.					
4	Ebeveynlerin onların düşüncelerine ve inançlarına meydan okumamı teşvik ederlerdi.					
5	Ebeveynlerim sık sık "Her zaman bir meselenin her iki tarafına da bakmam" gerektiğini söylerlerdi.					
6	Ben genellikle ebeveynlerime olaylar hakkında ne düşündüğümü söylerdim.					
7	Hemen hemen her şeyi ebeveynlerime anlatabilirdim.					
8	Ailemizde sıklıkla duygularımız ve hislerimiz hakkında konuşurduk.					
9	Ebeveynlerimle sık sık önemli olmayan konularda uzun ve rahat sohbetler ederdik.					
10	Aynı görüşte olmadığımız zaman bile, ebeveynlerimle konuşmaktan gerçekten keyif alırdım.					
11	Benimle aynı görüşte olmadıkları zaman bile, ebeveynlerim fikirlerimi dinlemekten hoşlanırdı.					
12	Ebeveynlerim, duygularımı ifade etmem için beni teşvik ederdi.					
13	Ebeveynlerim, kendi duyguları konusunda çok açık olma eğilimindeydi.					
14	Gün boyunca yaptığımız şeyler hakkında ailecek sıklıkla konuşurduk.					
15	Ailemizde, gelecek planlarımız ve umutlarımız hakkında sıklıkla konuşurduk.					
16	Ebeveynlerim sık sık, "Büyüdüğün zaman daha iyi anlayacaksın" gibi şeyler söylerdi.					
17	Ebeveynlerim sık sık, "Benim fikirlerim doğru, onları sorgulamamalısın" gibi şeyler söylerdi.					
18	Ebeveynlerim genellikle "Bir çocuk yetişkinler ile tartışmamalıdır." gibi şeyler söylerlerdi.					
19	Ebeveynlerim sık sık, "Hakkında hiç konuşulmaması gereken şeyler vardır" gibi şeyler söylerdi					
20	Ebeveynlerim sık sık, "İnsanları kızdırmaktansa tartışmalarda yenilgiyi kabullenmelisin" gibi bir şey söylerdi.					
21	Gerçekten önemli bir konu olduğunda, ebeveynlerim sorgulamadan itaat etmemi beklerdi.					
22	Evimizde, son söz genellikle ebeveynlerim söylerdi.					
23	Ebeveynlerim, patron olmanın önemli olduğunu düşünürdü.					
24	Eğer görüşlerim ebeveynlerimin görüşünden farklı ise bazen kızarlardı.					
25	Ebeveynlerim bir şeyi onaylamamışlarsa, o konu hakkında bir şey duymak istemezlerdi.					
26	Evde olduğum sürece, benden ailemin kurallarına itaat etmem beklenirdi.					

Ebeveyn Tutum Ölçeği

		1	2	3	4	5
		Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle
		<p><i>Cümleleri okuduktan sonra, 5 seçenektten birinin altındaki kutucuğa işaret koyarak o ifadenin size ne kadar uyduğunu belirtiniz.</i></p> <p>CÜMLELER</p>				
1	1					
2	3					
3	5					
4	6					
5	7					
6	8					
7	9					
8	11					
9	12					
10	14					
11	15					
12	16					
13	17					
14	18					
15	19					
16	20					
17	21					
18	22					
19	23					
20	25					
21	26					
22	28					
23	29					
24	30					
25	31					

26	32	Çocuğuma kızdığım da çocuğumu cezalandırırım.							
27	33	Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.							
28	37	Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.							
29	39	Çocuğumun büyüdükçe yeni eyler denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.							
30	40	Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.							
31	42	Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim.							
32	44	Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.							
33	45	Çocuğumun şımarıklıklarına göz yumarım.							
34	47	Çocuğumu şımartırım.							
35	49	Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.							
36	50	Çocuğum bana birey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.							
37	51	Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım							
38	53	Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.							
39	54	Çocuğuma karşı sabırsızım.							
40	55	En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım							
41	56	Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakârlık ederim.							
42	57	Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.							
43	59	Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarımın herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.							
44	60	Evimizde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir.							
45	61	Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.							
46	62	Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor işlerden uzak tutarım.							

EKLER

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.4458180
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

01/03/2019

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) 08/01/2019 tarihli ve 1856804 Gelen Evrak No'lu dilekçe.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/2017/25 No'lu Gen.

İstanbul Ticaret Üniversitesi Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi Senem BİLGİLİ' nin "Aile İletişim Kalıplarının Ebeveyn Tutumları İle İlişkisinin İncelenmesi" konulu tezi kapsamında, İstanbul ili Eyüpsultan ilçesinde bulunan eğitim kurumlarında resmi ilkokullara bağlı anasınıflarında bulunan öğrencilerin velilerine anket ve test uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

- Ek:
1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

OLUR

<...>

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Aile İletişim Kalıbı Ölçeği Kullanım İzin Belgesi

Dr. Ömer ERDOĞAN

Gönderen: Senem Bilgili <senembilgili123@hotmail.com>

Gönderildi: 11 Ekim 2018 Perşembe 18:49:19

Kime: oerdogan1969@hotmail.com

Konu: Aile İletişim Kalıpları Ölçeği

Değerli hocam merhaba,

İstanbul Ticaret üniversitesi Aile danışmanlığı ve eğitimi yüksek lisans öğrencisiyim. Tezim için ölçeğinizden faydalanmak isterim. Bu ölçeği 4-6 yaş grubu okul öncesi eğitime devam eden çocuklar için kullanmayı düşünüyorum. Siz de uygun görürseniz çok memnun olurum. Saygılarımla...

Gönderen: ÖMER ERDOĞAN <oerdogan1969@hotmail.com>

Gönderildi: 13 Ekim 2018 Cumartesi 04:17:38

Kime: Senem Bilgili

Konu: Ynt: Aile İletişim Kalıpları Ölçeği

Tabi ki Senem ekte gönderiyorum umarım yararlı olur. konuya ilişkin herhangi bir sorun olursa sora bilirsin.

Kolay gelsin

Gönderen: Senem Bilgili <senembilgili123@hotmail.com>

Gönderildi: 13 Ekim 2018 Cumartesi 13:09:37

Kime: ÖMER ERDOĞAN

Konu: Ynt: Aile İletişim Kalıpları Ölçeği

Hocam doktora tezinizi de gönderirseniz çok sevinirim. Çok teşekkür ederim.

Ebeveyn Tutum Ölçeği Kullanım İzin Belgesi

From: Senem Bilgili [<mailto:senembilgili123@hotmail.com>]

Sent: Wednesday, January 23, 2019 12:45 PM

To: Gül ŐENDİL <gsendil@29mayis.edu.tr>

Subject: Ebeveyn Tutum ölçeği

Değerli hocam merhaba,
İstanbul Ticaret Üniversitesi, Aile danışmanlığı ve eğitimi bölümü
yüksek lisans öğrencisiyim. Tez konum Aile iletişim kalıplarının ebeveyn
tutumları ile ilişkisinin incelenmesi. İzin verirsiniz Ebeveyn Tutum
Ölçeğini tezimde kullanmak isterim.
Saygılarımla...

Gönderen: Gül ŐENDİL <gsendil@29mayis.edu.tr>

Gönderildi: 25 Mart 2019 Pazartesi 23:03:10

Kime: Senem Bilgili

Konu: RE: Ebeveyn Tutum ölçeği

Ok tabii kullanabilirsin. Gereken bir şey olursa arayabilirsin.. Őimdiden
başarılar dilerim....